

fficialibus seu cronicis quibus a maioribus nostris fides communiter adhibita est: credere debemus. ut notat Bar. in l. j. ff. si cer. pe. Hinc etiam est quod dicta Aristonlis Pocritis et similia: fide faciunt. quod communiter in omnibus studiis recepta sunt. Idem de libro feudo prout notat Panor. in c. si. de feu. Aut est talis liber seu scriptura: cui cetera a maioribus nostris creditum non est. nec reperit in loco ubi seruantur scripture autentice. et talis scriptura seu liber facit adnunculum seu presumptionem non autem plenam probationem. Hoc probatur a contrario in d. c. ad audientiam. et fuit de mente Innocentii super Rubrica. de pse. ec. Item dicit glo. in d. c. cum causam. quod creditur instrumentum productum ex archiuo publico. Et est archiuus locus in quo reponuntur scripture publice. Et fuit Panor. per hoc dicitur facit. d. c. ad audientiam. Item dicit glo. quod creditur scripture sculpte in aliquo columna vel lapide. Panor. hoc intelligit in non tendentibus in alicuius iudicium. Nam aliqui faciunt plenas fides. aliqui adnunculant fuit qualitate loci ubi reperiuntur et fuit quantitate iudicij. vide in l. monumentorum. C. de reli. et sumpt. su. ubi dicitur quod sculpture monumentorum seu sepulcri minime probant proprietate ipsius. Glo. etiam ibi colligit quod adnuncula et si non plene probent. coadunata tamen faciunt plenas probationes. per illud quod si non plene singula multa iuuant.

An autem hoc sit verum indistincte ut probationes imperfecte coniungantur ad faciendam plenam probationem videtur enim quod non. Nam singulares testes nihil probant. ut in c. licet. extra de pba. et multa imperfecta non faciunt unum perfectum. ut in c. quorundam. cum glo. xxij. dist. So. aut probationes diuersas tendunt ad unum aut ad diuersa. Primo casu sunt commiscibiles. et si sunt sufficientes ad iudicis animam inducendum ad plenam credulitatem: in ducunt etiam plenam probationem. Et hoc preceit siue eiusdem generis siue diuersi. ut in v. testis cum fama. iuxta nota. in c. j. de appo. Item dicitur in alijs presumptionibus et adnunculis. cum vno teste de visu vel pluribus de credulitate probant. Secundo casu cum tendunt ad diuersa: tunc non sunt commiscibiles. Exemplum in pluribus testibus singularibus. Item videtur si aliqui testes deponant de mutuo. si non preceit. et aliqui de confessione mutui. et non preceit. ut non coniungantur ad faciendam plenam probationem. quia mutuum et confessio sunt diuersa. nec tendunt ad unum totum faciendum. cum sepe sit unum sine reliquo.

An autem priuata scriptura que scribitur inter presentes que vocatur apocrita: vel apodisia faciat fidem. Panor. in c. ij. de si. instru. concludit quod si talis apodisia habet subscriptionem presentium et testium. tunc facit fidem. Secus si non habeat subscriptionem presentium aut testium. aut nullum istorum.

An autem dicta scriptura debeat continere diem. locum. annos. dies. et horas. Bar. in l. cum tabernaculo. §. idem. quesiit. ff. de pig. tenet quod non. Et hoc limitat Panormita. quando agitur de solo preiudicio scribentis.

An autem littera missiva: aut libri rationum mer-

catonis faciant fidem. vide in d. c. ij. p. Panor. et multa similia.

Promissio. vide supra iurare in fi.

Purgatio post partum.

Utrum post partum debeant mulieres abstinerere ab ingressu ecclesie. Item si intrare velint ecclesiam ad agendum gratias: non peccant nec sunt prohibende. Si tamen ex veneratione volunt aliquantulum abstinerere: deuotio earum non est improbanda. et eo. c. vno.

Questuarium.

Utrum sacerdos teneatur admittere istos questores elemosynarum. ut sancti Antonij vel sancti Bertrandi. Item si panor. in c. cum et eo. de pe. et re. ubi concludit post doc. quod aut non habet literas apostolicas vel dyocesanas. et tunc non tenetur. nec debet eos recipere per textum. ubi admitti prohibemus. Alii habent literas et tunc si sunt vere et non suspecte: tenentur eos admittere. Secus si sunt false vel suspecte. quia tunc potest consulere episcopum. Et idem dicit de episcopo qui isti deferunt literas apostolicas. unde episcopi possunt illas examinare: an sint false. Et ideo solent episcopi facere statuta. ut nulla littera apostolica admittatur sine ipsorum conscientia et examinatione. Caueat tamen episcopus ne hoc faciat in fraude. Alii puniunt. ut in c. dilecti in c. quanto. de pnuil. Et predicta preceit in istis questoribus quibus sunt etiam exempti. Et hoc intelligit qui volunt petere noie hospitalium: aut monasteriorum. secus si per seipsos. Nam tunc preceit admitti sine literis. Item isti questores non preceit predicare nec aliquid proponere. petendo elemosynas. nisi quod in litteris continetur. Et hoc fuit statutum. quod ipsi solebant proponere multas abusiones et dicere multa mendacia. Et maxime commutatio vota et absolutio a pena et a culpa. Et hodie pusillum est quod excederet in talibus per episcopum loci puniri preceit. ut in de. ij. et de pe. et re. Item isti questores elemosynarum debent esse modesti et discreti. nec debent hospitari in locis incongruis. nec portare false religionis habitum. Et si talis sunt: episcopus potest eos punire tanquam excedentes in eius territorio. ut in d. de. ij. Et si propter eos impediret inquisitionis officium: possunt per inquisitores copesci a predicatione. ut in c. vt officium. de hereti. li. vj.

Religio. i. communiter.

Utrum religiosus peccet transgrediendo ea que sunt in regula. Item si in l. bo. secunda. q. lxxvj. votum professionis respicit principaliter tria. scilicet obedientiam. paupertatem et castitatem. Et horum transgressio obligat ad mortale. Aliorum autem transgressio non: nisi propter contemptum regule vel propter preceptum a plato oretenus factum: siue in regula expressum. quia hoc esset facere pro votum obedientie. sicut reperit in regula fratrum minorum. ubi propter illa tria substantialia sunt multa alia precepta. et quedam alia equipollentia preceptis. que omnia obligant ad mortale. ut patet in de. exim. de v. si. Non sic in alijs regulis. Ille autem qui proficetur non vouet seruare omnia que sunt in regula tanquam

Ibidem et idem quod 221a
aliqui volunt dicitur
vno? fuit sunt 221a
pura va quod preceit ad
arty dicitur Et hore
transgressio quod ad va quod
radat rone sub pte
obligat ad mortale
quod vob ad va quod vno
Sunt rone munitate
pht no obligat ad
mortale vno pte ro
rptat 221a modo
rotim? alio in

221a pht ad vob? vno? sunt 221a extior? obuat? iud? qd? 221a quoda ad qd obligat
religiosus ex voto professionis: vno? at professionis 221a ut 221a Staty Religiois 221a vno? qd stat?
vno? pht ad vob? vno? 221a moral? dpat vita fluctuanti? vita ad religiois vno? tra?
qlo 221a si qlibet transgressio vno? qd 221a rotim? 221a obligat? ad pht mortale. staty
religiois 221a pht ad vob? 221a vno? obuat? No 221a qlibet transgressio 221a qd 221a rotim?
vno? est pht mortale.

Religio. 1.

obligatoria. quia quasi obligaret ad impossibile. sed vouet regularē vitā: que essentialitē consistit in p̄dictis tribus vel fin q̄ in regula ponunt. p̄nt dicitur de mens in. d. de. q̄ ad p̄silia euāgelica fratres minores tenent vt ad p̄cepta vel vt ad consilia. p̄nt ponuntur in dicta regula.

¶ Quid de his que lucrāt monachus fugitiuus seu apostata. Rñ. totū monasterio suo lucratur. xvij. q. ij. abbates. etiaꝝ fin Anno. si vetante monasterio acquirit. vt. ff. de acquir. re. do. l. etiā. Sꝫ fin eundē si monach⁹ sit eiectus: ea q̄ lucrāt: nulli acq̄rit. nec valet contractus eius. Et addit. posse tamē dici q̄ acquirit ep̄o: a cui⁹ iurisdictione nō est absolutus.

¶ Vtꝫ religiosi succedāt in bonis parentū. Rñ. quo ad fr̄es minores nō. per de. exiui. de v. si. Alij vō sic. aut ex regula. aut ex p̄uilegio. nec penes possunt eos exheredare: q̄uis dñz laici fuerint in causam ingratitudinis incidissent. vt. L. de epi. r. cle. l. deo nobis. xix. q. iij. c. fi. Religiosi p̄cipit in virtute obediētie. vt sub interminatione maledictionis eterne ne in sermonib⁹ detrahant platis: vel retrahant aliquos ab ecclesia: suaz frequētia vel indulgētia indiscretas pronuncient. r. ne retrahant testatores a restitutionib⁹ vel legatis matricibus ecclesijs fideis. nec legata vel debita aut male ablata incerta: sibi vel sui ordinis fratrib⁹ vel cōuentibus in p̄iudiciū alioꝝ fieri vel erogari. p̄currunt. Nec absoluāt quēq̄ in casib⁹ referuatis pape vel ep̄o. hec in de. religiosi. de p̄uileg. r. ibi dicit glo. sup. v. alioꝝ p̄iudiciū. i. quib⁹ dare debebant vel dare volebant. Archi. autē flo. in sum. hoc limitat: q̄n̄ religiosus hoc facit ex odio vel malivolētia. Secus si facit vt sibi vel amico suo magis p̄uideatur q̄ illi. puta. testator voluit legare tibi. L. et ego rogo vt leger magis tibi vel alteri p̄sone mihi dilecte. r. ille sic facit: talis fin. De. de pal. in q̄rto. nulli tenet. quia nulli auferit suū. Mā illi nullū ius erat acquisitū. quia nemini facit iniuriā q̄ vitetur iure suo. hec ille. licet frater Aluarus teneat q̄ peccet mortalit̄ r. q̄ teneat ad restitutionē.

¶ An autē papa possit disp̄sare in voto cōtinentie vel religionis. vide s. Papa.

¶ Vtꝫ religiosus factus ep̄s absoluatur a voto paupertatis r. obediētie. Rñ. fin. Tho. sicut nō absoluatur a voto cōtinentie: ita nec a voto paupertatis. quia nihil debet h̄ic tanq̄ p̄p̄iū: s̄ sicut disp̄sator bonoꝝ ecclesie. Sicut nō absoluat a voto obediētie s̄ p̄ accidens obedire nō tenet. si superiorē nō habeat. sicut r. abbas monasterij. q̄ tñ nō est a voto obediētie absolutus.

¶ Vtꝫ religiosus possit esse iudex. Rñ. simplex religiosus iudex eē nō p̄t. vt. ff. de iudi. l. cū p̄tor. in glo. Guardiani autē minorū vel p̄ores p̄dicatoꝝ bene p̄t esse iudices delegati. Juxta nō. p̄ doc. in c. statutū. de rescriptis. li. vj.

¶ An autē religiosi possint esse arbitri vel arbitratores. vide s. Arbitrator.

¶ Vtꝫ religiosus possit esse executor testamētōꝝ. Rñ. si est ordinis minorū nō p̄t esse executor: te-

stamentōꝝ s̄ bene p̄t cōsulere. vt in de. exiui. de v. si. Si autē est alterius ordinis nō p̄t nisi super hoc petita licentia r. obtenta a superiore suo. vt extra de testa. religiosus. li. vj. talis q̄z etiā si sit exempt⁹ vel platus tenet reddere rōnē ordinario. r. ordinarius tenet exigere. vt in de. religiosi. de testamētis. Adde tñ p̄dicis q̄ ad fr̄es minores qd̄ notat Bar. in tractatu minoraz. vbi dicit. q̄ fr̄es minores nō p̄t esse executores q̄ vicē herediū sustinent. Idē quādo distributio pecunie est fienda in alios a suis ordinib⁹. Secus si relinqueret pecunia distribuēda in necessitates frat̄ū arbitrio talis fr̄is r. tale executionis officij implere p̄t herede sponte soluite. Fiet enī administratio pecunie p̄ executores alios vel heredes. Et ipse frat̄ arbitrabit. Idō enī statui eoz nō repugnat. Et rationes de. exiui. dicit. Idem dicit pecunia sit distribuēda in sorores r. moniales monasterioꝝ q̄ regunt p̄ ipsos fr̄es. Et benedictus. xij. in cōstitutionib⁹ ordinis hoc videt exp̄mere. Idē dicitur est q̄n̄ sola p̄sona electio ē fienda. Mā q̄q̄ committit eis aliq̄d executionis officij. in quo nullum litigiū r. nulla pecunie disp̄satio: seu administratio vertit. Verbi gr̄a. q. r. floze. expendant in r. pauperib⁹. videlicet vn⁹ florenus p̄ ql̄bet. r. q̄tales pauperes eligant p̄ fr̄es minores. Idō enī nullum fiet litigiū. Itē nulla distributio pecunie. Mā testator ipse distribuit. s̄ p̄ frat̄e fiet sola electio p̄sonaz. Et in hoc casu etiā cessant rōnes de. Item ex hoc nullū ius fratrib⁹ ipsis acquiritur. Jsta enī noiatio est meri facti. Qd̄ p̄z quia cadit in depositatū. q̄ non est capax eoz q̄ sunt iuris civilis. vt in l. cū pi. §. pi. ff. de le. ij. Idō enī si fidelit̄ sit tut⁹. Ipsi enī. p̄pter secreta q̄ audiūt in p̄fessionib⁹ melius cognoscūt pauperes verē cōdos q̄ alij. nec hoc est malū: nec h̄z sp̄em mali. In alijs autē executionib⁹ p̄t fr̄es dare cōsiliū: siue determinate: siue indeterminate petat siue de p̄sonis siue de q̄ntitate nisi talis esset ingressus religionē eoz. q̄ p̄ regulam eoz nō p̄t eis dare cōsiliū. s̄ ad deū timētes enim mittant.

¶ An autē cui executio r. distributio officij est iniunctū in testamēto cū cōsilio frat̄ū minorū debeat eoz cōsiliū in q̄rere. Rñ. q̄ aut testator iniūtit q̄ fiat cū cōsilio frat̄ū. eo casu q̄ ipsi fr̄es nō p̄t esse executores. r. de v̄banitate d̄z eoz cōsiliū requiri non de necessitate. Aut eo casu q̄ ipsi fr̄es p̄t esse executores: tūc debet eoz cōsiliū req̄ri. Non obliuiscitū r. meū. ff. de admi. tu. q̄ ibi loquit in tutore cui p̄tās est a lege. lz a testatore def. hic loq̄mur in executore cui p̄tās est ab hoīe sicut p̄tās p̄curatoris. hec Bar. vbi s̄. Vide s̄. in. c. Consiliū. de hac materia.

¶ Quid autē si religiosus fuit creatus executor. et executus est absq̄ cōsensu superioris. An gesta p̄ eū valeant. Dic fin. ff. de se. q̄ valent. licet nō consentiat superior. dūmodo nō p̄dicat. Mirabile dictum. Et dñs an. de hoc facit maximū festū. Jdeꝫ Ludo. ro. in suis singularib⁹. Sed hoc videt p̄ra determinata p̄ doc. in. c. ij. de testa. li. vj. vbi habet

q̄ accepto officio executor
r. religiosus nō p̄nt r
est ip̄o iurē. Mā ne
p̄t. q̄ est nō reddat
r. necessitati imponit. vt
in. vj. ff. fin. glo. in cle.
tacta. Bar. in. l. v. vnde
tenet de hac materia vbi
r. Testamentū. ij.

An autē guardianus
possit dare bane licentia
executores petere licentia
supra in simili. Executio
formari p̄t q̄ p̄dicti ex
tut arbitratōres siue licē
sta p̄ eos tenent. Et per
subditus siue p̄dicti qua
Mā si alij timentant vel
Jdeꝫ enī religiosi subd
doc. Paup̄e fin. dicit. L. in
velle sui dependet a volū
nō dicitur. r. fin. Zab. in c
accipit p̄o lapso in mēdi

Religio. 2.

Religiosus. Vnde
ligiosus possit a
Nouitius. Et multa alia
materiam.
¶ Vtꝫ seruus possit in
nem. Rñ. nō p̄t ingredi
tur q̄ sit transiue sit p̄
vtrum sit seruus vel liber
infra tēnuū p̄nt a dñe
que amittit. f. de i. accepto
Post vō tēnuū rep̄t m.
q̄ mēniri nō possit. xvij. q.
cū dicitur d̄p̄as a r̄pe sc̄e
ra in omni genere seruoꝝ et
nary. siue alienatū. de quib⁹
p̄nto.

¶ Quid si seruus ingessus
ad p̄fessionē ante d̄p̄as r̄p̄t
credo q̄ debet remanere in
debet sanfacere dñō. q̄ sui
vel dic q̄ si nō erat incogni
los testes q̄ esset liber. d̄z
et de ser. nō. ot. c. de seruoꝝ
isdē si alis dolose intravit
Secus si bona fide p̄rabit
¶ Quid si talis post factū
fuit r. postea manum
redire ad monasterij. Rñ.
nō ē monachus fuit. vid
tūc.

¶ Vtꝫ obligati ad rōcū
tūc. Rñ. si sunt obligati
nō sunt recipendi. di. iij. l. c.
nō r̄p̄ta p̄uatoꝝ. bono

q̄ acceptatio officij executionis vel executio facta p̄ religiosum nō petita z obtenta licentia supioris est ip̄o iure nulla. Mā negatiua p̄cedens verbuz potest put̄ est ibi reddit actū de iure impossibilē. z necessitate importat. vt vult glo. in regula. p̄t. in. vj. Nec fm̄ glo. in cle. j. de testa. iusticiat licentia tacita. Bar. tñ in l. vniuersis. l. de cu. li. x. videz tenere dictā opinionē. videlicet q̄ facta executio teneat. De hac materia vide infra Restitutio. xv. z Testamentū. iij.

An autē guardianus vel prior q̄ suis subditis possunt dare hanc licentiā: teneant ipsi si deputēt̄ executores petere licentiā a suis supioribz? Vide supra in simili Excoicatione. xvj. Et eadē questio formari p̄t qñ p̄dicti guardiani minorz p̄stituntur arbitratores sine licētia suor̄ superiorz. An gesta p̄ eos teneant. Et per p̄dicta p̄t dici q̄ sic. ex q̄ subditis suis p̄dicti guardiani p̄nt dare licentiā. Mā si alijs tribuunt velle: etiā ipsi habebūt velle Ideo em̄ religiosus subditus p̄dicta non p̄t fm̄ doc. papue fm̄ dictū Ludo. q̄ nō habet velle. sed velle suū dependet a voluntate p̄lati sui. xij. q. j. c. nō dicitur. z fm̄ Zab. in cle. j. de testa. superior ibi accipit pro supiore immediato.

Religio. ij. quo ad ingressum. Vtrū adultus ingressus religionē possit ad seculū redire. vide s. Monachus. Et multa alia que pertinent ad hanc materiam.

¶ Vtrū seruus possit ingredi vel recipi in religionem. Rñ. nō p̄t ingredi nec debet recipi siue sciat q̄ sit seruus: siue sit p̄sona incognita. z nesciat vtrum sit seruus vel liber. Et si ingressus fuerit. z infra triennū penit̄ a dño suo. debet reddi cū oibz que attrit. fide tñ accepta de impunitate ipsius Post vō triennū repeti nō p̄t: nisi esset tālonge q̄ inueniri nō posset. xvij. q. ij. si q̄s incognit. Et currit dictū tēpus a tpe scie dñi. Et hec intellige vera in omni genere seruoꝝ: etiā si sint coloni. originarij. siue alcriptici. de quibz infra dicit̄ Seruus primo.

¶ Quid si seruus ingressus monasteriū recipitur ad p̄fessionē ante dictuz terminū. Rñ. fm̄ Ray. credo q̄ debet remanere in ordine. z monasteriuz debet satisfacere dño. q̄ fuit in culpa in recipiēdo. vel dic q̄ si nō erat incognit. z p̄batat forte p̄ falsos testes q̄ esset liber. dz restitui dño si petat. vt eī de ser. nō or. c. de seruoꝝ. cōcor. l. do. z idem fm̄ eodē dē alijs dolose intrauit religionē. sciens se suū Secus si bona fide purabat se liberū.

¶ Quid si talis post factā p̄fessionē fuerit dño restitutus z postea manu missus sit. nunq̄d teneat redire ad monasteriū. Rñ. fm̄ v̄. q̄ sic. q̄ q̄ntuz in eo ē monachus fuit. vide supra Impedimentū tercio.

¶ Vtrū obligati ad rōcinia possint recipi ad religionē. Rñ. si sunt obligati ad rōcinia republice. nō sunt recipiendi. di. iij. legē. Sz si obligati sunt ad rōcinia priuatoꝝ. honestū est q̄ prius de rōq̄

nij se expediant. nō autē est necessarium fm̄ glo. Ray.

¶ Vtrū ille q̄ est obligatus ad aliqd̄ soluendum possit ingredi religionē. Rñ. fm̄ Ray. p̄t. nō obstante obligatione vel iuramēto. dūmodo non ex leuitate vel intentione subtrahendi debitū hoc faciat. h̄ ex charitate seruoꝝ. Nec facit iniuriā creditori. q̄ excusat auctē sp̄s sancti: cui nemo resistere p̄t. eī de regula. c. keet. h̄ monasteriū tenet satisfactere de his que cōsult monasterio. xij. q. iij. si quā mulier. Si tñ post ingressum religionis: monasteriū occasione eius aliqd̄ acq̄reret. puta. p̄ successione hereditaria vel donationē. siue ex testamēto teneret monasteriū q̄ntū illud esset. z non plus. ar. d. c. si q̄. cōcor. Inno. z Hostiē. Poterit etiā vt ait Ray. in monasterio alius scribere. vel alius hō nescium opus facere ad liberandū se: dūmodo nō negligat. p̄pter hoc diuinū officiū. xij. q. j. clericus. Nec impediā in aliq̄ ab obseruantia regulari. i. ab obsequijs regule: cui semp̄ est ascriptus. Ideo ad p̄dictā solutionē nō tenet fm̄ Vl. Et hoc vltimū videt̄ verius vt ad aliquā opationē nō teneat. nisi forte. p̄pter vitanduz scandalū. Idē dic de eo q̄ est obligatus ad aliqd̄ faciendū. si aliqd̄ detulit monasterio satisfaciā. Aliter nō videt̄ obligari ad liberandū. vt dictū ē. Idē tenet Archi. flo. De hoc infra Restitutio vltimo.

¶ Vtrū rector q̄ iurauit regere ciuitatē p̄ annum siue magister q̄ iurauit legere vel capellan. q̄ iurauit seruire in capellania possint ingredi religionē. Rñ. fm̄ Ray. sic. Mō em̄ iuramētū violat. q̄ illd̄ in melius cōmutat: eī de iureiur. puenit. el. ij. Idē Inno. z Hof. l. do. q̄z addit cōsilio q̄ prius ipeat qd̄ p̄misit. eī de iureiur. c. debitoꝝ. hoc em̄ tuti. esset nisi ab illo vel illis quibz iurauit possit licentiā obtinere. tñ hoc videt̄ cōsiliū. Mā statim p̄t intrare religionē nō obstante iuramēto. vt notat panor. in. c. cōmissuz. despon. vbi dicit de illo q̄ iurauit s̄bere p̄ verba de p̄sent: q̄ sine peccato p̄t nō s̄bere z intrare religionē. h̄ s̄bere est de cōsilio ne notet piurio quo ad vulgi opinionē.

¶ Vtrū p̄pter obsequia penitū debeat q̄s retrahi ab ingressu religionis. Rñ. fm̄ Tho. in quolibet. Alit̄ dicendū est de illo q̄ nondū religionē intrauit. z alit̄ de illo q̄ iam in religionē p̄fessus est. qui em̄ nōdū intrauit si videt̄ patrē suū in magna necessitate z cui p̄ aliū subueniri nō possit. nō debet religionē intrare. h̄ debet ministrare penitibz: maxime si absq̄ piculo peccati possit in lectulo remanere. Si vō p̄ aliū possit penitibz suis ministrare. p̄t si vult religionē intrare. Postq̄ vō aliq̄s est in religionē p̄fessus mortuus ē mundo. vñ p̄ spirituale mortē deobligat̄ a cura impēdēda penitibz sicut etiā deobligat̄ p̄ mortē corporalem. Et idō nō peccat. nec p̄ceptū aliqd̄ agit si i claustro maneat sub p̄cepto p̄lati. penitū administratōe p̄termissa. Et em̄ fact. ē impotēs ad reddēdū debitum ministeriū absq̄ p̄pria culpa. dz tñ q̄ntū p̄t salua ordinis obediētia sathagere. vt p̄ se vel p̄ aliu suū penitibz subueniat si in necessitate fuerint.

Religio. ij.

Utrum epi. archidiaconi vel pſbyteri curati poſſint ingredi religionē. Rñ. fm̄ Panoz. in. c. qd̄ dei timorē. de ſta. mo. q. cuilibet plato citra ep̄m p̄mit titur intrare religionē ⁊ dimittere p̄laturā. Et fm̄ Tho. Archidiaconi ⁊ pſbyteri curati hoc p̄t etiā p̄dicente ep̄o. xix. q. ij. due ſunt. Ep̄us aut̄ nō pōt trāſire niſi de licentia pape. vt in. c. licz. de regula. fm̄ doc.

Utrum p̄ ingreſſum religionis cōſequat̄ quis re miſſionē oim̄ peccatorū. Rñ. fm̄ Tho. rōnabilit̄ dici pōt q̄ ſic. Sicut p̄ aſſumptionē crucis. Si enī aliquibz elemoſynis factis hō pōt ſtatim ſatiffacere de peccatis ſuis iuxta illud Daniel. iij. peccata tua elemoſynis redime. multo for̄t̄ in ſatiffactione p̄ omnibz peccatis ſufficit q̄ aliq̄s diuinis offi cijs ſe mancipet p̄ religionis ingreſſum: q̄ excedit omne genus ſatiffactionis ⁊ p̄nie publice. vt habet̄ xxxij. q. ij. admonere. vnde in vita patrū legit̄ q̄ eandē gratiā cōſequit̄ ingreſſiētes religionē: quā cōſequunt̄ baptizati. Si tū p̄ ingreſſum nō abſolueret̄ ab omni reatu pene: nihilomin⁹ ingreſſus religionis vtilioſus eſſet q̄ peregrinatio terre ſancte ad p̄mouendū in bonū qd̄ p̄ponderat abſolutio ni a pena.

Quid de illo q̄ dolo inducitur intrat̄ religionē? Rñ. fm̄ Ray. nō pōt allegare deceptionē: cuius cōditio melior facta ē. vt ex de cōuer. cōiu. ex parte el. ij. concor. Ho. ⁊ addit. q̄ idē eſt etiā ſi q̄s ex falſa cauſa intrat̄: vt ſi putauit ſponſam ſuā lepioſam. ⁊ non erat. d. c. ex pte. Vide de hoc s̄. Diuor tium. Vide tū Inno. in. c. cuz dilectus. qd̄ me. cā vbi dicit q̄ doloſus q̄ cadit in p̄ſtantē virū nō h̄zvi ciare religionis ingreſſum. Secus vbi intueniret doloſus q̄ peritiſſimos haberet fallere.

Quid ſi q̄s ingrediat̄ religionē ſub conditione aliq̄. Rñ. Panoz. in. c. ſi. de condi. ap. ponit duas opiniones p̄ncipales. Vna fuit Inno. Hoſtiē. ⁊ Jo. an. q̄ ſi fuit appoſita aliq̄ cōditio p̄ ſubſtantiā religionis. puta. q̄ licet̄ habere p̄p̄. q̄ hac cō ditione nō obſtante tenet. p̄feſſio. Idē tenet glo. in. c. ſolet. xxxij. q. ij. Licet ſec⁹ ſit in infirmitate fm̄ Jo. an. q̄ in infirmitate tractat̄ de fauore ipſoz p̄ hēntiū. Vñ ex quo alter acceptauit cōditionē po tuit ſibi p̄iudicare. h̄ in p̄feſſione obligatio acquiritur deo p̄ miniſteriū abbatis vel alteri p̄lan. ſa ctum q̄ miniſtri acceptatis illā cōditionē nō debet obſeſſe deo. q̄ videt̄ velle p̄feſſionē recipere. Con trariā opi. tenet glo. in. d. c. ſi. Baſ. aut̄ de cal. dic. q̄ in foro iudiciali. p̄cederet p̄ma opinio. h̄ in foro aie opinio glo. Sed. d. Lar. tenet q̄ p̄feſſio ſit nul la. ex q̄ p̄ſe ille ſtetit in ſua voluntate. Aliter noluit ſe obligare. Et hec opinio plus placet panoz. q̄ re mota pte ſubſtantiā actus: remouet ipſe actus. vt in. c. tua de ſpon. S̄z int̄t̄io p̄p̄ eſt p̄ ſubſtantiā religionis. vt in. c. cū ad monaſteriū. de ſta. mo. ḡ talis cōditio ſine modus h̄z viciare actū. Nec ob. ſi dicat q̄ platus ad p̄feſſionē recipiēs nō potuit p̄iudicare deo. q̄ dico illud. p̄cedere in obligatiōe q̄ſita. h̄ nos ſum⁹ in q̄renda. Nam ⁊ ſeruus nocet dño in q̄rendis. h̄z nō in acq̄ſitis. Sic ⁊ platus nō

potest p̄iudicare eccleſie in acq̄ſitis. h̄ bene in acq̄ rendis. Itē deus nō recipit obligationē niſi a vo luntario. xv. q. ij. nō eſt. hinc ē q̄ votū emiſſum p̄ metū nō obligat vt in. c. j. q̄ me. cā. S̄z iſte noluit aliter obligari. niſi poſſet tenere. p̄p̄. ḡ ⁊ c. Inno. tū dicit q̄ ſi ingrediētī diceret. tū debes. p̄ſteri re gulam beati Auguſtini. ⁊ bene pōt comedere car nes. ⁊ in illo monaſterio eſſent cōſtōnes q̄ nō co mederet̄ carnes. bene poſſet comedē carnes. cum nec regula hoc habeat. nec vniuerſalis cōſtitutio. nec ei poſſet ad aliū locū mutari. Sed ſecus ſi dice retur ſibi volenti. p̄ſteri regulā beati Benedicti. Nā fm̄ enī oēs generalit̄ abſtinere debet a carni bus. ⁊ tūc fatuitati eius imputandū eſt. ſi credit ei q̄ p̄mittebat ſibi q̄ liceret comedē carnes. Idem d̄r. Addit tū idē Inno. fm̄ aliq̄s: q̄ ex quo ſub mittit ſe obediētīe alicui⁹. nō obſtantibz talibz p̄ miſſionibz: tenet̄ ſeruare regulā ⁊ cōſtōnes eius xij. q. j. nō dicatis. De hac mā vide s̄. Abbas. Et an liceat monacho h̄c vſufructū alicui⁹ rei. vi de ibi. Et an pactū de habēdo vſufructū inducat p̄rietatē. vide s̄. Impedimentū. iij.

Quid ſi aliq̄s videns aliq̄d monaſteriū vbi mo nachi ſplendide viuūt. cogitat: h̄c ordinem bene poſſum ſuſtinere ſic ingredit̄. Vel pone q̄ aliq̄s intrat̄ religionē vbi nō ſeruāt̄ regulā antiquā inſtituta. Deinde reformāt̄ monaſterium. nunq̄d is q̄ fuit ingreſſus tpe diſſolutōis poſſit cōpelli ad obſeruantiaz regulę reformate. Rñ. Panoz. in. c. ſup̄ eo. de regula. dicit q̄sdā diſtinguere int̄ diſcre tum ⁊ indiſcretū. Alia opinio quā videtur ſequi Inno. eſt vt indiſtincte cōpellat̄ eſſe in illo mona ſterio. q̄ aut̄ intrat̄ intuitu dei. ⁊ nō debet poſſe allegare q̄ nō vult obſeruare regulam reformatā. Si aut̄ dicit ſe intraffe non bono aie. h̄ vt videret fm̄ regulā ibi vigentē. ⁊ nō debz audiri tanq̄ alle gans turpitudinē ſuā. Sed panoz. dicit p̄dicta p̄ cedere q̄ ad eccleſiā militantē. q̄ non iudicat̄ de ce cultis. Sed in foro aie putat̄ ad aduertēdā int̄t̄o nem iſtū ingreſſi. Nā votū oino d̄z eſſe volunta rium. vt in. c. licet. de regula. Idō ſi q̄s nō habuit animū ſe obligādi niſi reſpectu regulę q̄ ibi obſer uabat. nō putat̄ q̄ iſte apud deū ſit obligatus. ma xime q̄ tria ſunt ſubſtantiālia religionis. Alia acci dentalia ⁊ ordinata ad finē illoz triū. vnde ſi per tantū t̄p̄s. de cui⁹ inicio nō eſt memoria: aliq̄ acci dentalia regulę nō fuerūt in illo monaſterio obſer uata ſatis potuit ingreſſiēns cogitare q̄ ex aliq̄ cā illud p̄ueniret: cā iſta accidentalia poſſint eſſe ⁊ ab eſſe: ſtante religione in illis tribz ſubſtantiālibz. vñ ſaltē ante p̄ regulā reformet̄ p̄ ſupiorē. illi q̄ fuerūt ingreſſi tpe quo remiſſus ibi vinebat. nō vident̄ peccare. Et ita cōſuluit. d. ſuus Lar. vt refert Pa noz. d̄r. aut̄. li. ij. plus dicit q̄ ſi q̄s intrat̄ mona ſteriū in q̄ eſt certa regula ab antiq̄ inſtituta. h̄ nō ſeruāt̄ etiā q̄tū ad habitum. Nec etiā intrās obli gat̄ ſe ad ipſaz antiq̄ ſeruandā: h̄ ad illā q̄ ibi de facto ſeruāt̄: ⁊ ſic in hoc caſu ille q̄ ingredit̄. etiā ſi p̄ plures annos ibi remaſerit. nō cenſet̄ religioſus

Religio. ij.
Religio. ij.
Religio. ij.

Religio. ij.
Religio. ij.
Religio. ij.

Religio. ij.
Religio. ij.
Religio. ij.

Religio. ij.
Religio. ij.
Religio. ij.

Religio. ij.
Religio. ij.
Religio. ij.

Religio. ij.
Religio. ij.
Religio. ij.

Religio. ij.
Religio. ij.
Religio. ij.

Religio. ij.
Religio. ij.
Religio. ij.

Religio. ij.
Religio. ij.
Religio. ij.

sed tamē monasterio reformato: necesse habet er-
ire: aut regulam profiteri & seruare. d. c. super eo.
Et hoc facit p istis conuentalibus & monialibus
large vite.

¶ An autē maior pars cōuentus possit reforma-
re regulā antiquitus institutā inuita minorē pte:
Vide supra 2^a Lex.

Religio. iij. quo ad vo-
tum ingrediendi.

¶ Vtrū pueri possint se obligare voto
religionis. Vide s. Monachus. Et an tale votum
factū ab impubere ante ānos pubertatis teneat:
ibi vide. & alia singularia circa hoc.

¶ Quid si q̄s vouit intrare certā religionē & ipsi
noluit eū recipere. Rū. s. Th. scda scda. q. lxxviii.
Si quis dē intēto sua fuit se obligare ad religionis
ingressum pncipalit. & ex pnti elegit hāc religionē
vel hunc locū q̄i sibi magis cōgruent. tenet si ibi
recepti nō pōt alia religionē intrare. Si autē pnci-
paliter intēdit se obligare ad hanc religionē vel ad
hunc locū q̄i sibi magis cōgruent. ppter spālem
cōplacentiā huius religionis vel illius loci. nō tenetur
alia religionē intrare si illi nolunt eū recipere. Idem
Rū. in. iij. Si autē incidit in impossibilitate iplendi
voti ex pna culpa: tenet facere qd pōt. & in super
agere pnam de culpa. Si autē dubitat quā inten-
tionē habuerit. d. tutorē viā eligere.

¶ Vtrū ille q̄ vouit vnā determinatā religionē
intrare licite possit induci ad alia. Rū. s. Th. q. in
maiori intelligit min. Ideo ille q̄ obligatus
est voto vel iuramēto ad ingressum religionis ni-
noris pōt licite induci ad hoc qd ad maiorē religio-
nem trāseat nisi sit aliq̄ spāle qd impediatur. puta
infirmitas vel etiā spes maioris pfecti in minorē
religionē. Ille vō q̄ obligat voto vel iuramēto ad
ingressū maioris religionis nō pōt licite induci ad
minorē religionē nisi ex aliq̄ euidentē causa & dispen-
satione superioris. Si tñ ingredit & pfectat. tenet p-
fessio. et de regula. q. post votū. li. vi. De hoc vide
s. Abbas. infra Religio. iij.

¶ Vtrū ille q̄ vouit ingredi religionē teneat ibi
p̄petuo remanere. Rū. s. Th. Si vouēs intē-
dit se obligare nō soluz ad ingressum religionis. s.
ad p̄petuo ibi manendū tenet p̄petuo ibi remane-
re. Si autē intēdit se obligare solū quō ad ingressū
causa expēdī cū libertate remanēdi vel nō. ma-
nifestū est qd remanere nō tenet. Si autē in vouen-
do de hoc nihil cogitauit. videt obligari ad igres-
sum fm formā iur. q. est vt ingrediēti dec. ann. p-
bationis. vñ nō tenet ibi pmanere. Si tñ tali intē-
tione intraret vt statim exiret. nō videt satisfactū
voto. q. in vouēdo hoc nō intēdebat. Et id tenet
vt saltē velit expiri. an ei expediat manere.

Religio. iij. quo ad trā-
situm ad aliam.

¶ Vtrū liceat trāsire de vna religionē
ad alia. Rū. s. Th. scda scda. q. vltia. trāsire de
vna religionē ad alia nisi ppter magnā vtilitatem
vel necessitatē nō est laudabile. tñ quia ex hoc ple-

runq; scandalizant illi q̄ relinquit. tñ etiā q̄ faci-
lius aliq; pfect in religionē quā cōuenit q̄ in illa
quā nō cōuenit ceteris parib; . Pōt tñ aliq; lau-
dabiliter trāsire de vna religionē ad alia triplex ex
causa. Prima ex zelo pfectionis religionis in q̄ nō
attendit excellētia fm solā artitudine vite. s. pnci-
paliter fm illud ad qd religio ordinat. & pnter fm
discretionē obseruatiarū fini p̄portionata. Scda
cā ppter declinationē religionis a debita sua pro-
fessione fm quā fuerat instituta. Tercia cā ppter in-
firmitatē vel debilitatē. ex q̄ interdū puenit qd nō
pōt aliquis artionis religionis statuta seruare. quī
posset statuta latioris seruare. Et in hoc casu ne-
cessaria est dispensatio. In scda etiā est necessarium
superioris iudiciū. In pma autē. an req̄rat licētia su-
perioris. Panor. in. c. licet de regula. dicit. qd ad hoc
vt religiosus licite possit trāsire ad alia religionem
duo req̄runt. Pamo qd religio sit strictior. Scdo
qd nō trāseat ex temeritate vel leuitate. s. zelo stri-
ctionis vite. nō q̄ licet trāsire in odium pami plati
ad religionē strictiorē. Tercio extrinsecus req̄rit
vt petat licētia trāsirendi a plato suo.

¶ Sed querit. Donec dubitat an religio ad quā
trāsit fit sit strictior. q̄s habebit iudicare. Rūdit
Panor. qd nō statim verbo volētis trāsire nec pla-
tu denegatis. s. superioris iudiciū est req̄rendū. Et
dicit Inno. illo casu dici superiorē: illū ad quē appel-
laretur si iste religiosus grauaret. Non em̄ fm eū
debet p̄p̄rius platus esse iudex in cā sua. Et nota
bene ex isto dicto. qd vbi oīē cōsentio inf religiois
& superioris suuz. nō debet superior esse iudex in cā
sua. s. debet adiri superior immediatus.

¶ Quid si platus denegat vel nō r̄fideat seu alle-
gat cām denegationis iniustā. Rūdit Panor. fm
Inno. qd in his casib; & similibus pōt subditus in-
cōtinenti trāsire nō expectato alio tpe. exā constat
de p̄petua denegatione plati: si si platus allegaret
aliquā iustā cām vel verisimilē denegati licētiā
nō debet subditus trāsire. s. instare apud supio-
rem vt decernat an p̄latus habeat iustā cāuiam
denegandi.

¶ Quid autē si trāsuit ad alia nō petita licētia an
sit reuocandus. Glo. in. d. c. licet. dicit. qd licet repeti
possit. tñ si nō repetit reuocandus nō est. ex q̄ iusta
cā motus trāsiiuit. Idē Hof. De. & Ab. s. q̄ duuz
tenet glo. in. c. intellexim. de eta. & q̄. Idē Hof. &
Jo. ah. & cōiter moderniores pter Lal. Et panor.
tenet hāc vltimā opi. qd sit reuocandus hac rōne
fundata ex tex. nā tex. dicit petēda esse licētiā: ne
bonū obediētie cōtēnere videat. Si q̄ ex nō postu-
lata licētia p̄sumit cōtēnere bonū obediētie. q̄ nō
pōt dici qd instinctu spūssancti trāsierit. s. potius
p̄sumit qd cā leuitatis. Cōclude q̄ istū reuocandū
ad p̄mū monasteriū. Et ex p̄dictis s. ex tex. nō. qd
vbi in aliq̄ actu req̄rit licētia non sufficit petere ex
postfacto. s. d. peti a pncipio. qd nō. quia facit ad
multa. hñs tñ petē cōsilū. d. debito tpe expectare
r̄sum. de quo vide s. Consiliū.

¶ Quid aut si ex illo trāsitu infamat p̄mū mona-
steriū. Rūdit panor. fm doc. qd si ex trāsitu istius
grauit lederet vel infamaret p̄mū monasterium

† Additio **¶** qd de illo q̄ d̄t̄m̄at̄ vouit religionē in tñ nulla dicit q̄ vñm vult trāp̄ Inno. voluit q̄ k.
manat sub otia epi 7 sit vñ mōr̄) **¶** S. d. q̄ Inno. p̄t̄ d̄t̄lligi nō de m̄ntat̄ s. de r̄p̄m̄tat̄. Et d̄ nullam
religionē dicit q̄ vñ vult trāp̄. vñ q̄ possit f̄t̄. p̄t̄lo 7 vñ m̄b̄. Vt sicut d̄ p̄ozi s̄ argutū d̄ d̄ p̄t̄ ad
t̄m̄. sic vñm arguam̄ d̄. tota ad tota. Nā sicut illi q̄ vouit d̄t̄m̄at̄ religionē. si illi voluit vñ trāp̄
s̄. sicut i p̄lo 7 m̄b̄. sic vñm isto. si nulla religionē vult vñ trāp̄ nō d̄ d̄p̄ly obligatū voto. Nā ut q̄
Arch. c. s̄. Inno. xij. q. i. d̄ voto religionis p̄t̄lligit̄ ist̄ r̄d̄t̄o. si possit p̄t̄ s̄ vñm vñ trāp̄. q̄ d̄ r̄d̄t̄o.
omib; n̄ existatib; nō vñt̄ vñm vñ r̄o. Si at̄ q̄ vouit de q̄ nō rogabat. vñ aut̄ vñm p̄t̄
si rogabat. 7 t̄t̄ n̄ t̄m̄. Et vñ vñm p̄t̄ t̄t̄ t̄m̄. s̄ illud mōd̄ q̄ f̄uiss̄ vñ d̄t̄o.

Religio. iiii.

debet restitui primo monasterio. p hoc tex. in. d. c. licet. in. v. in iactura. rē. **M**ā si ecclesia petit restitutionē cū grauter ledit in tpalibz. vt in. c. j. de in iure. resti. fortius dz restitui dñ ledit in spūalibus. i. in alienatōe psonē. Sed panoz. dubitat an hoc dictū sit vey p rōnē litere in si. ibi. q. charitas est fons rē. Non enī. ppter lesionē monasterij dz impediti. ppositū diuinit? inspiratū nec multū tenet in practica dictū hoc doc. q. multū restringit hanc literam. **+**

+ **Adicio** Adde
tū qd notat idē pa
r quod est. in p. c.
In dei nom. de q. d.
rāndō. p. d. l. 1. o.
sū. d. q. p. f. s. o. qui
trāsunt ad ordi. n.
sū. d. n. n. p. p. t. h.
l. e. n. a. v. q. d. a. d.
l. e. u. i. t. a. t. e. Et ibi est
p. f. f. i. o. n. e. i. n. d. a. o. f. r.
Et cōcludit d. d. u. b. i.
q. n. o. v. a. l. u. a. t. a. l. i. q.
m. o. d. u. s. t. r. a. s. i. t. y. a. d. d. n.
m. o. d. u. s. t. r. a. s. i. t. y. a. d. d. n.
a. p. p. o. s. i. t. o. q.
h. u. i. t. a. r. t. h. o. r. e. s.
R. l. i. g. i. o. n. i. s. r. a. d. q.
z. a. r. d. e. n. o. n. a. t. u. r.
a. d. q. o. u. t. p. o. s. s. i. t.
t. r. a. s. i. t. y. q. l. i. c. i. t. a.
p. o. t. a. t. a. s. u. o. s. u. p. i. o.
r. e. s. s. i. t. a. s. i. t. a. s. i. t. a. s.
t. r. a. s. i. t. y. v. a. n. o. p. r.
h. i. o. r. e. l. i. c. i. t. a. m. o.
b. o. l. o. t. i. o. n. e. s. p. r. o. p. r.
t. e. p. h. a. g. l. o. 7.
d. o. r. t. e. l. i. c. i. t. a. t. e.
d. e. g.

+ Sed quid de abbate et alijs prelatiis exemptis. nunquid possint transire ad aliam religionem platuris dimissis penita licentia et non obtenta. **N**o. dicit. q. necesse est petere licentia. **S**z Jo. an. in mercu. in regula cū non stat. de re. iur. l. i. vj. cōcludit p. si isti p. laturi in se habet superiorē citra papā. sufficit petere licentia. licet non obtineat. **M**ā hec l. fa. ponit spale in epō. q. secus in platuris inferioribus. ar. c. nō ne. de plump. **S**z si sunt immediate subiecti papē. nō pnt transire papa denegante. eo vō nō rudente valet transitus in eoz pūdicium. **P**apa vō potest eos reuocare.

+ Sed qro p declaratione pdictoz. Done q reli giosus existens in monasterio vbi nō seruat regu la. vult intrare ad aliam religionē latiorē. vbi tñ ser uatur regula. Ita q habito respectu ad pntem vi uendi modū. scdm monasterij qd est religionis latioris dicit vitaz strictiorē. nunquid hoc sit licitū. **P**anor. in. c. sane. de regula. ex dictis Inno. ibi di. cit q ad validitatē ingressus nō debem? cōsidera re regulā antiquus institutā. h. modū viendi de pū. vnde si scdm monasterij hz regulā strictiorē ab antiquo. q tñ de pūti in multis locis nō seruat nō est licitū trāsire de vno monasterio qd hz regu lam latiorē bene ibi seruata ad scdm monasterij vbi regula nō seruat. **O**portet enī q scdm mona sterij existat de pūti i maiori obseruatiā et est vbi valde norabile et multi in hoc decipiunt. aduertē tes solū ad regulam vtriusq. monasterij antiqūus institutā et nō ad modū viuēdi de pūti coexistētē. **E**t p hoc facit rō nālis. **M**ā trāsitus ē pmissus vt qis ducat vitaz strictiorē. **S**i g in scdo monasterio nō ducit vitā strictiorē q in pmo. licet regula sit stri ctior. nō videt trāsitus licitus. q. videt iste moueri causa dissolutōis et nō maioris religionis. **E**t per hec habes q licet regula canonicor. regulariū sit regula monachoz latior. tñ possibile est q p cōsti tutiones ipsoz eoz regula sit strictior. sicut ē vide re in fratribz pdicatoribz q licet habeant regulam Augustini latiorē regula benedicti. tñ p cōstōnes suas intātū se artauerūt eoz vita sit strictior vita monachoz. vnde putat **S**uul. n. a. s. o. q pdicatores trāsēunt ad monasteria monachoz apostasiam incurrit. **N**ō ob. si dicat q cōstōnes pnt tolli per alia dñā pstōnē. h. regula tolli nō potest p pstōnē. **D**ic q licet possint tolli. tñ satis ē q de pūti in pri mo monasterio viuūt strictius. **M**ā ppter strictio rem vitā dūtaxat iura pmittūt trāsitu. **E**t iō bene dicit panor. q in hoc nō cōsiderat q religio sit pfe ctior vel melior. h. solū q artior.

+ Done q aliqs regularis impetravit licentiam

trāsēundi ad artiorē religionē postea penitet. nā qd pmi tenent eū recipere. **R**ū. fm v. d. si nō inue nit artiorē religionē vbi recipiat vel si nō poterat sustinere austeritatē illius et reuerti vult ante factā pfectionē. nō pōt repelli ptertu pōis licētie vel re nunciationis cū facta fuerit ex cā. l. vt transi. et ad scdam religionē et causa secura nō sit. **S**ecus si p fessionē fecit in secunda.

+ Quid si abbas vel cōuent? licētiauerūt aliques simplr. r ipse renūciat simplr. nō ex aliq. cā. nisi for te ex odio. **R**ū. fm v. d. non valet licētia. q. hoc est dare licentia vagandi.

+ Vtrū bona q monachus cōtulit suo monaste rio sequat eū si trāsleat ad scdm monasterij. **R**ū. fm panor. in. c. qd a te. de cle. cōiū. q. aut talis p fessionē nō fecit. q. inde recessit. et tūc aut donauit bona expse. et indubie videt donasse rōne psonē. q. nō est verisimile q spoliasset se oibz bonis inde trāsēundo. **I**deo reuocat inde recessedō. r videtur donasse cā mortis mūdane. vñ tali morte nō secuta p pfectionē pōt reuocari. sicut reuocat in dona tione cā mortis. **S**i autē donauit aliq. tūc videtur donasse cā ingressus. **E**t sic bona non trāsēunt in monasterij. h. remanēt penes eū ex quo nō est p fessus. ar. in. c. beneficiū. de regula. in. vj. **S**ed pa nor. in. c. cām. de pba. dicit. q. aut dedit in pūcto ingressus. et tūc videt donasse rōne ingressus. **S**ecus si ex intuallo vel si ex alijs cōiecturis psumi pōt q nō cā ingressus donauerit q. tūc pfecta dona tio nō reuocat. **A**ut intrat monasterij faciēdo p fessionē. et tūc aut pfectio nō tenet. aut sic. **P**rimo casu. bona q tacite trāsierāt redeunt ad psonā suā q accessoriū sequit pncipale. **A**ut expse contulit. q. credebatur pfectionē tenere et reuocat ista bona. q. videt donasse cā mortis mūdane vt dictū est. **f**acit. l. si p. l. de here. insti. vbi patz q si institui aliquē. credendo illū filiū meū. auferent demū illi bona. si cōstat eū nō esse filiū. **S**i vō sciebat pfectio nē nō tenere. nō reuocat. q. videt in oēm casum donasse. **S**i vō pfectio tenuit. **A**ut tūc egreditur ppter peccatū suum. vt q. collocat in alio monaste rio ad agendū pnam. **E**t dant bona scdo mona sterio q ad vsuū. vide tex. cū glo. notabili in. c. de lapsis. xvj. q. vj. **S**ed post mortē naturalē vsufru ctus redibit ad primū monasterij. et consolidabit cū ppetate bonoz vt ibi. **A**ut inde egredit capiendo fugā. et bona nō recuperat. immo q. cūq. ac cesserit pōt eū abbas vendicare cū omnibz bonis p eū acquisitis. xvij. q. ij. abbates.

+ Ex quo nota q quicqd acqrit monachus etiā fugitiuus. acqrit monasterio. q. tūcūq. sit in pu bus remotis vt in. d. c. abbates. **A**ut inde egredit licite. puta. trāsēundo ad monasterij strictius vel p mouet in platur alterius ecclesie. **M**ā tūc dubiū est pulerū. qd de bonis q trāsierāt in primū mona sterij seu dignitatē. **M**ā aliq. moderni voluerunt q debēt remanere penes primū. et quicqd acqrit cedit scdo monasterio seu dignitati. et p hoc videt tex. in. c. vno. xvij. q. j. **A**lij dicūt q in distincte de bent bona cū psona trāsire et q illud. c. vnicū vide tur pcedere in bonis acqritis industria. monachi

qua illa remanet per
in bonis pmona
dicit ad psona mona
te in pntis rōne p
munt. d. c. d. aut p
als hnt vna in facte
vt bona pmona
ad dicitur tūc in ar
monasterio tūc epō
sū dicit qd acqre
no. dicit q illa spes
in pmo monasterio
pnta de pba. sequit
mā gē q donatio
hnt et cōiecturis
fieri facta. **S**z vbi
pnta. q. ante ingress
fieri reuocat h. trā
recedo. **I**de dicit in
Si enī sunt accessio
pnt reuocari inde reu
elent accessio nisi d
Quis de notabili
loci in fratribz mū
pene bona sua ita alie
h. ar. in tractatu mū
fratre mūte hat epō si
q dicit in cōditio. nō rec
ta sine dicit q. dicit
sue q. sit in dō gēna
fratū separati. vt. l. de
Quid autē si talis
alia religionē it legit
ab interlo parentibz
h. dicit. **S**z q. aut
tate summi pontificis
exer. vt. l. j. l. de sen
ne ab aliq. archiepsio vel
alioq. dignitatē. **P**er h
notat q. cū nō sit in
l. j. q. mone. Cū ius in
in cōstatū in tūc in
de. **f**ran. de alio dicit
Si vō reperit ad m
tatione beneficiū dicit
ne ab soluerit. **I**us in
l. j. r. d. j. q. mone. v
Doc autē pōt cōtinge
nenta ab ordine licent
ad alia religionē q. eo c
vna pūlica eo. pen
reperere ius in cōdit
notat magi ē ad pen
de vñale p panor. in
R. g. o. l. m. d. c. a. r. o.
notat enī de licētia
notat nec aliq. ad
notat enī nec tang
notat nec pnt
notat de. vt. pfectio
Ad dicit et ista fa
notat pnt p
notat pnt p
notat pnt p

quia illa remaneret penes sedm monasterium. Seco
 in bonis patrimonialibus. quia illa videntur semp accep-
 tate ad personam monachi licet expressis fuerint collata
 tpe ingressus rone predicta. Et hanc ultimam opi. re-
 nunt. d. Lar. d. aut. De. de pu. tenuit p. m. u. qd
 als fuit ardua in facto. Panor. placet scda opinio
 vt bona patrimonialia sequantur personam. Et p hoc
 adducit subdit in ar. ter. illi. c. vnici. vbi dicit qd
 monachus factus eps pot adire hereditate patris
 sibi delata. qna acqret epatus t no pmo monaste-
 rio. Ecce qd illa spes succededi patri q transierat
 in p. m. u. monasterium. Iuxta no. p. Inno. in. c. in
 p. n. de. p. b. a. sequit personam monachi. Hoc autem
 intelligi qd donatio fuit facta tacite vel expresse.
 Iuxta et coeuctura apparet qd rone ingressus
 fuerit facta. S; vbi no habita rone ad ingressum
 puta. qd ante ingressum vel sit alia coeuctura. non
 fiet reuocatio. h; trasserat inde persona nisi de mis-
 ricordia. Idem dicit in laico intrante ecclesia seculari.
 Si em sunt accessoria ad personam tacite vel expresse.
 pnt reuocari inde recedete persona. Secus vbi non
 essent accessoria nisi de misericordia fiat restitutio.
 Queri de notabili. q. An predicta etia habeant
 locum in fratribus minoribus vt factus eps possit re-
 cupere bona sua ia alteri acq. sicut t alij religio-
 si. Bar. in tractatu minorib; .l. iij. dicit. qd siue
 frater minor fiat eps siue trasserat ad aliam religionez
 q pot in coi. hie. no recuperat bona sua ia alteri acq.
 sita siue dicas qd hec sit restitutio in p. n. u. i. statum
 siue qd sit in dulgencia siue pmissio traserunt ad aliu
 statum sepatis. vt. L. de sen. pal. l. ij. r. l. tutor.
 Quid autem si talis frater minor factus eps vel ad
 aliam religionem sit legitime translatus. An succedat
 ab intestato parentibus t alijs agnatis t cognatis.
 Respondit Bar. qd aut iste trasset ab ordine auctori-
 tate summi pontificis. t putat qd iura succededi re-
 cupet. vt. l. j. L. de sen. pal. Idem putat si als legiti-
 me ab aliq archiepo vel alio prelate p. moueret ad
 aliam dignitate. Per hac em coeuctione beneficij
 intelligo em ad oia instituta. vt. d. l. j. r. ff. ad tercul.
 l. j. §. q. mortis. Cuius succededi reperiat em nunc
 in eo statu in q erat an ingressus. Et hie articulu
 d. fr. q. de assisio disputauit. t ita determinauit.
 Si vo reperiret alij modus licet qd ex dicta con-
 cessione beneficij vel dignitatis. p que a dicto ordi-
 ne absolueret. tunc ius succededi no recuperat. vt
 d. l. j. r. d. §. q. mortis. vbi ter. facit hac distinctione
 Hoc autem pot coeucture si aliq frat. ppter ei de-
 merita ab ordine licentiet. t ei pmittat vt transeat
 ad aliam religionem qd eo casu ei licet. no als. vt p; per
 multa p. uilegia eo. pon. Et hoc casu no puto eos
 recuperare ius succededi per iura predicta. Illa em
 absolutio magi e ad pena qd ad p. m. u. De hac ma-
 vide diffuse p. panor. in. c. in p. n. de. p. b. a. +
 Religioli medicates si traserant ad ordinem non
 medicantiu em de licetia pape. no habet voce vel
 locum in caplo. etia si ab alijs eis coeuctat. Nec pnt
 bie p. d. rati nec aliqua administratione vel qnq;
 officia etia annua. nec tanq vicarij vel ministri vel
 loca eoz tenentes. nec pnt qd cum q; aiaz regimie
 exercere. vt in de. vt p. fessores. de regula.

Reliquie et corpora
 sanctor. Antiquae reliquie no debent
 et captam ondi nec exponi venales.
 No prohibitois e fm panor. et eo. c. j. qd cu onduf
 ossa nuda multoz deuotio tepelat. t detractorib;
 ca obloquedi dat. Dicit em qd si fuisset sanct' ossa
 no fuissent sic dispa. no aduertetes qoib; genera-
 liter dictu est. Cuius es t in. c. re. his exceptis qib;
 de' gram singulari face voluit. vt in corpore bte
 vir. t Jo. euageliste t similia. Reliquie etia scd' n;
 no debet exponi venales. qd fieri pot duob; mo-
 dis. Primo cum vere vendunt inde accepto p. cio.
 Ma sacra t religiosa no sunt in dno alicui. nec ca-
 piunt extimatione. vt in sti. de re. diui. §. nullius.
 Secdo qd exponit passim causa qstus. vt habeant
 tur large oblationes. Est em hec quedam largaverit
 ditio. hec Panor.
 Non licet aliquem venerari p sancto etia si in vi-
 ta fecisset miracula sine aucte romani pon. Intel-
 lige hoc. qd qd vult publice aliquem venerari. p lco
 Secus autem si in occulto qd emittit pces apud em
 quod fore credit sanctu.
 Vtr sanctoz reliquie possint furtiue subtrahi
 vt honorabili reponant. Rn. fm v. n. no. Ma sa-
 crilegiu est quociens auferit sacra de sacro. xvij. q.
 iij. quisq; Concordat D.
 Cur aucte reliquie seu corpora sanctor; se trasse
 renda. Rn. no se trassereda sine aucte pncipis. s.
 pape vel line epoz licetia t synodi. de conse. dil. j.
 corpora. als incipit de loco. Et hoc sicut ibi nota.
 ver. e. cu corp' traditu est sepulture ppetue. vt. L.
 de reli. t sump. fu. l. si. nisi necessitas occurrat. Et
 tunc sufficit auctas presidis puincie. vt. L. e. ti. l. j.
 Si autem no e traditu ppetue sepulture pot trasser-
 ri sine aucte alicui. vt. L. de reli. l. h. nec du. Et p
 allegate. ll. vident loq de omnib; corporib;.
 Vtr liceat portare reliqas ad collu. Rn. fm
 Tho. scda scde. q. xcvj. eade ro est sicut de verbis
 scriptis. qd si ponent ex fiducia dei et sanctor; qm
 sunt reliq; no erit illicitu. Si autem circa hoc atten-
 deretur ad aliqd vanu. puta. qd vas esset triangu-
 lare t hmoi quod non pertinet ad reuerentia dei
 t sanctorum esset superstitiosum et vanum et illi-
 citum.

Renunciatio quid sit.
 Rn. est iuris p. n. i. spontanea refutatio
 Ma iuri alieno renuciari no potest.
 Ex quib; causis peteda est renuciatio epatus.
 Rn. due sunt pbabiles siue apparet; h no suffi-
 cientes. Prima ppter frugem melioris vite. Scda
 causa p. uile humilitatis. hec aut cause no fuerunt
 acceptate. vt in. c. nisi cu prid. de renucia. Sunt
 alie cause sufficientes sex. vt in pall. c. Prima con-
 scientia criminis talis p qd ipsius officij executio
 etia post pactaz penitentia impeditur. Secunda
 est debilitas corporis ex infirmitate vel senectute.
 per quam impotens redderetur ad exequendum
 officium pastorale. Tercia causa ex defectu scien-
 tie. qd autem desideranda sit eminens scientia

+ **Additio** Et ista ferunt qd ille q titulo onuso t lurtino de bo alioy ll iij
 d. p. n. u. i. r. m. u. postea instituti t pncipi ad bo sua. no tnt instituti. vt qd ius ea sibi d. arq. s. d. s.
 at t instituti pncipi tibi facta nulli puidiat tnt d. m. u. i. qd ad oia q amittat t vi oia t
 instituta q an vo ipo q tncipit i qdaz sit ipo fro instituti ad bona t emissa t pa d. al. i. l. f. ff. de
 sen. pal. l. j. qd no iij

Represalie

in passore: est tamē competens toleranda. Quarta est malicia plebis. non q̄ pro qualibet culpa debeat gregem deserere: ne mercenario comparetur. s̄ de superioris licentia. tunc demū; potest nō tam timide fugere q̄ p̄uide declinare: cū oves cōuertuntur in lupos. Et qui debuerunt humiliter obedire: iam irrevocabiliter contradicunt. Quinta. grave scandalum: cum aliter sedare nō potest. Sexta est p̄sone irregularitas. v̄puta. si sit bigamus. Non tamē. p̄pter qualibet irregularitatē debet ei dari licentia. v̄t si non sit natus de legitimo matrimonio: si sit occultū. et ille laudabiliter impleat officiū suum. dūmodo non sit de adulterio vel de coorto. nam tales omnino repellunt. v̄t per glo. in d. c. nisi.

¶ Nota. q̄ renunciatio fieri debet in manibz eius a quo habet institutio vel cōfirmatio. extra co. ad moner. fallit in ep̄o qui nō potest renunciare ep̄iscopatu. nisi in manibz pape. v̄t in. d. c. nisi. etiam nō consecratus dūmodo electus et cōfirmatus. c̄ de transla. inter corporalia. fieri autē debet renunciatio cōmuniter in scriptis. forte in alijs ab ep̄isco patu: scriptura nō est necessaria. Secūdo nota. q̄ renunciatio officij aut beneficij ecclesiastici debet eē voluntaria. nam inuitus nō cogitur renunciare. Item debet fieri pure et absolute. extra de of. del. ex parte. Nam si quis renunciat alicui beneficio vel rei sp̄iali vel resignat alicū sp̄iale. alicui daro vel p̄missio: symonia est. fm̄ Sof. et Hostien. q̄ si nō p̄cedat dano vel p̄missio. s̄ sola intentio. v̄t si renunciet beneficio: hac intentione. v̄t detur sibi aliquod tēporale. aliter non renunciaturus. Symonia mentalis est: que p̄ solam penitentia aboletur extra de sy. c. si. S̄ ex quo nulla pactio interuenit ab ecclesia nō punitur. Sed si quis renunciat beneficio ea intentione. v̄t detur nepoti vel alteri: nulla tamē de hoc facta pactione vel cōuentione: nullam incurrit symonia. Renunciare etiā beneficio v̄t detur alteri est symoniacū. quia p̄bitū est iure positio. sed nō est hoc p̄bitū simpliciter. s̄ fm̄ istū modū: cum videlicet hoc ducit in pactūz j. q. ij. q̄ pio. fm̄ v̄v. Inno. et Sof. Similiter si q̄s habet voluntates deliberatā renunciandi beneficio cū intentione et animo paciscendi. v̄t alteri deē in hoc est symonia mēralis. effectualis autem et ab ecclesia punienda est. cū p̄ceditur ad actū ipsum paciscendi in renunciatiōne. Tercio nō fm̄. d. an. in. c. nō sine. de arbi. q̄ licet valeat compositio auctoritate superioris. v̄t p̄ beneficio qd̄ dimittitur: detur aliquid tēporale. extra de p̄ben. nisi. non tamen valet v̄t detur aliquid auctoritate inferioris vel partis. Et sicut cōmittitur symonia p̄ dationē pecunie pro beneficio cōsequendo. ita et pro eo cōdendo. Et quia nō valet rennunciatio litis sup̄ beneficijs: pecunia suscepta: pro renunciatiōne. Dicit tamē idem. d. an. fm̄ Inno. q̄ si detur pecunia p̄ renunciatiōne litis non semp̄ est symonia. s̄ aliqui Sed quia hoc tenet specie symonie. ideo reprobat̄. Nam si daret̄ pecunia nō habenti ius. v̄t cederet liti hoc nō esset symoniacū nec iniquū. Idēz si daretur. p̄ bono pacis. nō ex pacto partium sed

p̄missione arbitroz. nō in respectu ad beneficiūz extra de transla. sup̄ eo. Sed si daretur ius habenti p̄ redimenda iusta lite a nō habente ius. et respectu ad spirituale: esset symonia. Quarto nō. q̄ ep̄iscopus vel alius qui symoniace tenet beneficiūz: veniens ad mortē. si vult saluari fm̄ llo. debet renunciare vel etiam in mente sua: si alius deficiat: omnino renunciet: et sub hac cōditione renunciat. si placuerit pape vel alteri ad quē spectat collatio. Et si cōualuerit: vadat q̄cūq̄ potest ad eum et pareat ei. et caueat ne morā faciat nec fructus sibi appropriet. imo fideliter custodiat vel in vtilitatē ecclesie expendat. Potest t̄ vite necessaria stricte recipere. lxxv. di. pasce.

Represalie dicuntur.

R quando vnus orinudus de vna terra: spoliato vel damnificat ab orinudo de alia terra. vel etiā si debitū non soluit ei: tūc datur potestas isti spoliato q̄ faciat sibi: contra quemlibet de terra illa vnde est spoliato: vel debitor.

¶ Vtrū sint licite. Rū. fm̄ Bar. in tractatu resp̄ saliarum. q̄ ad hoc q̄ sint licite in foro conscientie requirunt̄ tria. P̄mo auctoritas superioris. Secūdo causa iusta concedendi. quia denegat iusticia. Tercio q̄ intentio eius qui habet represalias sit iusta et recta. his concurrentibz licite sunt. v̄t in. c. dñs. xxij. q. ij. vbi Augustinus dicit. iusta bella solent diffiniri q̄ vlciscunt̄ iniurias si gens vel ciuitas plectenda est que vindicare neglexit: qd̄ a suis improbe factū est. Et dicit Bar. q̄ sibi videtur q̄ ius concedendi represalias nō videtur iure civili vel canonico inductū. s̄ magis iure diuino. v̄t in dicto capitulo. dominus. et de iure gentiūz quod p̄mittit bella iusta. et bellum licitum est ex causis p̄dictis.

¶ Que autē sit causa sufficiens cōcedendi represalias. Rūdit qui s̄. q̄ non debet esse circa modicū Istud etiā remediū represaliar. cū sit ediosum. v̄t in c. et si pignorationes. de iur. li. vj. et cum sit subsidiarium contra ius cōmune. nō debet dari. p̄ modo dico. Item q̄ per dictā iniusticiāz pereat ius p̄s totaliter: secus si aliquo modo ledatur. Et p̄ declaratione huius materie sciendūz fm̄ cōmuniter doc. et Bar. vbi supra q̄ siquidē contra illum hominē gentē vel populū qui iniusticiāz facere et debitum reddere negligit. potest haberi recursus: tunc represalia: in foro civili sicut in foro p̄scentie nō sunt licite. Si v̄o nō potest haberi recursus ad superiorē. tunc sunt licite: ducibz interuenientibz. P̄mo requirit̄ auctoritas superioris. nō etiā licet alicui sibi ius dicere v̄t dicūt̄ iura vulgaria. Secūdo q̄ auctoritas superioris interponat sibi ex causa iustāz nisi ex causa iustā interponatur sunt ipso iure nulle. v̄t. l. cū v̄o. §. subuentū. ff. de fideicō. li. Lau sa autē iusta dicta est in. d. c. dñs. et ita tenet Inno. extra de resu. spo. c. olim.

¶ Quis autē habeat requirere de minimi vel populum vel gentē. Rū. p̄tās eius q̄ concedit represalias succedit in locum superioris deficientis sed

superiore: si esset: quis non posset adire et conqueri de iniusticia iudicis. nisi primo ipsum iudicem requisisset. ergo et modo ipsa pars ad hoc potest petere reprefalias. debet prius adire iudicem pariter et ab eo petere iusticiam. Immo dico quod si pars iuret ad iudicem suum et diceret: domine scribaris tali iudici quod faciat michi iniusticiam. alia concedatis michi reprefalias: quod iudex eorum audire non debet. Dico etiam quod civitas non potest face- re de hoc statutum. videlicet quod sufficiat requisitio per- fectas et iusticia. ut faciat iniusticiam. Nam antequam iniusticia sit denegata non pertinet ad cognitionem superioris. et per- prius nec alterius civitatis ubi deficit superior. Et ex- peditur apparet quod fieri debet dicta requisitio. Debe- etiam actor offerre libellum. cum omnibus solemnitatibus de- bitis pro causa requisitio libellum vel implorare officium iudicis per executionem. quam causa habet paratam executionem vel reus debet debito exceptionem opponere in causa. Quisquis requirit quod vult iudex scribat alteri iudici per requedam scripta ab eo lata.

Qualiter autem intelligatur non posse haberi superioris copia. Respondeo. quod non habet superioris copia de iure: nec de facto quia non est. et tunc est clausula. ut. d. c. dominus. Quisquis potest haberi copia de iure si non de facto. exem- plum. Imperator est modo in alamaniam: et de iure superioris. nisi de facto in partibus istis ei non parerent. vel donec in Marchia est rector precelesia. tamen nihil potest de facto. propter occupationem tyrannorum. et tunc videtur superioris copia non haberi. Quisquis potest haberi copia de facto non tamen de iure. Exemplum. aliquis tyrannus occu- pavit multas terras de facto: quod de iure non est dominus tunc puto recurrendum ad ea que notat Innocentius in c. ni- hil. de elec. videlicet quod aut tyrannus ille sua auctori- tate occupavit. et tunc non habet per superioris. et non va- leret quod ab eo fieret. ut. l. de sac. san. ec. l. decerni- mus. Aut fuit electus ab habitantibus tyrannorum. et tunc non habet per superioris. et tunc aut hoc non est notorium. si pro vero domino se gerit et sic reputatur coheres. et tunc habet per superioris. ut. l. Barbarius. ff. de of. pro. Tunc est pu- blice notum quod est tyrannus non dominus. et tunc non habet per superioris nec debet requiri tunc. Quisquis copia superioris potest haberi de iure et de facto si haberi non expedit. quod forte expenderet plus quam sit id de quo contendere vel forte passus iniuria est pauper. et tunc etiam puto quod non sit necesse quod adeat superioris. imo sit procedendum tanquam si superioris copia non haberetur.

Quis est autem ille iudex cuius officium implorat ut det homini licentiam. Respondeo. si quidem per statuta edita ab his que habent auctoritatem. hoc aliquibus est concessum illi ad eundem sunt. Sed si de iure communi loquimur: tunc sic ut ex parte eius que reprefalias concedunt requiritur quod superioris copia haberi non possit ut dictum est. Sic et prececedentis reprefalias requisitio sit talis que superioris non habeat. quod probatur. Nam concedere reprefalias est in iudicare bellum licet quisque istud bellum non indicat universaliter ex parte indicentis vel eius que indicat. quod vni permittit alios capere. scilicet pnicula- res homines. et sic indubie est periculare ex utraque parte. posset etiam esse universaliter ex utraque parte. Sed bellum iustum non potest indicere nisi ille que superioris non habet. ut. ff. de capti. l. hostes. ergo nec co-

cedere reprefalias. et ita tenet Innocentius extra de resti- spol. c. olim. Et hoc sequitur: quod si est aliqua civitas saltem de facto que non recognoscatur superioris. et regatur per populum secundum suos ordines: quod potestas vel rector non potest concedere reprefalias nisi aliquo statu- to esset ei commissum specialiter. deberet igitur adiri per reprefalias concedentis: ipse populus siue ordo vel consilium apud quem est omnis potestas. Item ex predictis sequitur. quod si est aliqua civitas que subest alicui principi: seu regi: nec ipsa civitas: nec aliquis officialis regis potest concedere reprefalias. si ipse solus princeps. rex vel dominus. Dico tamen quod in omnibus casibus de quibus dictum est. quod superioris copia non intelligitur haberi ex parte eius contra quem conceduntur: in illis intelligendum est superioris copia non haberi ex parte concedentis. et in illis casibus civitas subdita regi vel comes regi subditus posset concedere reprefalias. Sicut etiam in quibusdam casibus. propter urgentem necessitatem. permittitur aliquibus quod iura sibi vendicent. ut. l. aut pro. §. si debitorem. ff. de his que in frau- cre. Ita in proposito ex dictis causis potest civitas vel dominus subditus reprefalias concedere. quam superioris copia non potest haberi. hec Bar.

Quero de. q. quotidiana. Concessit fuerunt reprefalias in civitate lucana contra florentinos. Ad hoc quidam origine florentinorum habitabat luce. An possit ibi capi. Respondeo. Bar. in l. provinciales. de ver. si. re- fert. d. Lamb. de rampo. disputasse hanc. q. et tenuisse quod non. quia florentinus siue de florentia dicitur qui ibi conuersus et moratur. ut. l. §. bestias. ff. de po- stulando. quia magis inspicitur accidens quam origo. Bar. tamen ibi relinquit hoc sub dubio et refert se ad notata per eum in tractatu reprefalias. et ibi tenet opinionem predictam. dicens quod florentinus siue de florentia dicitur qui inde est municipis. Et intellige de municipio. prope que munera subit. Aut ergo habitat alibi. et florentie non subit per se vel patrem aut fratres munera. Et tunc si alibi moratur. tunc non dicitur florentinus. Et sic non poterit capi: nec mole- stari. Secus autem si florentie subiret onera. Et aliam rationem assignat Bar. ad hoc in d. l. provinciales. que reprefalias conceduntur. propter delictum populi. Et ideo non possunt concedi nisi contra illos de populo que deliquerunt. Idem tenet Jac. de bel. in autentico ut non si. pig. Ad predicta facit. quia qui non sentit com- modum patrie: non debet sentire incommodum.

Rescriptum quid sit.

Respondeo. secundum Panorum in rubrica. extra eo. quod rescriptum secundum quod capitur in illo titulo. comprehendit privilegium et beneficium prope par- ticipis. et alia rescripta que emanant ad iuris obser- vantiam. Quandoque tamen sumitur prope. et tunc re- scriptum est illud quod princeps scribit ad iuris obseruantiam. ut quando committit causam deciden- dam inter aliquos. Privilegium vero cum princeps ali- quid rescribit contra ipsos.

Qualiter autem cognoscatur rescriptum a pri- vilegio. Dicitur quod ex forma utriusque. et ex forma dicta- minis.

Rescriptum

Quis potest impetrare rescriptum. Rñ. fm dñi. li. iij. ti. iij. tñ actor q̄ reus 7 q̄cunq; nō phibetur impetrare p̄t. Immo 7 feruus impetrat. L. de p̄ci. impa. offe. l. vniuersis. etiā cōtra dñm in casu. ff. de his q̄ sunt sui vel ali. iuris. l. ij. Prohibet aut hereticus impetrare. L. de sum. tri. l. ij. Itē excoicatus extra eo. dilectus. 7 de. p̄cu. c. si. nisi. de excoicatione sua 7 causa eiusdem mentionē faciat in rescripto. et eo. ab excoicato. Nec valet ipso iure rescriptum vel p̄cessus p̄ eū habitus: si ab excoimunicato sup alio q̄ excoimunicationis vel appellationis articulo fuerit impetratū. extra eo. ipso iure li. vi.

Quid si p̄curator excoicatus impetrauit s̄as p̄ aliquo. nunq̄d valeat rescriptum. Rñ. fm Jo. mo. 7 Jo. an. q̄ nō. extra de p̄ba. post cessionē. q̄a si nō licet principali excoicato p̄ se impetrare: nec p̄ alio. Sed Archi. intelligit de excoicato publice ip̄erante rescriptū. ar. de re iudi. ad p̄bandū. q̄ si erat occultus valet 7 tenet impetratio. ff. de offi. p̄to. l. barbarius. 7 extra de p̄cura. cōsulti. vbi hoc tenet Mo. Idez Inno. in. c. si vere. de sen. ex. Die fm Jo. mo. q̄ excoicatus excludit ab omni participatione cōmunionis sicut deportatus. ff. de pe. quidā. Ideo satis est q̄ deregī possit p̄sona infecta excoicatione. q̄. d. ca. ipso iure. loquit̄ indistincte. Et ideo generaliter intelligi debet. Et alij loquuntur fm antiqua iura q̄ rescriptū nō erat nullum h̄ annullandū p̄ exceptionē. Et sic intellexerūt. c. pia. de excep. lib. vj. vel q̄ erat ita secretū q̄ nullo modo poterat p̄bari. Q̄d vez esset in iudicio contentioso 7 nō in foro p̄uie. quia tale rescriptū in veritate nō valet. hec dñr.

Quā autē rescriptū emanans contra ius debeat facere mentionē de illo iure cōtrario. Panoz. in. c. nōnulli. de rescrip. ponit opi. Jo. an. que talis est. Aut rescriptū habet clausulā derogatoriā ad ius: vt quia facit mentionē de iure illo. Et valet fm eū etiā si faciat mentionē p̄ verba generalia. Aut rescriptum nō facit mentionē de iure. Et sic: aut illū ius habet clausulā derogatoriā. Exemplū ibi Et tenet nō valere rescriptum. Aut ius nō habet clausulam derogatoriā. Et tunc si emanat rescriptum in forma p̄uilegij valet. licet nō faciat mentionem de iure. Aut emanat p̄ formā rescripti. Et tunc aut motu p̄prio principis. Et valet fm eum per. c. si motu p̄prio. de p̄ben. li. vj. Aut ad instantiam partis. Et tunc si ex certa sciētia principis valet. Al's secus. Sed hec distinctio nō placet panoz. Nam quo ad p̄mū dñi dicit q̄ valet rescriptum contra ius etiā si faciat generalē mentionē. Nam hoc videt̄ contra illum tex. vbi requirit expressam mentionē. Et ideo dicit sic. q̄ aut ius habet clausulam derogatoriā: Et tunc serua formā datam ius illo iure. Nam si requirit specialem mentionē. nō sufficit generalis. h̄ debet esse specialis: saltē p̄ verba equipollentia. Etiā limitat Panoz. vt notabili ter. voluit Bal. post Ly. in. l. humanū. L. de legibus. vt p̄cedat in rescripto. Secus in constitutione. Nam constitutio cōtra constitutionē valet: sa

eta mentione generali de constitutione contraria. vt si dicatur. nō obstante quacunq; cōstitutione in contrariū. ad hoc de. dudum. de sepul. quia cōstitutio emanat eū maiori maturitate q̄ rescriptū. Aut ius nō habet clausulā derogatoriā. Et tunc eo casu quo est fienda mentio. Quod quādo sit: statim dicit. Et tunc nō sufficit mentio multū generalis. vt puta. nō obstante quacunq; lege. nec requiritur mentio omnino specialis. h̄ satis est q̄ dicat. Non obstante quacunq; lege que in contrarium loquitur. Ita voluit Bar. concordando multas glo. iuris civilis in. l. si. L. si cōtra ius. Et hoc quo ad p̄mū. In secundo mēbro voluit Jo. an. q̄ si ius habet clausulam derogatoriā. non valet rescriptum sub quacunq; forma concessum: nisi faciat de illo iure mentionē quod est notandū. Tertium membrū est. q̄ p̄uilegium contra ius nō habens clausulam derogatoriā valet. Dubitat Panoz. an hoc licet verum. Et potius credit oppositū. p. c. ex parte. de capel. mo. vbi dicit q̄ si papa confirmit p̄uilegium religioso claustrali nō valet. non facta mentione de iure contrario. Nam sepe p̄uilegia emanant contra ius ex nimia occupatione p̄ncipis. vel propter nimiam importunitatē petentium. Et ideo nisi fiat mentio de iure saltem in genere. non p̄sumitur p̄nceps velle concedere cōtra ius. Et hoc licet Bar. in extranaganti. ad rep̄menda. Et ideo alibi dicit glo. q̄ nō valet legitimatio spurij facta per p̄ncipem. nō facta mentione de iure. Quartum membrū. q̄ rescriptum emanans contra ius motu p̄prio valet. licet non faciat mentionem de iure. Dubitat Panoz. an hoc sit verum quia motus p̄prios solum excludit surreptionē non autē ampliā gratiā contra intentionē concedere. vt notatur in dicto capitulo si motu p̄prio. Sed de mente principis nō est concedere aliquid contra ius: nō facta mentione de iure. vt in dicto capitulo ex parte. Dicit̄ tamen Jo. an. forte serua retur in practica. Predictis obstant videtur. ff. de excu. tu. l. idem vulpianus. vbi dicit ter. q̄ si p̄nceps sciens aliquē esse tutorē dedit sibi licentiā mutandi domiciliū. videtur eū absolute a tutela licet de ea nō fecerit mentionē. Et ex illa. l. colligit notabiliter ibi Bar. q̄ tantū valet certa sciētia q̄ntū dispensatio. Et pondera q̄ non loquitur. q̄ in rescripto sicbat mentio de certa sciētia h̄ satis est q̄ p̄nceps sciebat illum esse tutorē. Et multi legisse per illum tex. solent dicere q̄ si p̄nceps sciens p̄monet indignū. vel aliqd̄ facit cōtra ius. videtur dispensare. Et p̄fecto illa lex nō facit ad qd̄ allegatur. Non enim loquit̄ in p̄uilegio contra ius. sed quādo absoluit aliquē ab onere tutelae. 7 in facto particulari. Et sic est illud potius quod dā beneficiū absolutiois ab onere q̄ p̄uilegiū contra ius. Et hunc intellectū sentit Bar. in dicta extranaganti. Aliud mēbrū est q̄ rescriptū emanat ex certa sciētia. Et tunc valet contra ius fm Jo. an. Sed Panoz. mutans multipliciter limitat vt apparet ex supradictis. Et addit notabile dictum Bar. in dicta extranaganti q̄ vbi rescriptū. emanat

at dicitur in fan
non facit mentionem
sunt autem contra ius
rem p̄curatoris. Rñ
littera habent clausulam
quandē emanat in fa
corpora. L. de impet
scripti impetratio vel e
noce p̄ncipis. Secus
dicit bene necis q̄ n
bona dicitur. hec Pan
Quid si p̄nceps mi
et voluminatus in ta
reueri debet. Rñ de
quid sit m̄ legem
gime. p̄ hoc ter. no
lpo. Nā etiā nō licet
disponere. q̄ est am
q̄m m̄ de lra 7 volu
disponere. in hoc pō
raco q̄q̄ error. l. iij. ff.
legulare. in. 7 p̄ora. 7
vbi. Rñ dicit q̄ illud est v
ora p̄nceps pot̄ inter
p̄m̄ alij interpretatio
p̄to. aliter videt̄ iij
Et autē rescriptū va
dicit illud dñi. dicit q̄
nō d̄z supponit ex bo
equis ad dandū rescri
quidē series facti ē exp
to. Itē p̄cessus cance
rum. Et si p̄ suggestio
ri rescriptū sicut impet
vbi p̄ de lap. noar se
p̄randē 7 maliciā liter
licet nulli commodi ex
clap. vbi. Sola est q̄ q̄
vbi v̄tate. caret p̄m
res. nō de p̄ben. nō p̄t. li.
implicite 7 exp̄ante
fallitate q̄ si d̄z supponit
nō d̄z omni v̄s cōcessi
legatus fm eodem m̄
fm formā in v̄s cono
tione. Quarta q̄ qui si
tu. Jndex potest p̄ced
tamam literarū. l. iij. de
p̄uileg. papa nō d̄z s̄as
v̄s q̄s s̄as impetra
tione. papa nō d̄z s̄as
nō d̄z peccat. et eo. si
nō d̄z 7 supp̄ante
v̄s d̄z delegat̄ nō p̄
v̄s monet delegat̄
v̄s d̄z delegans suas li
v̄s d̄z cognōdis effe
v̄s. c. c. l. s̄atatus
v̄s d̄z pot̄is scire
v̄s nullatenus habet

nat contra ius et in fauorem reipublice. valet. licet non faciat mentionem de iure. Et tunc videt dispensatum contra ius. Secus si emanat in fauorem priuate persone. Ratio diuersitatis est. quia iura habent clausulam derogationis in rescriptis quando emanant in fauorem priuati. vt in l. rescripta. l. de pcc. impera. of. Item psumit tunc rescriptum surreptiuum vel emanasse ex nimia occupatione principis. Secus si in fauore publici. Et p dicta bene notabis. qd non habes in aliquo loco ita bene discussa. hec Panoz.

¶ Quid si princeps madat reuocari quicqd factum est vel immutatum in tali causa. An legitime factum reuocari debet. Rndet qd tale rescriptum dz intelligi in facto nun legitime no de eo qd erat factum legitime. p hoc ter. notabilis in. ca. audita. de resti. ipo. Ma etsi no liceat de pte concedentis rescriptum disputare. qd esset crimen sacrilegi. s. q aut. xvij. q. iij. tñ de scia. r voluntate ipsi scribentis licitum e disputare et in hoc pot haberi interpretatio. qd imperator qm errat. l. ij. ff. de sup. le. vide ad hoc glosa singulari. in. c. pterea. xxiij. di. Et ad. c. j. de consti. li. vij. mde qd illud est vey p interpretatione. qd oia iura princeps pot interpretari. Et sic rescripta recipiunt aliqui interpretatione iustificatiua. vt in casu p dicto. aliter videret ipm sensisse iniquum.

¶ Quia autem rescriptum valeat. et que opponi possint contra illud dicitur. dicit qd ad hoc qd rescriptum teneat nihil dz supprimi ex his q mouere pnt animu principis ad dandū rescriptum vel denegandū. Et pmo quidē series facti e expmēda. eē de cobra. de. sup. eo. Itē pcessus cause. eē de re iudi. Inter monasterium. Et si p suggestionē falsi vel suppressionē veri rescriptum fuit impetratum. tollit eē eo. sup. literis. vbi pe. de sap. notat sex regulas. Prima e. qd ille q p fraudē et maliciā literas impetravit. et expsit falsitate. nullū comodū ex ipsis lris psequit. vt in. d. c. sup. lris. Secda est qd q p fraudē et maliciā supprimit veritatē. caret penit impetratis. eē eo. ad au res. et de pben. no pot. li. vij. Tercia e. qd ille q per simplicitatē et ignorantia impetrat et expmit talem falsitatē q si eē suppressa. papa in forma comuni nihilominus lras cōcessisset pot petere. vt iudex delegatus fm ordinē iurū in causa pcedat. licet non fm formam in lris concessam. extra eo. ex insinuatione. Quarta qd qui supprimit veritatē vel occultat. Iudex potest pcedere fm formā iurū. non fm formam literarū. liij. distinc. ex antiqis. quia si expressisset. papa nihilominus lras cōcessisset. Quinta qd si aliqs lras impetravit p expssionē falsitatis q tacita. papa nunq lras cōcessisset. p eas iudex nullatenus pcedat. eē eo. si pponēte. Sexta e. qd impetrat lras et supprimit veritatē. qua expssa no de disse lras. delegat no pcedat p eadē. quia eadē ratio q mouet delegantē dz mouere et delegatum. Et licet delegans suas lras denegaret. Ita delegatus siue cognitis effectū no interponat. eē eo. sup. literis. et c. sciscitatus.

¶ Sed quod poteris scire quā tacita veritate. q suppressa sine nullatenus habere. Rndet fm ldo. xxvij.

casus ex his versibus cōphende. Si lex priuata. si dispensatio pactū. Vel si rescriptū. sententia. siue statutū. Hæc nobilitas. ac appellatio causa. At hominis meta. vel cōfirmatio pape. Processus. titulus. series. pfectio certa. Paupertas. facti possessio lris. pendens. granamē. Gratia. venditio. pater. ac exceptio cuius. Clausula. firma fides. s. his iunges anathema. finis tollitur. nisi mentio facta p betur. Si lex priuata. i. pūilegiū qd habet ille contra quē impetrat rescriptū tollit rescriptū nisi faci at mentionē de pūilegio pūmo. extra de pscript. veniens. Si dispensatio sit facta sup hoc. extra de filiis pby. ex tua. Pactum. si pcessit rescriptū vel pūilegiū. extra de deci. ex multiplici. vel pactū sit secutū. de pac. quia ex eo. li. vij. Vel si rescriptum. aliud fuit pūmo impetratum et ostensum. extra eo. c. ij. et. iij. Sententia fuit lata sup hoc. sup quo impetravit rescriptū. ar. extra de fide instru. inter dilectos. Siue statutū. sit sup hoc factū. extra de consti. cuz accessissent. Hæc nobilitas. extra eo. sedes. Ac appellatio. sit sup hoc facta ex pte sua. eē eo. ex pte. vel ex pte aduersarij. eē de confir. vti. c. bone. Causa. s. ex cōmunicationis. Et si plures sunt. omnes debent exprimi. extra de offi. or. ex parte. Aut hominis meta. i. terminus appellationis. psequēde appositus a parte. qui pueniri no potest. extra de ap. sepe. Vel cōfirmatio pape. extra de cōstitu. ex parte. Processus cause. qui exprimi debet. extra de re iudi. inter monasteriū. Titulus. scz beneficij. quē tacuit. quātuncunq. minimū esset. extra eo. postulasti. Series. i. seriem facti et totum pcessum debet rescriptum continere extra eo. dilectus fili. Professio certa. i. vtrum sit clericus vel laicus. extra eo. cuz ordinem. Paupertas. i. an sit diues vel in dignitate positus. extra eo. ad aures. facti possessio. i. cum alius de facto. no de iure possidet. extra de pcc. pte. literas. Lris. pendens. extra ne lit. pen. dilectus. Grauiamen. quia ex quo auctoritate d. pape aliquis receptus est in aliqua ecclesia. obstat exceptio secūdo impetranti. nisi de receptione pūmo fecerit mentionē fm Ber. et Hostiē. extra eo. mandatum. Gratia. i. si iam receptus est in aliqua ecclesia dicto capitulo mandatus. Venditio. scz rescriptū sibi concessi a sede apostolica. pro pessione quā rexit. extra eo. ad audientia. Pater. id e. qui ministravit in ecclesia quā filius impetravit. extra de si. presby. c. ij. Ac exceptio. i. proposita in iudicio. extra de pcc. in nostra. Cuius. quia de ciuitate et dyocesi fienda est mentio. extra eo. significante. et capitulo rudulfus. Clausula. extra eo. cuz dilecta. vbi non valet rescriptum. ij. quia no facit mentionem qd articulus fuisset in pūmo rescripto insertus. Firma fides. i. sacramentū de quo no facit mentionem. extra eo. constitutus. Item fides interposita. ar. extra de consti. ex literis. Sed his iunges anathema. quia si tacet excoicationē suam no valet. extra de pcc. c. si. nisi sup defensione vel appellatione p excoicatione impetretur. extra eo. iplo iure. li. vij. finis tollitur. nisi mentio facta p betur. id est rescriptum post pcedita impetratum

statim restituendū: sed sufficit q̄ statim ex affectu restituat: et q̄ actu restituat cessantibus inconvēniētijs hinc inde. Et ex predictis etiaz subinfert q̄ quādo ablatio fuit occulta: tunc nō tenetur ablatio: se proderē. nec p̄ cōsequēs per seipm restituere sed per aliam psonam secretam et fidelem. Et expe dit q̄ per confessōē quia sibi est crimen detectum per p̄fessionem. vide diffuse de ista materia infra. Restitutio vltimo.

¶ Quid si precipit a cōfessore q̄ statim restituat. An nō parens peccat mortaliter: s̄fran. de May. in. iij. dicit q̄ sic. quia preceptū de non retinendo alienum obligat semper et ad semper: quia est preceptum negativū. Hoc dictum potest intelligi q̄ peccat mortaliter nō ratione iniūctōnis facte a cōfessore: sed respectu precepti divini ratione cuius tenetur restituere: etiam cessante mandato p̄fessoris. Non autē est intelligendū q̄ ratione iniūctōnis a cōfessore facte ille incurrat novum peccatū mortale vt dicit De. de pal. in. iij. et archi. flo. Nā fm eos tripliciter potest cōfessor aliquid iniūgere penitenti. vno modo p̄ modū cōsiliij et exhortatio nis. vt q̄ quotidie oriet et elemosinas faciat: et ad hoc nō tenetur. Secūdo modo per modū declaratio nis cōmunitatis obligatōis. vt q̄ omni anno cōfiteat: cōmunicet in paschate restituat alienū. Et sic non incurrit novū peccatū inobedientie. Tercio per modū satisfactōis specialis pro cōmissis Et ad istam tenetur ex precepto. Et hoc verū pro peccatis mortalibus. non autē venialibus: nisi forte ex contemptu.

¶ Quis autē teneat ad restituendū. Rñdeo fm Sco. vbi s̄. q̄ dānificans tam principalis q̄ fautor: tam bonorū anime q̄ corporis q̄ fortune et in famie. vnde p̄mo dicit de dānificatibus in bonis anime. secūdo in bonis corporis. tercio in bonis fortune. De dānificatibus autē in bonis fame. vide s̄. Detractio.

Restitutio.ij. De dānificanti bus in bonis anime.

¶ Quid si quis retraxit aliquē a religiōnis ingressu. Rñ. fm Sco. in. iij. di. xv. q̄ si q̄s retraxerit aliquem iam obligatum ad religiōnē ex p̄fessione: tenetur ad restituendū. s̄z agere debet q̄ ille redeat. Si non pōt tenetur ipse intrare: si est persona idonea religiōni: vt sic satisfaciat bene vivendo religiōni. et orare pro cōversione auersi: vt Ray. fecit. Si vō aliquem dispositum ad intrandum retraxit ne intraret. si hoc fecit animo consulendi proprie vtilitati. puta quia filius et sustentabat eum. vel quia intrans dabat omnia sua religiōni que alis sperabat ipse habere vel huiusmodi. Et tūc nō tenetur religiōni: si hoc facit sine fraude vel suggestione alicuius falsitatis. Si vō hoc facit animo nocendi religiōni: tunc tenetur etiam religiōni nō ad equivalens: sed ad aliqualem inducti onem alterius equivalentis. s̄z ad ingressum religiōnis alterius. quia interest inter habere et prope esse. Lonco. Ricb. in. iij. dist. xv. dicens q̄ retrahens personam vtilem religiōni ab ingressu reli

giōnis intentiōe dānificandi religiōnez tenet illi religiōni ad interesse ad arbitrium bonorū vtro rum. Si autem hoc faciat non propter hoc sed vt consulat proprie vtilitati non tenetur religiōni ad aliquam restituendū: sed p̄sone cuius profectum spiritualiter impediunt tenetur in spiritualibz face re restituendū quā pōt.

¶ Vtrum inducens aliquem ad peccandum cōsulendo. suadendo. etc. teneatur restituendū. Rñ. fm Sco. vbi supra q̄ sic modo sibi possibili. s̄z inducendo eum ad penitentiā efficaciter et actus vir tuosos. Et si sola inductio non sufficit quia facti est pervertere q̄ cōvertere: tenetur et p̄ se orando et per orationes aliorum impetrare sibi cōversio nem: dūmodo illis peccatum non pandat. Et licz talis non possit digne satisfacere tamē in tra iudiciū p̄fessionis ei est aliqua satisfactio iniūgēda.

¶ Vtrum seducens vel deflorans virginem: teneatur ad restituendū eam ducendo. vide supra Adulterium.

¶ Vtrum dānificans alium in bonis anime vel corporis ex fraudulento consilio: teneatur ad restituendū. Rñ. fm Ricb. vbi s̄. q̄ sic. Et dicit q̄ appellatiōe fraudulenti consilij continet ma lum consiliū datum ex ignorantia quibus bonū cōsiliū dare crederet: si debitā diligentia non adhibuit ad sciendū: q̄ negligentia crassa. p̄pe dolū ē. de hoc vide s̄. Aduocat. et Iudex. j.

¶ An autē sacerdos absolvens aliquem a peccato a quo nō pōt absolui. teneatur ad restituendū. Rñ. v̄. dicit q̄ non tenetur tamē ei notificare q̄ non potuit eum absolvere. Peccat tamē mortaliter fm Ricb. de quo vide s̄. Confessor. j. Intelli ge tamē predicta si talis confessor ex ignorantia absolveret. Secus si scienter et penitens patris fuisse restituere: si quid restituendū erat. Nā ex quo dat causam efficacem ad non restituendū videtur teneri. Idem si absolvisset ex ignorantia crassa v̄ supina vel affectata.

Restitutio. iij. De dānificati bus in bonis corporis: et ad quid teneant.

¶ Dic fm Sco. in. iij. dist. xv. q̄ aut intulit vltimū dānū. s̄z mortē aut citra mortē. Et istud est duplex. s̄z remediabile et irremediabile. Exemplū mutatio est irremediabile: q̄ impedit ex toto actum humanū: qui cōpetit homi fm illud membrū. puta abscidit manū dexteraz. Irremediabile vō siue curabile est: vt vulneratio vel alia lesio curabilis. Si in mutatiōe hoc dupliciter vel q̄ enomis q̄ ex toto impedit aliquē actū hūa nū qui cōpeteret homini fm istam partē amputa tam: vt in amputatiōe manus dextere: vt dictū ē vel non enomis. i. nō impediēs actum humanū vt est amputatio digiti vel pris eius. Pro primo dāno. i. vite ablatiōe regularit in multis cōitati bus secuta est lex talionis: vt homicida moriatur. Et rōnabiliter q̄ hoc nō solum cōpetit fm legem moysi. s̄ etiā rōne naturali approbatū in L. euāgelica. Math. xxvj. Q̄s q̄ gladiū accep. etc. Si autē hec pena nō sit sibi statuta v̄ forte aufugit. vel est

Restitutio. iij.

occultū: vel habuit gratiā a principe: tenet ad restitutionē faciendā specialē eequalentē vite quam abstulit. Sicut potest eē equalētia ī talibz. Nec hoc solū sufficit sed si interfect? fustēbat aliquē. s. patre & matrē vel pinguos: tenet interfecto: omibz illis ad tantā restitutionē quātum illis abstulit. p interfectōe illius plone. Et q; vir possit aliq; cōpensare digne p actiones id qd abstulit homicida expediret sūtr aie talis q; solueret p passiones volūtarias & huiusmodi. In alia vō damnificatōe. s. p mutilatōe enormi vel non enormi. cōmunit non est instituta ī ecclesia restitutio nisi pecuniaria. Et illa debet correspondere nō solū damno qd incurrit quis p mutilatōe p toto tpe futuro quo viturus esset q; mēbro isto absciso. sed etiaz expensas expositas in curatione. extra de iniur. c. j. et sumit. l. r. vj. Itē debet correspondere restitutio cōsolationi ipi? afflictio q; ppetua est sibi defolatio de tali mutilatōe. Plus autē ē ponderāda mutilatio pauperis q; diuitis: q; magis indigebat pte absisa ad vitū necessariū acquirendū. Et ideo plus fuisse viciū pte illa ad necessariā pcurāda. licz ex alia pte sit aliq; pditio pponderās. s. dignitas plone. Sed hoc parē ē respectu pme pditōis.

¶ Quid autē si statim obiit & nulle facte sunt expēse? Rñ. Spe. in ti. de iniur. dic q; tūc extimabunt ope: quibz heres cariturus est. Nā forte erat pelliarius vel mercator: sed si pēssus mortuus: vel mutilatus nō fuerit: in lecto tamē iacuerit. operas eius amissas & expensas ī medicos factas & medicinas restituet q; pēssit. d. c. j.

¶ Sed vsq; ad quod tempus extimabunt opere quibz cariturus est? Rñ. idem q; vsq; ad tempus quo versimile ē illū occisum viuere potuisse: iuxta extimatōez legis. ff. ad. l. fal. l. hereditarij cōputatione.

¶ Quid autem si nullam habebat artem? Rñ. Spe. vbi s. q; extimabit interesse. Idem dic de eo qui alium leuit in bonis naturalibus. vt quia eum deduxit ad amentia. vel infatuationez vel huiusmodi. Nam tenetur primo veniam petere: per se vel per alium: si est occultum. Postea tenetur satisfacere plus vel minus fm culpam offendentis & damna q; leso vel alijs pueniūt ad arbitriū boni viri. iuxta notata in. c. de causis. de offi. del. vbi habet q; vbi pena nō ē tarata a iure p aliquo crimine standū ē arbitrio boni viri. qd facit ad multa.

¶ Sed quid si aliq; occidit aliquē necessitate inenitabili? Rñ. fm doc. in de. si furiosus de bōi. q; si necessitate inenitabili q; mutat v' occidit: nullam penā meref nec irregularitatē incurrit. d hoc vide s. Homicidū p totū. vbi multa que faciunt ad hoc. Si autē nō fuit necessitas inenitabilis: q; a alis fugere poterat sine piculo vite sue: & tūc occidit illū qui aggressus ē eū. tūc nō tenet ad tantū sicut dictū est pns de maliciōse occidēte vel mutilante. sed ad arbitriū boni viri fm quātitatē culpe & modū & an ipse dederit eam istī insultui. puta q; ierit de nocte ad querendū quādā iuuenē & inuentus a parētibz puellē aggressus ē. Nam hoc casu ad plus tenetur ad arbitrium boni viri q; si non

fuisse in culpa. Idem dic in primo membro huius questionis. Nam licz coangustat? & aggressus necessitate inenitabili aggressorē suum occidat tamē si ob culpā suam venit ad hoc: vt quia ibat de nocte tenetur ad resarciendū damnū datum hereditibus ppter mortē occisi ad arbitriū boni viri.

¶ Quid cum in crimine lese maiestatis ex sola scientia quis teneatur nisi reuelauerit: vt in l. quisquis. l. ad. l. iul. maie. Pone q; quis sciat tamen non potest pbare. An eum puniens sit homicida? Nec questio his diebus accidit in facto. Rñ. fm Joh. de pla. in insti. de pu. iudi. q; sic. Nam illud quod dicit q; ex sola scientia quis teneat. intelligitur quādo scientia ē boni viri. per l. qui accusare. l. de edendo. Ad quid em tenetur quis reuelare quod non potest pbare. Certe nemo tenetur subijcere se tormentis que hoc casu delatori infliguntur. l. iij. l. ad. l. iul. maie. nec subijcere se squalori carceris. l. de accu. l. fi. Nulla est em culpa in discrimine vite se nō ponere. Qui ergo solum audiuit & non reuelauit: q; probare nō poterat inuicem est a delicto pro ter. in l. nostris. l. de calum. Et idem dicit consuluisse Bal. in quodam suo p̄silio quod incipit. Q; allegata sint multa &c. Qui etiam dicit q; officiales euntes per officia & occidentes homines propter solum non reuelare secretum non probabile: omnes sunt homicide. Et per psequēs tenentur ad restitutionē. de qua supra in primo casu. Item homicide sunt officiales et tenentur ad restitutionem omnium damnorum qui sine iudicis ponunt ad tormentum homines qui metu tormentorum confitent delicta per eos perpetrata ex qua confessione post modū suspendunt. De hoc vide s. diffuse. l. de offe. iudicialis.

¶ Quid autem de confiscatione honorū cōmittentium crimen lese maiestatis tam diuine q; humane. quia ipso facto bona eorum sunt confiscata. An talia cōmittentes possint bona sua retinere: p̄sertim si talia delicta sunt occulta? Dic q; cum bona conscientia possint illa retinere donec sententia secuta fuerit super facto p iudices competētes: vel donec fuerit secuta sententia: saltem declaratiua. De hoc vide diffuse s. Absolutio primo in excoicatione de insecutoribz cardinaliū.

¶ Quid de seditionibus & conspirationibus que fiunt quotidie in ciuitatibus vbi sunt partialitates per quas vna pars conspirat aduersus aliam deponendā: & statim assumendum. An cadat in crimen lese maiestatis vt sic bona publicentur et alie pene. dicta. l. quisquis vendicent sibi locum? Sali. in l. fallaciter. l. de aboli. dicit q; si hoc fit vt eruatur ciuitas de subiectione imperij aut papetunc est crimen lese maiestatis. Si autem fiat propter deponendū regentes. tunc est crimen seditionis. Et licz sit capitale naturaliter vel ciuilit fm conditionem psonarum. vt notatur in l. j. l. de sedi. tamen non infligit omnes penas pro crimine lese maiestatis impositas nisi fuerit in vrbē romana. vt voluit glo. in l. j. ff. ad. l. iul. maie. in ver. in vrbē. Et per hanc distinctionē concordat. glo. q; videntur contrarie. Quādo autem ciuitas dicat

delictum vel boni
supra dicitur. i.
tota est prope.
¶ Quid autē si q;
vnum ex illis p̄s
dicitur habere loc
spondet q; aut nos
habet locum: de e
dicitur recognoscere
legitima lese ma
l. in ver. causate
ne creditur ad fil
hora tamen q; er
solutio tūc iuxta
re iudi. +

¶ Sed querit cu
cipitatem vel calit
am? dom. nōsū fa
vel alius occulte
vel calitatem vt ve
beat. an peccet vel i
Rñ. dicit. Sic. Nā
tate vel odio aut
nōsū confitit p̄m
in huiusmodi nulli
terequa p̄cedat et
legi nō fructus m
tamē tenetur et q;
et p̄lo iusto momen
intersecutio tam
veniamerantē ter
quibet debet p̄m
in p̄sione ita vt re
gimus domū? Na
ciuitatem suam vel
tūc p̄dione verim
dum vel motū p̄lic
est sine moribus bo
scandalis aliorum nul
est. Dicit. Ambros. si
alter ledit. melius est
alteri. tūc q; v. de
nunq; ista fieri poss
iimodi. ideo nem
dant homines p̄p
d que capiunt contr
det. Alit. l. v. ti. ex
cunt libidine vindic
miam aut libidine
in que nullas homi
nem hoc faciunt: cu
teriali contra cōsuet
spondendo loci illius
nūq; conseruado et
nūq; mētales ēi morali

¶ Quid de domi
dant homines p̄p
d que capiunt contr
det. Alit. l. v. ti. ex
cunt libidine vindic
miam aut libidine
in que nullas homi
nem hoc faciunt: cu
teriali contra cōsuet
spondendo loci illius
nūq; conseruado et
nūq; mētales ēi morali

Restitutio
domino: & o
Perum is
nō licet defendere. de

Restitutio. iiii.

prohibere iniuriam a primo suo: et non prohibent sed tacendo permittunt: Rūdet sanctus Bernardinus quod si tales ex officio suo contradicere et prohibere tenentur: et ex aliquo timore non excusabili vel pusillanimitate tacent tenentur de toto damno: quod ab alijs illatum est. Exempla gratia: si in consilio civitatis ubi de imponendis collectis clericis tractatur: consiliarius ibi existens: ex officio tenetur contradicere et non contradicit. Multo magis si propter aliquod lucrum buriale in talibus taceret: in totum satisfacere obligatur. Hoc intellige si non fuisset tale damnum: si contradixisset, secus si omnino secutum fuisset. nam tunc in nullo tenetur. Qui vero ex officio non tenetur et talia videt: si non contradicit cum sine suo periculo possit: peccat mortaliter. tamen restituere non tenetur. Et facit regulam generalem que facit ad multa infra dicenda in furtis vel rapinis vel ad quecumque alia: quod qui ex officio non tenetur obviare damno inferendo. primo cum tamen possit obviare etiam sine periculo vite sue: et tamen maliciose non obviat: licet peccet mortaliter: non tamen tenetur ad restitutionem secundum doctores. Secundo obligantur similiter qui consentiunt. videlicet quando sine tali consensu: talis damnificatio secuta non esset secundum Innocentium et Hostium. Intellige ubi cooperationis effectus in opere demonstretur. Idem dicendum secundum Ray. quando damnus tuo nomine illatus: ratum habes. xj. q. iij. qui consentit. Et secundum Scotum. talis consensus interpretatur dicitur. Addit tamen Scotus. quod habens ex officio obviare damno proximo: et non obviat ex aliqua causa rationabili. puta quia vergit in damnum reipublice: vel in periculum proprie persone vel huiusmodi. non peccat mortaliter. nec tenetur satisfacere in aliquo.

Quid de officijs vel dignitatibus secularibus si appetantur et petantur et procurantur per preces et obsequia. ut officia potestatis. senatus. capitanei vel illiusmodi. nisi quid est peccatum: Respondet secundum Archiepiscopum florentinum. si quis huiusmodi querat vel petat magis sollicitus de honore et lucro quam de iusticia conservanda. unde et paratus servare amicis illicitis et illicitis et lucrari per phas et nephas et denari a iure: ne displiceat illis: nec punire criminavit debet: peccat mortaliter. Similiter si ignorat ea que spectant ad executionem debitam sui officij. nec curet invari per alios: ut per assessorem. vel si est paratus se intrinsece de his ad que sua potestas non se extendit quamvis ibi consueverit fieri. puta si laicus velit de clericis iudicare vel de ecclesiasticis disponere quod ei prohibetur. Si autem intendit in omnibus servare et administrare iusticiam in agendis saltem per practicas. competenter edoctus et in dubijs intendit consilia querere. Illa tamen querit propter honorem mundi ne despicibilis habeatur. non participando officia civitatis: ut ceteri vel ut inde lucrum consequatur quo se et suam familiam valeat sustentare: et hoc per salarijs deputatum et alia consueta: ut de penis pecuniarijs sed de litigijs nihil extorquendo a subditis ultra constitutum. licet appositione lignorum et victualium et

huiusmodi humana temptatio est: non est condempnanda. Et multo minus cum ista querit ne puniatur: his conculectur a ceteris et imponantur ei onera gravia. Si quis autem hoc faceret ad obviandum malis zelo iusticie deum non homines timens quis est hic et laudabimus eum: Commendandus esset.

Quid de vendentibus officia publica et dignitates. Rūdeo quod tenentur ad restitutionem pecunie: non illis qui dederunt sed pauperibus: cum gratis ea committere deberent. Et secundum Donal. tenentur domini qui dicta officia vendiderunt ad interesse illis qui per huiusmodi prepositos taliter sunt expoliati. Et taliter ementes debent graviter puniri edicto legis iulie. in ambitu. vel. l. vni. ce. ff. ad. l. iuliam. ambitus. et in i. de publi. iudic. §. sunt preterea. l. in. Laureis. et sunt infames. Sanctus autem Thome. in quadam epistola ad ducliam brabantie querentem ab eo. utrum liceret ei vendere officia temporalia. Respondet quod sic. di. cum autem baluinus et officialibus vestris nihil committatis nisi temporalis officij potestatem non video quare non liceat vobis vendere officia. dum tamen talibus vendatis de quibus possit presumi: quod sint utiles ad huiusmodi officia exercenda. et non tanto precio vendatur officij. ut recuperare non possint sine gravamine subditorum. Sed tamen talis venditio omnino expediens non videtur: quia frequenter contingit quod illi qui essent magis idonei ad huiusmodi officia sunt pauperes ut officij emere non possint. quin etiam si tales divites sint tamen quia boni sunt non ambiunt officia. nec inhiant ad lucra. Et sic quia ut plurimum illi officia emunt qui sunt peiores et subditos opprimentes magis expediens videtur: ut bonos et idoneos ad officia vestra eligatis etc. hec Thome. Clarum tamen est quod dicta officia regiminis vendi strictissime prohibentur et taliter assumpti nihil debent pro huiusmodi officijs dare. maxime hodiernis temporibus. et experientia teste quasi infinita mala et extorsiones a subditis proveniant ex huiusmodi venditionibus officiorum.

An autem liceat dominis recipere mutuum a talibus officialibus: ita quod satisfaciant sibi de officio: Respondet secundum Thome. ubi supra quod si pacto mutuum detur ut officium recipiant: absque dubio pactum est usurarium: quia pro mutuo accipiunt officij potestatem. unde in hoc datur eis occasio peccandi. Et ipsi etiam tenentur resignare officio taliter acquisito. Si tamen officium gratis datur. et postmodum mutuum accipitur ab eis quod de officio recipere possent. hoc absque omni peccato posset fieri. Alijs tamen videtur quod liceat mutuum communi vel alicui domino pro aliquo officio habendo licet consequatur magnum honorem vel lucrum. Et hoc quando ex tali officio talis non habet consequentem nisi lucrum quod debito modo debetur tali exercitio. Et hoc quando non posset habere illud nisi mediante mutuo. si tamen ille sit aptus ad tale officium exercendum. Et hoc sine vicio usure. Ratio est. quia quod accipio lucri non respicit mutuum

sed exercitium principaliter licet secundario sperem
ex mutuo illo aliquod lucrum consequi sine peri-
culo viure. Si tamen ex statuto vel antiqua con-
suetudine volens habere tale officium teneretur
aliquid soluere: et vt talem solutionem euitaret, mu-
tuum daret vsurari? esset.

¶ Quid de dominis temporalibus qui vtuntur
male suis officialibus: et negligunt eos corrigere:
vel officio priuare cum male agant in talibus offi-
cijs: Dic qd tenetur de omni damno inde secuto
p[er]tinet talis officij. vel quando est negligens in cer-
tiorando: an sui officiales bene vel male se gerant.
De hoc vide s. Dominus?

¶ Quid de officiali qui negligit punire crimino-
sos: Respondet Jo. de pla. in. l. precipit. l. de ca-
no. lar. tri. li. r. qd debet puniri eadem pena qua cri-
minosus. Nam iudex qui reperitum facinus non
iudicat. tegere vt confcius criminosa festinat. Na
est quidam tacitus consensus. l. placet. l. de execu.
mu. li. r.

¶ An autem iudex qui iniuste sententiam tulit:
teneatur insoludum. vide supra Aduocatus. et Ju-
der p[ri]mo. Adde tamē singulare dictum Jo. an.
in. c. cum eterni. de re. iur. li. vj. in glo. in ver. con-
demnatus. qd si iudex per cupiditatem. odiū. vel
amorem iniuste iudicauit: et causa est civilis. teneat
ad restitutionem damni: quod ex hoc euenit illi. et
vltra hoc punitur in triplo. Si autem causa est cri-
minalis: non t[ame]n tenetur ad satisfaciendum dam-
num a se illatum: sed etiam eius bona confiscanda
sunt. vt in auten. vt litigantes iurent. s. si q[ui]s aut.
Si v[er]o iudex per ignorantiam seu imprudentiam
iniuste iudicauit non tenetur insoludum: sed t[ame]n
arbitrio iudicis punitur ex quasi delicto. vt. l. si. ff.
de va. et extraor. co. hec glo. Sed si per metum ca-
dentem in constantem virum iudicauit: iniuste
tamen mortaliter peccauit: et non tenetur ad resti-
tutionem: nisi a tempore accepti officij dubitasset
de hoc metu. tunc enim fm Bal. in. l. si. l. de pe-
iudi. qui. ma. in. satisfacere tenetur parti lese. Idez
sanctus Bernardinus qui etiam dicte glo. in he-
rere videtur: que est valde notanda. quia facit p[ro]
theorica Inno. posita supra Aduocatus. qd in fo-
ro conscientie non teneatur quis nisi de dolo et la-
ta culpa. Et hoc facit ad notata supra in hoc capi-
tulo et toto isto opere. Aliud singulare notat idēz
sanctus Bernardinus de eo p[ro] quo iniuste sen-
tentia lata est: qd si ante sententiam non habuit con-
scientiam malam: sed post incepit habere malam:
a qua sententia aduersarius non appellauit: et co-
gnoscens rem esse alienam fm Hostiē. sententia
eam defendit: nisi haberet conscientiam remouen-
tem quam remouere non posset: qd t[ame]n restituere
obligat. Et hec nota.

¶ Quid de iudice qui omittit condemnationez
expensarum. Respondet Jo. de pla. in. l. obserua-
re. l. de decu. li. r. qd tenetur de suo refundere eas
parti. l. properandum. s. sin autem. l. de iudicis
et ibi glo. et in dicta. l. obseruare. Quod intellige si
fuerint p[er]te. als in pari causa negligentie. scilicet

partis non petentis et iudicis non condemnatis;
melior est causa conuenti. l. si feruum. s. sequitur.
ff. de verborum obliga. potest tamen condemna-
re si vult: licet non sit petitum. Cum hoc emergit
post litem contestatam. et sic ad eius officium spe-
ctet. l. ediles. s. Itē sciēdū. de edi. edic.

¶ Vtrum custodes et vigiles qui non accusant
quos in ciuitate reperiunt cunctes post statutum
campane sonum soluere teneantur illam penam
quam predicti transgressores soluisent si eos accu-
sasset: Respondet sanctus Bernardinus. qd q[ui]
uis mortaliter peccent et periuri sint: si tales accu-
sare iurauerint: non tamen tenentur penam statu-
ti soluere: quia illi nōdum condemnati fuerunt a
quibus tamen si aliquod munus acceperunt: te-
nentur pauperibus erogare. Ceterum si predicti
custodes vidissent tales aliquem damnificare: et
non reuelant: tenentur huiusmodi damnificato re-
sarcire: si ideo a cōmunitate salariati sunt: sicut q[ui]
custodes vinearum et possessionum: qui similiter
per hanc eorum custodiam mercedem aliquā re-
cipiunt: tenentur damnificat[ur] de dāno dato. De istis
campanarijs. vide s. familia.

¶ Quid de officialibus et aduocatis qui secūtur
doctrinam Spe. in. ti. de aduo. s. sequēter. et. s.
sequitur. et. s. vtriusq[ue]. vbi describit cautelas quas
debet habere aduocati tam actoris q[ua]m rei. Respon-
det. qd tenentur parti de omni damno et interesse
quod consecuta est dicta pars propter eius versu-
cias et caullationes. Hoc verum si causa est iniu-
sta. Si autē iusta vide s. Aduocat[us].

¶ Quid si officialis ciuitatis vel domini qui so-
let dici camerarius vel thesaurarius recipiens pe-
cunias in introitu ipsius ciuitatis de gabellis et
collectis: et predictas pecunias assignans tempo-
re debito alijs officialibus vel p[er]sonis determina-
tis a domino: vel cōmunitate. puta stipendiarijs
et alijs seruientibus eis. Vtrum pecunia sibi tra-
dita per modum depositi si in ea negociet[ur]: vel eaz
cōmutet: cambiando florenos ad monetam vel
econuersio: vel mutuo tradens vsuram cōmittat.
Et vtrum lucrum inde susceptum faciat suum?
Itē. Archi. flo. qd si domin[us] vel cōmunitas inde
nil ledatur: nec etiam p[er]sone que recipere debent
salaria sua: quia statuto tempore eis soluitur et in-
tegre. illud lucrum suum facit ratione sue industrie
Et precipue cum subsistat amissio eius periculo sui
vnde et fideiussores tales solent dare: et cōmunita-
tes hoc sciunt: ac etiam domini tolerant. Et quia
res est consistens in numero et pondere. nō obli-
gnata. Et sic nō est proprie depositum. Sed autē
esset si pecunie amissio subsisteret periculo cōmuni-
tatis seu domini: quia tunc lucrum esset cōmuni-
tatis seu domini: deducta tamen mercede laboris
illius eam exercentis. Item si ex hoc exercitio seq[ui-
tur damnum creditoribus domini vel cōmunita-
tis: quia eis nō soluitur statuto tempore: et eo qd
camerarius pecuniam cōmunitatis in alijs tenet
occupatam: tunc tenetur illis de dāno et peccat
grauius. Si autem in vsuris exercet talē pecuniam
m m iij

Restitutio.v.

peccant grauius talia permittentes ad quos spectat cum participes sint peccati: et tenentur ad restitutionem. Et cōmunitas seu dominus si inde aliquid lucri haberet quo ad illam partem tenetur etiā ad restitutionē.

¶ Sed qd d camerarijs vel depositarijs cōmunitatis in diuersis officijs vt montis vel gabellarum et huiusmodi habentibus recipere pecunias a personis vel tradere varijs hominibus pro cōmunitate: a quolibet dante vel recipiente pecuniam ab eis exigunt aliquid. puta vnum denarium pro flo. nūquid est licitum si hoc habet consuetudo loci et diu seruata? Archi. flo. distinguit. quia aut tales sunt salariati a cōmunitate et sufficienter vt diminuire. In primo casu non putat posse eos exigere aliquid vel recipere: quia ibi non videtur habere locum consuetudo cum videat introducta ex imensa cupiditate: et sic potius dicenda est corruptela. Et sic credit talia sic extorri et debito pauperibus eroganda. xiiij. q. v. non sane. In secundo casu videtur eas posse exigere et consuetudinem eos excusare que rationalis est cum seruiat illis personis. et nemo cogitur de suo beneficium facere.

¶ Queritur vltimo. vtrum intercessores apud potestatem ciuitatis: pro accusatis vel incarceratis: restituere teneantur q̄ sua intercessione adepti sunt cum predictis? Respondet sanctus Ber. q̄ si predicti incarcerati vel accusati erant innocentes ipsi intercessores erant officiales salariati a domino ciuitatis vel cōmunitate: tenentur restituere eisdem. Sed si non erant officiales salariati satiffa cetera non tenentur. imo etiā apud deum merentur. Si vō predicti accusati vel incarcerati erant culpabiles et merito condemnandi: tunc huiusmodi intercessores pecuniam ab eis receptam pauperibus erogare tenentur. Et enim ipsi iniuste accusati dederunt. et intercessores turpiter acceperunt. vnde regulare est quando ex parte vtriusq̄. scilicet dantis et recipientis turpitudine: et culpa versatur. illud est pauperibus erogādū.

Restitutio.v. De falsificantibus monetam.

¶ Pro huius materie declaratiōe queritur quis possit facere vel cadere monetam? Respondet Panor. in c. quāto. de iureiur. fm glo. in l. ij. c. de fal. mo. q̄ nulli licet cadere monetam nisi principi. Inferior autem a principe non licet sine eius concessione. Et hoc sequitur ibi Bar. p. et Li. Intellige nisi ciuitas vel princeps inferior hoc prescripserit per tantum tempus de cuius initio non extat memoria. vt in c. super quibusdam. de verborum signi.

¶ Secundo quero qua pena puniunt falsarius monete? Respondet Panor. fm glo. in dicto. c. quāto. q̄ aut falsat quis monetam principis: intellige de nouo adulterando. scz fundendo. et comburi debet. l. ij. supra allegata. Aut falsat monetam ciuitatis

seu alterius inferioris ab impatore: et capite puniuntur. Sic intellige glo. in l. j. c. eo. Aut non falsat monetam de nouo: sed fabricatam radit. scz minuendo vel tingit. puta monetam eream vt appareat aurea. Et puniunt vltimo supplicio: vel datur ad bestias fm conditionē plone. vt in l. quicumq̄ ff. de fal. Et hūc intellectus sequitur Bar. in dicta. l. quicumq̄. Et glo. in l. ij. p̄ alle.

¶ Tercio quero qua pena puniunt qui scienter expendit falsam monetam? Respondet Panor. q̄ liber videtur teneri pena legis comelie de fal. que regulariter est deportatio. et omnium bonorum publicatio. Seruus vō vltimo supplicio afficitur: de quo dicendum vt in l. j. in fi. de fal. Et q̄ talis expenderit: teneatur hac pena. videtur tex. in l. lege comelie. ff. ad l. cor. de falsa. Sed Bar. dicit hoc pcedere quando expendit numos plumbeos vel stanneos: quia de eis tñ facit mētionē illa lex. als d̄z puniri pena extraordinaria. Et sic dicit se multos defendisse a pena legis comelie. de fal. Quod est notandum.

¶ Quarto quero quia dictum est falsarium monete inferioris a principe vel monete eree ipsius principis fm alium intellectū debere capite puniri. nūquid debet intelligi de pena mortis? So. Hoff. et Hosti. referunt Jo. cre. defendisse quēdam q̄ falsauerat monetam ciuitatis Bononie. vt non puniretur pena mortis naturalis sed ciuilis: quia pena capitalis est triplex. vt in l. ij. ff. de publi. iudic. Debet ergo intelligi de nutio. Hodie tamē statuta terrarum cōmuniter prouident. Et cum illa opi. Jo. transeunt cōmuniter doc. Et de illa pena triplici capitali. vide s̄. Degradatio.

¶ Quinto quero de. q. quotidiana. tempore alienius contractus certi debiti: curreat certa moneta que cursu temporis est minorata seu deteriorata. Nūquid solutio debeat fieri fm estimationē antiquam vel vt currit. Panor. vbi s̄. concludendo dicta doc. dicit. q̄ duobus modis principaliter moneta deteriorat vel minuitur. Primo respectu cursus: quia stante eadem bonitate intrinseca nō valet tantū sicut valere solebat. Secundo respectu pecunie quia est diminuta i pondere: vt quia fuit tonfa circūcirca. et per longū vsū est effecta grossa. vtputa quia erat de ere sed in superficie erat argentea: quod ex longo vsū corruit. Primo casu distinguitur. quia aut moneta est respectu cursus in totum illius cursus. et tunc fm Ja. et Do. et Bar. in l. paulus. als incipit creditor. ff. de solu. et do. Aut in dicto. c. quāto. et cōmuniter doc. hoc tenet scz q̄ debet solui fm estimationē antiquam. Et de hoc videtur tex. in c. olim. de censu. Nec ob. motiū tenentiū p̄m. l. Ho. et aliorum aliorum di. q̄ potest solui de antiqua moneta: q̄ satis est mutui restitui in eadē sp̄e et bonitate intrinseca. Et hoc si debitor nō fuit in mora. Sed panor. dicit q̄ nō ē verū q̄ moneta ista reprobata habeat eādem bonitatem intrinsecā euz moneta magis p̄sideret respectu cursus et vsus q̄ respectu materie. Aut non est in

totum reprobata: sed tñ alterata in valore: qz non
 valet tantū sicut valere solebat. Subdistingue. aut
 hec alteratio ptingit imppetuū: vt qz pñceps in-
 terdixit ne tantū valeret. forte ppter lucrū: vt pos-
 sit recolligere pecuniā. et faciat constari z de nouo
 cudi. Et tñc fm do. An. z do. debet solui ad ex-
 timationem antique monete ratione p̄dicta. licz
 Hosti. p̄tra. Ja. de arc. z Bar. in dicta. l. paulus.
 dicit enī qz damnū p̄tinet ad creditore: et quo de-
 bito: nō fuit i mora: z pecunia ista hz suā bonitatē
 intrinsecā. Sed Panor. p̄mū tenet: qz bonitas pe-
 cunie est respectu v̄sus p̄ncipaliter. Ideo debet in
 illa bonitate fieri restitutio. l. cūz. quid. ff. si cer. pe.
 Itē si in totū v̄sus pecunie estz reprobata: debet
 extimatio: vt in p̄cedenti mēbro dictū est. ergo idē
 si in p̄te diminuta est ar. l. que de tota. ff. de rei v̄.
 Hoc probari videt in dicto. c. olim. Et hoc placet
 Panor. ne iste creditor ex suo b̄nficio damnū sen-
 tiat. Secūdo casu quādo alteratio nō est imperpe-
 tuū: sed ad tempus sicut cōtingit quotidie vnum
 floi. magis valere vno die q̄ alio: qz crescit z decre-
 scit valor fm t̄pa. Et cōter tenet hanc variationē
 nō debere attendi. ar. optimū. in. l. p̄cia rerū. ff. ad
 l. fal. Sicut enī creditor vellet vt sibi solueret plus
 si nūc plus valeret: sicut voluit Bar. in dicta. l.
 paulus. z alij. Qd̄ satis est equū. Putat tamē Pa-
 nor. qz si nō esset spes qz de p̄mo haberet augmē-
 tum qz deberet haberi respectus ad extimationez
 que erant tpe mutui: qz verum est dicere qz hodie
 nō habet illam bonitatē respectu cursus quā tunc
 habebat. Et sic militat ratio p̄cedens. maxime qz
 potest esse qz nunq̄ crescit. Quo v̄o ad secūdū ca-
 lum p̄ncipalē. scz qñ respectu ip̄ius monete con-
 tingit deterioratio. Et cōmuniter tenet per cano-
 nistas z legistas qz damnū p̄tinet ad debitorez: qz
 moneta nō habet suam bonitatē intrinsecā quam
 habebat tpe cōtractus mutui. Et p̄dicta proce-
 dunt etiam si debitor: nō fuit in mora. Nam si fu-
 isset in mora: dubiū nō est cōmuniter fm doc. qñ
 omne p̄iculum spectet ad ip̄m debitorem. Debet
 enī reddere fm extimationē q̄ erat tpe quo debe-
 bat solvere: nisi fuisset tēporalis z momētanea.

Sexto quero quid si quis ex testamēto reliquit
 L. z tempore testamēti plus vel minus valebant
 q̄ hodie valeant. Et intellige de p̄petua alteratio-
 ne: Dic qz debet attendi valor existēs tpe testamēti
 qz de eo videt testator sensisse. vt in. l. v̄rores. S. te-
 stamēto. ff. de le. iij. Idē Jo. an. in Spe. et Oldo.
 in p̄cepto arbitrorū eadem ratio. Idem dic in iu-
 dice cōdemnate ad certam quantitātē. Et per illā. l.
 v̄rorem. Idem Ol. p̄suluit qz si testator legauit. L.
 floi. demum sup̄uicit z mutata est iterū moneta:
 qz solūcū est legatū ad extimatōez monete q̄ erat
 tempore testamēti: qz de illa testator sensit. hec Pa-
 nor. in dicto. c. olim. L. z. tamē ro. dicit qz si legatū
 x. floi. q̄ tpe testamēti valent minus q̄ tpe soluti-
 onis: qz t̄pus solutionis attendat: et dicit qz hoc
 est casus singularis in. l. cum certū. ff. de auro z ar.
 le. nisi heres fuerit in mora. vide etiaz Bar. in di-

eta. l. cum certū. vbi dicit qz si ego p̄misi tibi dare
 L. floi. iam sunt duo anni. Et modo volo dare ex
 timationē fm p̄ciū quo nūc valet floren? Cre-
 ditor vult fm estimationem qua valebat tempore
 p̄missionis. Certe debet debitor solvere fm exti-
 mationē qua valet nūc: nisi esset in mora. Contra-
 riū tñ videt tenere Spe. in ti. de solu.

Septimo. quid in statuto. Pone qz pro tali de-
 licto soluitur. x. libe. vel qz tot libe denf officiali.
 demū alterat moneta perpetuo. Dicit notabiliter
 Spe. in ti. de so. S. nunc. qz debet solui de pecunia
 currētī: qz de tali videt statutū sensisse. vnde mu-
 tata pecunia videt mutatiū statutū. De quo Pa-
 nor. multum dubitat. Quid enī si tempore statuti
 florenus valebat longe plus q̄ hodie. Dicem? ne
 qz debeat solui ita modicū cum statutū voluerit
 mēsurare penam delicto qd̄ fieri debet. Et idē di-
 co in salario constituto officiali. Et casus videt in
 cōtrarium. in dicto. c. olim. Accob. de. ij. de deci.
 vbi solutio fit de pecunia currenti: quia ibi nō alte-
 ratur dispositio.

Octauo. Quid in gratia concessa per aliquem
 do. minū: vt qz cōcessit princeps alicui. L. floi. an-
 nuatim sup̄ certis redditibz. Demū alterat perpe-
 tuo valor floreni. Dicit do. An. qz si ignorabat p̄n-
 ceptus valore monete debet intelligi qz fiat solutio
 de moneta currētī. Satis placet Panor. dū pōde-
 rat ignorāā p̄ncipis. al̄s putat sec. ar. d. c. olim.

Nono quero de. q. quotidiana. Mutuauit ti-
 bi. x. in auro: nūc quid teneor recipere i argēto v̄l i pe-
 cunia minuta: vel ecōuerso mutuauit tibi in argē-
 to z in minuto: an possis solvere in auro me inui-
 to: vel etiā in eadē materia sed alterius forme. pu-
 ta mutuauit tibi floi. renenses. vis restituere floi.
 floētinos in eodē valore. Dic cōcludendo mentē
 Bar. in dicta. l. paul? qz aut mutuauit. L. lib. i flo-
 renis. Et tñc satis ē restitui. L. lib. etiā i alia mone-
 ta: qz videt extimādo illos floi. p. L. lib. illos sic
 vendidisse. Sicut dicimus in dote: cū tradita est
 extimata. l. cum dote. L. de in. do. Et idē dico i de
 posito. Aut fuit dictū mutuo vel depono. L. lib.
 in florenis. Et volo mibi restitutionē fieri in flore-
 nis. Et tunc p̄iculum z cōmodum diminutionis
 vel augmētī p̄tinet ad debitorem seu depositariū.
 vnde tenetur restituere in florenis fm extimatio-
 nem existentē tempore solutōnis fiende. Aut fuit
 simpliciter factuz mutuum. v̄puta. Mutuo tibi
 L. florenos. Et tunc: aut sum passurus aliquod
 damnum recipiendo in alia forma. Et tunc non
 teneor recipere: vt dicta. l. paul?. Aut nullū dam-
 num patior. Et tunc in alia materia non teneor re-
 cipere. puta argentū p̄ auro: qz mutūū debet resti-
 tui in eodē genere z eadē bonitate. dicta. l. cū qd̄.
 Et aliud p̄ alio. inuito creditore solui non potest
 vt. l. ij. ff. si certū pe. Aut vult restituere in eadem
 materia sed in alia forma. puta florentinos pro se-
 nensibus. Et cōmuniter tenetur qz teneor recipere.
 dicta. l. paulus. Consuetudo tamē est in aliquibz
 partibus: vt in alia materia possit restitui: que ser-
 uāda est: qz tacite videt p̄trahi fm loci cōsuetudinē

Restitutio. vi.

vt. l. q. si nolit. §. quia assidua. ff. de edili. edic. fm Bar. vbi supra. Et sic consuluit Oldra. In deposito autem v. de tex. notabilem in. l. in naue saufeli. ff. locati. Et satis videtur considerandum qd fuit tacite actum. scz an pecuniam depositam confunderet cum sua: vel teneret separatam. hec Panoz. in dicto. c. quato.

Decimo quero. quid de electoribus vel diminutoribus monete. Sunt nanq; plerq; qui grossos argenteos vltra debituz grauioribus diminiunt vsq; ad iusti ponderis quantitate: aut maioris pretio alienant: Rñdeo fm Tho. q. si talis summatim emisset grossos: et aliqui deficeret a debito pondere et mensura. tunc quidem illicitum esset peiores communi pretio alienare. Nam quod deficit in peioribus: in melioribus suphabundat. propterea emittentes peiores iniuste damnificatur. Si tamen deteriores grossi iusti ponderis sunt: periculum non videtur: si emptor de grauioribus et melioribus lucraretur. Quod tamen raro contingit. Nota tamen fm Archi. flo. q. vbi quis in aliquo loco vbi monete diminuti ponderis min⁹ valent fm illam diminutionem emit debito pretio. et postea portat ad alium locum vbi tantum valet quatuor integre monete. Et ita indifferenter expenditur. Et tantum eas computant quantum integras: vt in quibusdam ciuitatibus. Sicut est de flor. renensibus qui in almania expenditur sine aliqua ponderatione. et tibi mercator pluri eos vendit q; emerit. Non videtur in hoc peccare: cum nulli damnum inferat. et sibi ex sua industria et labore lucratur querat. Sed qui bonas et integras monetas diminueret. et sibi ex sua industria et labore lucratur querat. Sed qui bonas et integras monetas diminueret. et sibi ex sua industria et labore lucratur querat. Sed qui bonas et integras monetas diminueret. et sibi ex sua industria et labore lucratur querat. Sed qui bonas et integras monetas diminueret. et sibi ex sua industria et labore lucratur querat.

Undecimo quero. Vtrum ille qui singulos denarios ponderat et grauioribus retinet et consilari facit: peccet? Rñdeo. prout colligitur ex dictis Tho. Jo. an. et Jo. de Imo. si illi qui cudunt pecuniam: quia aliqui denarii sunt quibus maioris ponderis propterea diminiunt alios in pondere: quia non possunt equaliter omnes sculperet. tunc tales dicuntur falsarii: et tenentur ad restitutionem communitati. quia corpus pecunie damnificauerunt. Si autem omnes denarii sunt iusti ponderis: sed aliqui sunt grauioribus. Et illos consilari: non credo condemnandos. Secus si raderent eos etiam vsq; ad debitam summam: quia puniri debent vt dictum est supra. Sed Bar. in. l. cornelia. ff. de fal. dicit q. q. pstat. id est factos et bonos destruit. debet puniri de falso. et hoc si fecit dolose: vt illos numeros occultaret. Et hoc videt verius.

Duodecimo. an falsificantes monetam sint excommunicati ipso iure? Dic q. non de iure communi. licet in quibusdam locis forte aliud recipiat per aliquas

constituciones synodales.

Tercio decimo. Vtrum recipiens falsam monetam ignoranter a suo debitore possit illa expendere? Respondet fm Sira. oldo. q. non: quia talis non debet locupletari cum aliena iactura. nec etiam debet miscere illam malam monetam cum bona.

Quarto decimo. An princeps sine consensu populi possit diminueret. vel diminutam iubere expendi pro legitima? Respondet Inno. in dicto. c. quato. q. aut rex vult ex hoc modicum lucrari. et tunc potest cum bona conscientia et sine consensu populi: ex eo q. ipse rex prebet auctoritatem monete. Aut vult multum lucrari. Et tunc non potest hoc facere sine consensu populi. Sed hoc casu requiritur consensus: saltem maioris partis illorum qui regnum respiciunt. vt in dicto. c. quato. et. l. qd maior. ff. ad municip. Talis tamen consensus non operatur. vt extra territorium possit eodem valore expendi. vt. l. si. ff. de iurisdic. om. iudi. Bar. in. l. i. ff. de auro et arg. le. dicit q. princeps in predictis nihil debet lucrari. Et expensa ecclie debet fieri de publico: fm eum. Allegat ad hoc tex. cum glo. in. l. j. l. de contrab. emptio. Et sic vult q. moneta debet esse eiusdem estimationis in materia prout et in forma. Et dicit q. Inno. in hoc male dixit.

Restitutio. vi. Duo ad falsificationes instrumenta vt sunt notarij et huiusmodi. Et sciendum primo. q. tabelliones in principio sui officij sex iurant de consuetudine fm Hosti. prout recitat Panoz. in. c. sicut. ne cle. vel mona. Primo q. de his que videbit et audiet et requisitus fuerit: sine diminutione veritatis et commixtione falsitatis conficiet instrumentum ideo si requisitus non conficit instrumentum est per iurus. Et sic fm eum suo instrumentum non postea creditur. ar. de testi. testimonium. nota hoc dictum. Sentit enim per hoc q. notarius periurus non potest conficere instrumentum etiam si rogatur a partibus. Similiter ex hoc sunt infames quibus omnes actus legitimi sunt interdicti. extra de testi. licet ex quadum. Nec tamen dic. vera quando est secreta sibi iniuncta tenebit. intellige quando ex iusta causa iniungitur silentium. alis autem cum sit persona publica. debet palam et non latebre conficere instrumenta. Tercio q. super usurario contractu vel in fraude usurarii nullum scienter conficiet instrumentum. Dic tu q. sup nullo illicito contractu debet conficere instrumentum. alis debet puniri et ab officio remoueri. vt notat Bar. in. l. iubem. l. de sa. san. ec. Quarto q. de oib; instrumentis q. tradit: tenebit penes se pthocolum. Quinto q. fidelis erit illi a quo fuit pstatum. l. q. si sciret danu suu tractari illi reuelabit p se vel p aliu. Sexto q. officium sibi iniunctum ex-

tebitur cupiditate, amore, odio, timore, remotis fm bona scientia.

¶ Primo quero. Quid si is qui exercebat publice officium tabellionatus nō erat in veritate tabellio. nūquid valebunt instrumenta? Spe. in ti. de instru. edic. concludit q non: si a nemine habuit potestatem. Secus si habuit potestatem a superiore sed ppter aliquem defectū non poterat habere vel exercere illud officium. Et hoc casu loquit. l. barbari. ff. de offi. p. De hoc vide s. Cōfessio. iij.

¶ Secūdo quero. an notarius debeat scire iura. Spe. vbi s. dicit q sic: ne cōmittat aliquē errorem. Bar. tamē in l. generali. C. de tab. li. x. dicit q nō tenetur esse doctor vel legista: sed satis est q sciat scientiaz notarię: et alia que requiruntur ad p̄tiam illius artis. Et vide Inno. in. c. cum in cūctis de elec. vbi dicit et bene. q quilibet tenetur scire ea q requiruntur ad officium suum exercendū. Alis aut tenetur si cōmittit p ignorantia aliquem errorem. vt in l. illicitas. ff. de offi. p̄i. et in regula. Non est sine culpa. de regu. iur. li. vi.

¶ Tercio quero. An notarij falsificantes instrumenta: vel alias scripturas teneant in solidū? Rñ. generaliter. q tam notarij q alij quicūq; falsificantes instrumenta. testamta. libros mercantiarū. et quascūq; alias scripturas: tenent ad omne interesse p̄tis de omni damno inde secuto per regulam p̄tis datam: sumptam extra de iniurijs. c. si culpa. q omnes tales dant causam efficacē ad tale damnum. Idem dic de scienter vtentibus talibus scripturis. Eodem mō tenent vtētes falsis mēsuris. ponderis et silijs eadē rōne.

¶ Quarto quero. de notarijs et alijs scribis qui conficiūt cartas de debito vsurarij vel in fraude earum. An teneantur in solidū? Rñ. fm Bar. oldo. q si scienter faciunt cartas vel instrumenta de debito vsurarij: ac si sit debitū legitimū et absq; vsura: sicut cartas de duplo vel triplo rē. tunc qui dem tenentur reddere vsuram acceptam: si ipi vsurarij nō restituant. Nam si hoc facerent in fauorē receptoris mutui fm quosdā inter quos est Alex. de ales. qui dicit q notarij qui solum stant p illis qui volunt recipere mutuum ab vsurario nō tenentur Qui vō stant pro pte et lucro vsurarij tenent: si tñ sic coopati sunt ad hoc q absq; eorum coopatione illa vsuraria p̄statio non esset facta. Et placet san. Ber. Ratio est: quia eorū instrumentum est efficax ceter coopatiū ad hoc vt vsurario talis soluat vsura. Si vō in instrumento facta est expressa mentio de vsura. tunc si quidē nō tenent: quia tñ non efficaciter operant. Quod tamē intellige nisi vbi esset cōsuetudo: p talia instrumenta cogere in iudicio debitores ad soluēdas vsuras. quia tñ etiam obligarent.

¶ Quinto quero. quid de false accusantibus. Rñ. sanc. Ber. q si false accusauerūt vel calūniose aliquem denunciauerunt: tenentur ad damni dati restitutionem: et sunt grauiter puniendi. vt extra de calū. c. h.

¶ Sexto quero. quid de false testificantibus. Rñ.

Idem. q si per dictū falsū testimoniū aliqua partium amisit causam suā: tenent restituere totum damnum ei qui damnificatus est. ar. xvij. q. iij. si quis est atrio. xij. q. v. nō sane. Quidā tamē circa hoc distinguūt dicentes. q si testes fuerint diligēter examinati: et falsum testimoniū scietē et voluntarie tulerūt: tenent sicut dictum est. Si aut nō fuerūt diligēter examinati: licet mortaliter peccauerint: tñ ad restitutionē nō obligantur: quia si diligēter examinati fuissent forte dixissent veritatē: vel eorū falsitas patuisset. Ratio autē istorum est: quia iste non est principalis in damnificando: sicut iudex et aduocatus: sed magis secundario et occasionaliter: sicut de illo qui dat ignem volenti alienam domū cōburere. Et sic hec nō est causa sed magis occasio quia non p̄terea ipse domū comburit: sed magis in potestate est istius velle vel nolle cōburere. Sicut de illo qui docet furari: vel monetam falsari: q; hec non est causa nec voluntas faciendi: sed potē occasio: et inclinatiū inducens. Nota tamen q si testis p̄pter testimoniū verum ferēdum aliquē accepit: tenetur dare pauperibus. Quod intelligit Adon. si illud datum fuit a volente corrumpere testem. Secus si dans volebat per hoc sibi iusticiā ministrari: quia tñ ei reddendum est. dicto. c. nō sane. Potest tamē testis percipere moderatas expensas pro sumptibus quos fecit in eundo. stando. et redeūdo. vt notat glo. in. c. statutū. de refer. li. vj. Immo etiā mercedē dierū quibus stetit occupatus p testimonio reddendo: et quibus amisit opas suas. Et fm Bar. in. l. p̄b̄yteri. de epi. et cle. non solum falsus testis ille est qui loquit falsū sed etiā q veritatē nouit et tacet.

¶ Septimo. quid de his qui sunt testes scienter in instrumentis vsurarijs: vel in fraudem? Sic q idem dicendū est de eis quod de notarijs dictū ē. Dant etiā eam efficacē impio lucro: cū certū sit instrumenta sine testibus nō valere.

¶ Octavo. quid de notarijs qui p̄ce vel p̄cio testamta destruxerunt vel occultant. vnde non soluūt legata ad pias causas: nec alia debita? Rñ. sanc. Ber. q quādo a notarijs seu a quibuscūq; alijs testamta taliter destruunt: q nunq; repiri possunt: tenentur ad restitutionem omnium perditorum. Si autem solum occultant illa: seu occulte conseruat: grauissime peccant: nec absolui possūt nisi illa publice vel priuate reuelent. Tamen non credo eos ad restitutionem teneri: cum heredes creditoribus et legatarijs semper remaneant obligati. Idem intelligas de quibuscūq; alijs scripturis: siue mercatorum: siue vsurariorum libris et consimilibus. Nec sane. Ber. Quod videtur intelligendum in his qui solum occultant: non requisiti manifestare. Secus autem dicendum videtur in illis qui requisiti an talia habeant instrumenta: manifestare nolunt: sed potius mentiuntur se illa non habere: quia tales tenentur ad omne damnum qd dicti legatarij: vel alij ex defectu huiusmodi scripturarū incurrūt: si ex b̄mōi occultatione creditores i futurū sua h̄c nō possūt: q; dans

Restitutio. viij.

causam efficacē ad tale damnum.

Mono. Quid de prelati qui subscribunt et sigillant cedulas usurariorum? **R**ñ. **F**m **D**ostie. q. si prelati non legit tenores: vel etiam si legit et usura non appareat ibi: quia forte maior quantitas ibi posita est q. fuerit mutua: atq. ipse prelati non diligenter considerat: fatue facit. sed tamen in veritate non consentit. Si vero legit et percipit veritatem particeps est peccati. et si non comodi usurarum. Nam subscriptio in multis probationem facit et inducit. extra de re iudi. c. inter vos. **I**dē **D**ost.

Restitutio. viij. quo ad

Raptores. Sciendum **f**m **R**ich. in. iij. di. xv. q. non tñ ille qui est executor dāni tenetur ad restitutionem: sed etiam participātes in illo crimine tenentur ad restitutionem. Participare autem contingit nouem modis: vt infra scriptū versibus continet. Inssio. consilium. consensus. palpo. recursus. Participans. mutus. nō obstitas. nō manifestans.

Primus dicitur inssio. Ille enī qui iubet fieri principalior: causa videtur q. exequens. vnde princeps qui precipit subditis: vt faciant furtum vel rapinam: tenetur ad restitutionem: nisi ille qui rapuit restituat. quia ille facit cuius auctoritate fit. Nec valet argumentū. nihil habet de furto vel rapina: ergo nō tenet. q. licet nihil habeat: tñ tenetur q. fuit in causa furti vel rapine.

Quid si pater precipiat filio: et magister discipulo. q. rapiat vel furetur? **R**ñ. **D**eo. q. tenetur restituere: nec filius vel discipulus tenentur obedire.

Quid si amicus precipit amico pauperi q. furetur. an teneatur ad restitutionem? **R**ñ. **D**eo. q. non ratione precepti: quia non habet auctoritatem precipiendi. vnde preceptum suum non habet vim precepti: sed potius interpretandum est consilium: vbi absq. consilio alis non fecisset. **D**ij etiam qui non inssione sed cōminatione aliquem inducunt ad rapinam: tenentur in solidum. puta cū quis verbis et modis cōminationis inducit aliquem ad inferendum damnum quod alis non dedisset: tenetur q. p̄stat eam efficacē ad hoc.

Consilium. id est quādo quis alicui consuluat vt furetur vel rapiat tenetur ad restitutionem. vt in **f**l. de ob. que ex delict. na. **S**. interdū. si ille alis sine suo consilio nō fuisset factururus **f**m **R**ich. et **S**co. **S**ecus si fuisset alis factururus. id est fuisset in firmo p̄posito furandi illud: nec plus nec minus fecit. p̄pter consilium sibi datum. **E**t hec habent locum tam in cōtractibus q. in delictis quādo p̄siliū est fraudulentum: vt quo ad restitutionem faciendam semper fiat distinctio. An alis esset factururus: vel ne. vt primo casu non teneatur ad restitutionem: licet alis teneatur de crimine. **S**ecundo vero casu teneatur ad restitutionem. **I**n alijs vero a delictis: si consilium nō est fraudulentum: nunq. tenetur ad restitutionem. nec fienda est p̄dicta distinctio in hoc casu. scz an ille alis esset factururus: vel ne. put. voluit **P**ano. in. c. nuper. de sen. excō. licet **J**o. an. tenuerit oppositū. voluit enī

q. etiā i hoc casu siēda foret p̄dicta distinctio. **S**. an ille alis esset factururus: vel ne. **S**ed primū tene. **C**ōsiliū enī non obligat nec necessitat. **E**t ideo apud semetipm̄ debebat expiri. vtruz consiliū esset sibi vtile. hoc etiā patet p̄ regulam. **N**ullus. de re. inf. li. vi. vbi regula ponit negatiue. et excipit tñ quādo cōsiliū fuit fraudulentū. **R**atio p̄dictorum colligit ex **t**er. xiiij. q. i. quod precipit. et in **f**l. man. **S**. tua gratia. vnde possunt poni plura exempla. quādo quis obligat ex consilio fraudulento. vt p̄ per glo. in dicta regula. **N**ullus. **P**one exemplū in contractibus. puta cum scires eum cui mutua facultati habi: tu causa tui lucri. idoneū fore affirmasti. cōsulendo vt mutuarē. quod est notandum contra p̄sonas que sepe fraudulentem inducūt ad emendū et vendēdum sui lucri causa. **N**am tenetur de suo p̄silio fraudulento. **I**tem in eo qui comodat vasa viciosa: et fraudulenter p̄siliuit: vt ponere rem vinū in eis. **E**t hoc fecit aio vt destrueret vel effunderet. vt. **f**l. como. l. in comodato. **I**n maleficijs autē semp̄ est fraudulentū. **E**t ideo tenetur consensus nō tñ illi cui cōsuluit: sed etiā illi p̄tra que cōsulū dedit. **N**am si cōsuluit occidi: homicida ē. **I**tem si cōsuluit seruo vt fugeret vel furtum faceret: tenetur furti vel serui corrupti. **f**l. de ser. cor. l. i. **I**tem si cōsuluit vt mibi hieret iniuria: tenetur mihi actōe iniuriarū. **I**dem vbi cūq. cadit nomen maleficij. hec notant per glo. in dicta regula. **N**ullus. **I**tem consiliarij civitatum quorum consilio episcopus bannit. vel p̄cutitur. vel p̄secutione patitur tenentur ad restitutionem totius damni. vt in **cl**. si quis. de pe. **I**tem consiliarij civitatum in quibus fiunt statuta q. vsure soluant: vel solute non rependantur. vt in **cl**. ex grani. de vsuris. de hoc tamen vide infra. **R**estitutio. **i**. **I**tem consiliarij civitatum in quibus fiunt statuta contra libertatem ecclesie: vltra excommunicationem tenentur ad damnum quod alij incurrunt. **I**dem dicō iniquis statutis ibi factis: p̄pter que iusticia impedit. et pauperes opprimuntur tenentur ad omne damnum: quod cōtingit propter illa statuta: eodem modo proponētes in consilio. **I**nducētes. obseruantes. et **f**m ea iudicantes. et scribentes. dictantes. et illa exequentes. **E**t etiā officiales valentes illis obuiare: et non obuiant.

Consensus. **i**. quādo quis cōsentit furi in furto alis nō furaturo: expresso consensu sine quo dānificatio nō fuisset secuta.

Quid ergo dicendum est de indicantibus. puta de illis qui in guerris iniustis et p̄ditionibus seu rapinis statuuntur in aliq. loco: vt dato signo sumi: vel campana: aut alterius rei: gentes ad p̄dā parate currant: ingrediantur et dep̄dent civitates et castra. **A**n teneantur ad restitutionem? **R**ñ. **f**m **sanc**. **Ber**. q. p̄dicti tenentur in solidum: quia prestant causam efficacem ad tale damnum. **S**ecundo ad restitutionem tenetur ille qui aliquid operatur: vt p̄ditio vel aliquod malum perpetret in civitate. vt puta cū ignē in aliqua domo accendit: vt cū gētes ad ignē extingendū currunt: p̄ditio p̄sequat effectū. **A**ut cū vā in capta civitate vel fra ad sacro-

manā in capto poterit
dicere: ad idem oper
mibus. **E**t no. ide
cōtingit p̄dā gēnt
dēnt impu. p̄trare
verbis in tantis
p̄noe. **D**ost. in
dō. **N**am quante
dāna ad malū tan
tur. **Q**uare idem dō
p̄nam factō: sicut en
instrumētis bellicis
instrumētis in talib
renit ad illas: **S**ed q
dam et divergendum
immoitio vrens in
nētanti restitue: r
efficacem dedit occu
to idem dīconat et
sūdet terram ad int
vel facit scilicet et fun
ror: vt sic possunt int
tum alijs de nocte: **B**i
di: similes tenent ad
ratiōe damni dāe
de rapina vel sacro
Quid autē de bis
rapinam cōveniant
nam dīssidat: nec dī
p̄sonas int vt p̄son
ad restitutionē teneat
non tenentur: nisi fact
comitatus illius non
semper tenetur: quia
facto ratiōne operi p̄
Quid autē si malū
rapinam seu dea statū
dandum eos: ne lecti p
furos compērent si v
sea dea statū. **R**ñ. **f**m
in suo presentate nō ten
quibet fact: vt que au
si multi alij p̄ncipales
struere sine istō: nō
mitati sint in nullo tan
facto: nec consilio rapu
les fecerunt: nec teneat
facta non essent: si tales
tunc tenetur in vtilit
reparat. **E**t in hoc ap
te autē. et consiliū qu
ad illa in quibus datur au
tē ad omnia damna
tū sunt. **T**enetur etiā
vltis autē rapto: v
nam nō auderet defi
quā pacificandi causa
indiferentis. alis rapu
dāna: cum illi timore
autē essent. **E**t
restituendū quādo alij

manu incipit ponere unam domum: vel eam incendit: ut ad idem operari alij inducatur. Et sic de similibus. Tercio idem de incantationibus: sicut sepe contingit: quando gentes deficientes animo: non audent impia perpetrare: et damna dare nisi ab aliquo verbis incantationis inducantur. In talibus autem finitimo. et hosti. incantationis efficacia consideranda est. Nam quanto in aliquo fuerit efficacior inductina ad malum tanto amplius satisfacere obligatur. Quarto idem dicendum de animantibus ad rapinam facto: sicut evenit his qui in guerris iniustis instrumentis bellicis solent uti. Nam si tube et alia instrumenta in talibus nil valerent ad quid poterent ad illas: Sed quia plurimum valent ad animandum et dirigendum equos et gentem: propter non immerito utens in iniusto bello talibus instrumentis: tantum restituere obligatur quantum ad malum efficacem dedit occasione. hec sanctus Ber. Quinto idem dicendum est de illis qui faciunt foueas subter terram ad intrandum civitatem vel castrum vel faciunt scalas et funes ad supragradendum murum: ut sic possint intrare castrum: vel faciunt scortam alijs de nocte et huiusmodi. omnes enim predicti et similes tenentur ad tantum quantum eorum maleficis et artificis damnum datum fuit: etiam si nil habuissent de rapina vel sachomano.

Quid autem de his qui aut verbo aut facto ad rapinam consenserunt. Donec exemplum. Quis rapinam dissuasit: nec aliquid rapuit: sed tamen cum raptoribus iuit ut personas rapientium liberaret. verum ad restitutionem teneatur: Rñ. fm Inno. et Do. non tenetur nisi forte raptor nullatenus iuisset: si comitatus illius non habuisset. Nam in casu isto semper tenetur: quia et si verbo dissuasit: tamen facto et auxilio opem prestat.

Quid autem si multi comitati sunt aliquos ad rapinam seu deuationem honorum: siue ad defendendum eos: ne lesi possent vel ibant ut aduersarios compescerent si vellent prohibere rapinam: seu deuationem. Rñ. fm Inno. et Do. q. tales in foro penitentie non tenentur nisi de ea rapina quam quislibet fecit: vel que auxilio eorum facta est. unde si multi alij principales raptores rapuerunt et destruxerunt sine istorum auxilio: licet hijs cum illis comitati sint: in nullo tamen isti tenentur: quia nec ipsorum facto: nec consilio rapinam vel vastum principales fecerunt: nec tenentur nisi de illis damnis que facta non essent: si tales non iuissent cum eis. Nam tunc tenentur in virilem portionem: si eorum favore alij rapuerunt. Et in hoc apparet ratio diversitatis inter auxilium et consilium quia auxilium restringit solus ad illa in quibus datur auxilium. Consilium vero extendit ad omnia damna que vigore talis consilij data sunt. Tenentur etiam si aduersarios crederent quod illi in auxilium raptorum venissent. Et propter hoc rapinam non auderet defendere. Idem quoque de illis qui pacificandi causa vadunt: nisi hoc significent aduersarijs. alioquin rapine videntur prestare causam efficacem: cum illi timore eorum res suas defendere nullatenus ausi essent. Et dicit Adonal. illum tenentur in solidum quando alij sine ipso non auderent

vel non possent damnum inferre: quia tunc omnes dicuntur quasi unus. alioquin autem quilibet tenetur pro parte damni quod intulit.

Quid autem de eo cuius nomine facta est rapina. et dum scit raptum habuit. an teneatur restituere: Rñ. Adonal. q. si talis raptum habuit ad rapinam vel furtum quod eius nomine gestum est: tenetur restituere in solidum: quando propter huiusmodi ratibabitionem impediatur damnum recipere damna.

Palpo. id est adulator quando intantum laudat et strenuum reputat rapientem: vel iniuste damnificantem. et sibi se familiariter exhibet quod multum probabiliter presumit: quod ex hoc motus fuerit ad damnificandum. vel ad non restituendum damnum: quod intendebat restituere. quia talis adulatio est quidam consensus. xxij. dist. si inimicus.

An autem generaliter adulator teneatur restituere: dici potest per regulam generalem: quia si per huiusmodi adulationem ille damnum intulit. alioquin non facturus: tunc adulator tenetur alioquin secus. Idem intelligas de detractore et vituperatore. Nam si per huiusmodi vituperationem. puta dicendo alicui quod est homo de nihilo: vel quod est homo pusillanimis. et propter hoc ille mouetur ad malum perpetrandum alioquin non facturus. talis vituperator tenetur ad damnum datum.

Recurfus. id est receptator. scilicet ille apud quem latet latro cum spolijs et dummodo habeat spolia in potestate sua: tenetur illa restituere: vero domino. nec est crimine perditionis redarguendus si spolia furto habita restituat. Immo potius exequitur quod iusticia requirit. Nec ex hoc fides violatur: quia in turpi causa debet fides rescindi. Immo si illa recipere animo conservandi furi: vel sibi: esset furti princeps et reus mortis finitimo legem humanam. propter quod necesse habet illa restituere. Quod intellige verum sine perditione persone. Et si immineret aliquod periculum sibi: ut si timeret ne crimen furti sibi imponeretur. posset illa permittere alicui persone ecclesiastica sub sigillo confessionis ut illa restituat. Concordat. Rñ. qui dicit quod ille apud quem est damnificantium recursus: sicut ad patrocinium prestantem tenetur in solidum. vel qui recipit latrones et tuetur eos: vel rem raptam dolose celat: ita quod impedit restitutionem. omnes isti in casu nostro dicuntur receptatores et tenentur in solidum. Idem dicit Adonal. de his qui defendunt raptores. et recipiunt eos in castris suis quod per huiusmodi defensionem vel receptionem impediunt damnificati recuperare damna tenentur ad restitutionem. Idem dicit sanctus Ber. de eo qui receptat res per rapinam habitas et conservat taliter quod ex tali persequendo res illa domino haberi non possunt: satisfacere obligatur. quod talis tunc conservans dat causam efficacem. alioquin secus. Et sic in predictis et alijs infra dictis in materia restitutionum recurras ad dictam regulam generalem scilicet an dederint causam efficacem ad tale damnum: vel fuerit causa sine qua non fuisset illatum damnum vel impedita restitutio.

Participas. id est qui in inferendo damnum assistit coadiuvans damnificantem. et precipit in preda. talis enim maximam prestat favorem. Ideo tenetur finitimo Rñ.

Restitutio. viij.

Idem de eo qui prestat scalas vel ferramenta ad furtum faciendum tenet ad restitutionem.

¶ Quid si plures raptores sunt quasi pares: quia nullus inducit alium ad eundem: nec est dominus aliquis alterius: sed quilibet per se vadit: Respondet Donal. q. si vadit in simul quasi vnus exercitus: quilibet tenetur in solidum: quando vnus sine alio non auferret ire. vel non posset damnum inferre: quia in tali casu quilibet iuuat alios et facit eos fortiores. et sunt quasi squame sese prementes: et omnes sunt cooperatores. Si vero non iuerunt simul sed quilibet per se faciebat damnum: non puocans alios ad damnum dandum. tunc tenetur quilibet pro eo quod fecit: vel etiam dato quod iussent simul. recurrendum est ad regulam generalem nunc dictam. Et si vnus non iustulisset damnum sine alio vel presentia aliorum: tunc quilibet tenetur in solidum. alio pro rata damni dati. Et per predicta patet so. ad. q. quotidianam Plures furati sunt vnu lignum quod singuli tollere non potuerunt. An teneant in solidum? R. uidet Jo. de lan. q. sic: quando illud correctare vel tollere vnus solus non posset. ff. de fur. l. vulgaris. §. si duo. Sed si vnus potuisset furtum facere et fecisset sine alio. tunc tenet pro parte ipsius contingente.

¶ Mutus. i. ille qui videns alium damnificari iniuste. et scit quod verbo suo sine piculo suo: auxilius prestare possit iniuriæ patienti: et tacet. talis quidem hoc damnum satisfacere obligatur si tali malo obuiare ex officio tenebatur. Si autem talis ex officio non tenetur obuiare: licet mortaliter peccet non obuiando non tamen restituere obligatur. De hac materia vide §. Dñs. et Restitutio. iij.

¶ Non obstant. i. qui non obstat damnificationi iniuste cum possit et sibi ex officio incumbat. et sit sibi manifesta iniuria: ad restitutionem tenetur: sicut sunt principes et rectores qui ex officio tenent iusticiam conservare: quia redditus quos habent sunt stipendia ad hoc instituta vt iusticiam conservent. vñ tenent restituere.

¶ Non manifestans. i. qui scit vbi res rapta vel furtiva est: et non indicat cum de hoc interrogatur. hic similiter non tenetur restituere: nisi ex officio ad hoc teneatur. Posset tamen persona priuata in hoc casu teneri ad restitutionem quando legitime producta in testem occultaret veritatem: quia tunc ex officio tenetur. Et hoc voluit Sco. in. iij. dist. xv. q. requisitus in iudicio: vbi posset sententialiter restituere res domino suo: et tamen dicendo veritatem non iminet sibi piculum sui status vel persone: quia tunc tenetur in solidum ad restitutionem. alio secus vbi tali testi immineret piculum etc.

¶ Vtrum autem euentes de rebus ex rapina teneant ad restitutionem? R. uidet. S. Ber. q. aut talia quis emit mala fide aut bona. Si primo modo tunc aut sciebat: aut credebatur esse rapinam: aut non probabiliter credebatur esse rem iustam: aut nihil de hoc cogitabat. Primo casu si sciebat vel probabiliter credebatur illam esse rapinam: tunc sex modis grauat emptor. Primo quia semper rem restituere obligatur. nec liberatur vendendo vel qualitercumque alienando. nec amissione vel morte rei:

nec si auferat violenter aut inscienter de vso cadat seu quocumque alio interueniente casu: quin restituere teneatur precium. unde emens furtum: semper tenetur de casu fortuito: nisi in vno casu. puta si res domino tempore et loco congruo obtulerit. et ille recipere noluerit. tunc quidem emptor purgasset moram. ff. de condi. fur. l. in re furtiva. Secundo tenet restituere omnes fructus perceptos. et qui intermedio tempore percipi potuerunt. extra de resti. spo. grauis. Et fin. Ray. intellige fructus qui super sunt deductis expensis que fiunt gratia fructuum querendorum congregandorum. et conservandorum que deducantur tam a male quam a bone fidei possessore. ff. de peti. her. l. si a domino. Tercio quia restituenda est res fin optimum eius statum. puta si tempore emptionis vel venditionis vel intermedio tempore plus valuit: iuxta illud precium debet restituere. dicto. c. grauis. Hoc tamen fin quosdam intelligendum est quando res non habetur: sed dicunt sufficere: si res habetur quod restituat eque bonam sicut erat quando fuit ablata. Quod intelligunt quidam verum: nisi medio tempore res plus valuerit. et illo tempore interfuerit domino rem sibi traditam fuisse: quia forte vendidisset vel usus fuisset. Et cuius carentia oportuit eum aliam emere. nam tunc tenetur ad omne interesse domino. Et ideo non liberatur dando rem eiusdem bonitatis qualis erat tempore quo abstulit. Quod est rationabile et notandum. Item fin. Ray. si res melior facta est postquam illam alteri vendidit. tenetur etiam ad restitutionem pluris. dicta. l. in re furtiva. Et hoc etiam intelligi debet de secundo et tertio et ultra emptore male fidei. Quarto quia non potest a domino rei repetere precium: quod etiam de re dedit: postquam deprehendit rem esse ipsius. l. de fur. in ciuilem. Nec se potest defendere ratione statuti super hoc edicti. Cum tale statutum sit contra deum viij. dist. que contra. Quinto quia non potest agere contra venditorem de precio sibi dato. Obstat enim sibi turpitudine sua. Et hoc nisi expresse cauerit. x. q. ij. hoc ius. Tamen fin. Alex. de alexand. talis potest rem emptam restituere vendenti: vt recipiat precium quod de illa dedit. Sexto quod perdit expensas factas voluntarias. nam talis contrahendo rem alienam: furtum committit. Et fur semper est in mora. ff. de condi. fur. si pro fure. Et fin. hoc. equus furto sublati: quantumcumque et quantumcumque expensis a fure melioratus: restituendus est. Quibusdam tamen et satis discrete apparet quod licet in foinsico foro et ciuili equus talis sit taliter restituendus. tamen de equitate naturalis iuris et scientie bone videtur dicendum quod iste restituere debeat furi interesse rationabilium expensarum. per quas equus melioratus est: nisi pro quanto per civile iudicium esset inflicturn furi illi in penam. Idem quoque de consimilibus dicendum est. Concordat Ray. Secundo autem si rapine emptor: non probabiliter credebatur esse rem iustam cum precedentiibus: in predictis sex sociandus est. verbi gratia. fuit ductus ignorantia iuris. scilicet quia licet crederet rem esse raptam non tamen credebatur quod illa eme-

re esset potatum. et
nec etiam crederet ign
verba cum quis tem
pendiano calum. im
Idem omnes tales in
gatur. Tercio casu si
postur fatum simpli
satisfacere obligatur. f
quoque dicendum si de
puro eligenda est. Si
quidam emptor emi
quidam: quod aut poci
deret: aut scire pro ce
is vt eam domino r
interesse: licet cum alie
recupare possit. vel i
cum vltius gesserit
poterat recuperare pre
claus dicunt verum t
fuit paruo precio. ali
quis: et consequenter effe
nem paruo precio: et es
rem non erat reobitatur
cum re et cetera vt dicit
modo non creditur ta
vlla intentione nisi p
lives sine culpa sua am
no tenetur. Et videtur
re vt pensio. merces. fi
obligatur. Et que equi
deret expense repetere
ipa re sibi aduenit vlt
poterat compensare. Et
et diligenter querit: no
nata: tunc quicquid res ip
pro ipso debetur pro am
papibus congregandam
eta fin. Ray. q. hoc pui
no cuius. et sic liberatus
illud negotium. l. c. m. 7
¶ Quid autem dicendum si
blice factam de dnm mod
non iniusto domino da
modum reputat dominus? Al
in ille qui dedit bntim
neatur refundere de suo.
licet denunciar bis et ter
inquirendum verum d
tam rem cum consilio al
obus deducim nullo tene
in ipso terminis videt
ca. de rido. in tractatu
¶ Premisso generali ec
uari nomine aliquid ve
non veniunt: nec etiã vira
non assignant infra tern
tam. Statimq; lata est
quo termino declaras ill
viam in iustis: si postea
quod est iustitia facienda.
quod illis q. p. erat et dno

re esset peccatum. et talis ignorantia non excusat: nec etiam excusat ignorantia facti crassa et supina...

Quid autē dicendū si post denūciationem publice factam de huiusmodi re emptā: aut inuenta...

talibus appetit remedium dē ep̄m vel paupes. Et pl⁹ dicit. q̄ si usurarius cautōz faciens. fuit p̄fessus se...

Restitutio. viij.

bonafidei. ff. de acq. re. do. Sed si non sunt psumpti: si extant: tenetur restituere. vt infra. de offi. iud. §. illoz. Sed malefidei possessor: si non habet titulum tenet de psumptis & de extantibus. l. pe. l. de condi. ex. l. Et de percipiendis. d. §. illorum. Sz si habet titulum. puta per venditionem. donationem & huiusmodi. tunc tenetur de consumptis & extantibus: sed excusatur a percipiendis ppter titulum. nisi in quatuor casibus notat in glo. in dicto. §. si quis. in quibus tenetur de percipiendis etiam si habet titulum. Primo. si quis compulit aliquem per metum sibi vendere. Item si quis emit in fraudem creditoz. Item in eo qui scienter emit contra phibitionem legis vel statuti. Item & qto in eo qui emit scienter a fisco: non solenniter. l. j. l. de fi. instru. li. r. Con. Adonal. in sum. in ver. fructuum. dicens. fructuum alij industriales: vt frumentum. vinum. oleum. & similia. Alij naturales: vt poma. ficus. & similia. fructus naturales non facit suos possessor: etiam bonafidei. vnde tenetur reddere vniuersos postq̄ incipit habere consentiam rei aliene. d. l. fructus. Quo tamen ad bonafidei possessorem fac regulam generalem q̄ nunq̄ tenetur vltra q̄ sit factus locupletior. l. vtrum. ff. de peti. heredi. De fructibus. damno. & interese restituendis. vt se infra. Restitutio vltimo.

Sed quid si vnus dictorum raptorum satisfecerit. nunquid alij liberabuntur. Respond. fm Ray. si vnus satisfecerit integraliter de omni danno & expensis & incomodo: siue interesse. omnes alij liberantur. quia non tenentur damnificato. Nam bonafides non patitur: vt idem debitum bis exigatur. Idem Hostien. Addit etiam Ray. q̄ ille. cui sic satisfit. debet q̄tum ad iudicium anime. cedere actionem illi qui totum soluit. non qui dem vt ab vno totum erigat: nisi forte a principali. sed p partibus petat a singulis: sed q̄tum ad forum contentiosum non tenetur cedere. Nam qua fronte potest petere cessionem: qui ex culpa sua damnatur. ff. de admi. tu. si plures. la. ij. tamen vt sicut dicit Hostien. siue sit facta cessio: siue non. alij qui nihil soluerunt tenentur in conscientia ad releuandum illum qui in solidum satisfecit quilibet p suis partibus. Nam soluens vtiliter gessit eorum negocium. vnde tenentur habere ratum. & ei satisficere. ar. ff. de neg. ge. l. cum pecuniam. & l. pomponius. Thomas quoq; secunda secunde. q. lxxij. quasi declarans dicit. q̄ si ille qui fuit principalis. vt puta. precipiens soluit: omnes alij liberati sunt qui fuerunt ab eo ad damnum faciendum inducti. Si vō alius restituit: tūc illi qui sunt principales. & illi ad quos res denenit. tenentur restituere illi qui restituit. Et intellige q̄ si isti tales nō restituant ei: ceteri tenent p partibus suis: vt pu^o dictū est restituere.

Quid si spoliatus liberaliter remittat restōem. Rñ. fm Inno. Si dimittit principali vt raptorū vel pipienti. liberatus est piliator: & hmoi. q̄ liberatus est is qui principaliter tenebat: & qui res habuerat. Sed si dimittat piliator: non credo libe-

ratos alios esse ad quos res pueniunt: nisi expresse intellexerit eos liberare. Namq; etiam illum qui rapinam fecit: etiaz si de rapina nihil habuerit: quia de iure naturali & diuino cōueniens est q̄ sublatō principali: tollatur accessorium. & non e contrario. Immo plus q̄ si liberaliter absolueret principales: non propter hoc absolutus esset consiliarius si aliquid ad eum puenit de rapina: nisi alius pro eo satisfecisset. Et tunc iste cōsiliarius in casu aie tenetur ei q̄ satisfecit. p eo.

Quid autē in restitutione potest a predictis omnibus exigi pena. vt de rapina et de omni furto manifesto pena quadrupli: & d alio furto pena dupli: Rñ. huiusmodi pene non debent nisi postq̄ ad iudicium fuerint. quo casu pena vni? nō liberat alij. De hoc vide s. Pena.

An autē quis tenetur indicare furem? Rñ. Panor. in. c. qui cum fure. extra de fur. de mente Bar. in. l. ciuile. l. de fur. concludit q̄ furtū quis indicare debet. Et sic pprie loquitur. d. ter. qui cum fure. si bene ponderet. Nihil enim dicit de fure: sed de furto. Sed iudex: vel ex officio implorato: vel dum procedit: p inquisitionē generalem potest cōpellere ad indicandum furem. Recte ergo possunt episcopi admonere & excommunicare nō indicātes fures vel furum: quia superiores tenent omnibus modis purgare puinciam malis hominibus. vnde ex hac causa possunt compellere ad manifestandum. Non obstat p̄dictis: si dicatur q̄ ad instantiam p̄tis quis tenetur p̄hibere testimoniū contra furem. ar. l. nullum. l. de testi. ergo tenetur indicare. dico q̄ aliud est p̄hibere testimoniū. et aliud indicare sine testimonio. Nam quādo quis testificatur: iam fur fuerat detectus per accusationem Sec^o q̄ oīno ē occultus: q̄ tūc ad instantiā partis nō tenet indicare furem.

Et hec faciūt ad. q. Quidā perdidit librum vel aliam rem. Suspiciat q̄ sit in domo Ticij. Peti p iudicem vt querat domus illius. & vt aperiantur scrinia et loca secreta Ticij. nūquid iudex debeat hoc facere. Videtur q̄ sic p. l. requirēdi. l. de ser. fu. Cōmuniter tamē concludit p̄ doct. q̄ speciale sit in seruo & in alia re seu p̄sona: que potest cōmittere dolum in se occultando. vt tunc possit inspicere domus alterius. vnde si quis suspiciat ne vroz sua sit in domo alterius: tunc potest petē a iudice vt querat i domo illius. Secus in alijs rebz q̄ nō possunt cōmittere fraudem: tunc nō debet iudex facere queri domum alterius: q̄ p̄iculosum est: vt patet. habet pandere alijs suū patrimonium: nisi esset vehemens suspicio q̄ esset in domo illius. ar. in. l. j. ff. de questio.

Restitutio. viij. Quo ad edentes & recipientes de rapina.

Quid edentes de rapina. furto. vsura & huiusmodi teneant ad restitutionē. Rñ. des fm Alex. de ales. q̄ qui comedūt vel in alios vsus cōuertūt aliquid de vsura. furto vel rapina sciēter siue sint religiosi: siue alij. Et similiter si dubitant an sit huiusmodi: tenentur ad restitutionem: ne

Restitutio de dolo
quod si habet esse
tam restituere. An
talis rapina sciēter
tenet comedens.
qua dominū trahit
scilicet quod non tra
cedere non licet. Si
scilicet comedat. et
cessans tenet ad r
chonidit: tunc in
posita in peccent.
Quid autē de
medit & bibit et in
fm Alex. lom. q̄ an
Si est soluendo. si
fio acquiritur & sepa
lvi sunt aliqua don
impie acquiritur in
de illis viueret
uere de inflo. l. con
talis vroz de one vel
habita de vsuris vel
vira calij necessitat
pta de vira: p̄ d̄ ind
necessitas. l. m? rat
in vira dominū tra
tore rem habitam
ad satisficendum
casu quādo raptor
puta q̄ nihil habet
sua p vsuris restitue
acquitus habeat q̄
est d̄ l̄ m̄ quēdum. q̄
qua que non sunt en
dos vroz furem p̄
debet inde solui: tamen
fuerit ad ob solū d̄
vii empta vel habita d
vbi p̄mo fuerit q̄ ip̄m
fuitre obq̄t: quicq;
q̄ alio modo accepit
p̄stet cuiam efficere
teilige nisi in casu dam
monēdō: r̄ indico
quia tūc non tenetur
implere eo tempore
fideliter laborant: etia
nam qui gerit alterius
os & signos: h̄s licite
fm Rñ. de talibus p
d̄m̄monē vel d̄nas
p̄p̄ositis bonis. l. d̄
f̄ual. Si autē de corre
p̄os. & in vroz suā cr
p̄scom vroz: & cogit. q̄
l̄m̄ d̄ q̄ triplex: habet
q̄ si vroz alij de qu
vroz p̄p̄ositis suis. aut p
d̄m̄monē modo benefi
d̄m̄monē d̄s qu

Edmittant se discrimini. habetur enim pro regula qd quicq; habet conscientia de re q; sit aliena: tenetur eam restituere. In hoc tu videt distinguendum. an talis raptor sit solvendo: vel ne. vt in primo casu no teneat comedens. Hoc tamen limita. An sit res in qua dominium transferat: vel ne. vt in rapina r furto: in quib; non transferit dominium. Et de talibus edere non licet. Si autem no est solvendo: tunc aut scienter comedit. Et tunc nisi in casu extreme necessitatis teneat ad restitutionem. Si autem ignoranter r bonafide: tunc no teneat de psumptis. p regulas positas in precedenti. c.

Quid autem de vxore et familia que scienter comedit r bibit et induit de talibus: Rñ. sanc. Ber. fm Ale. lom. q; aut maritus est solvendo: aut non. Si est solvendo. tunc si sunt ibi aliqua bona de iusto acquisita r sepata: de illis vivere potest. Sed si ibi sunt aliqua bona de iusto: sed intermixta cum impie acquisitis ita q; non pot; discernere: adhuc de illis vivere potest. dummodo in mente habeat vivere de iusto. Con. Rod. Idem etiam addit q; licet talis vxor: de one vel de boue: siue de quacumq; re habita de vsuris vel rapina comedere non possit vltra casus necessitatis extreme: si tamen res sit empta de vsura: pot; inde comedere sine casu extreme necessitatis. Cuius ratio est fm quosdam: quia cum in vsura dominium transferat: non est necesse restituere rem habitam p vsura: sed solum vsurariuz ad satisfaciendum no facere impotentem. Secundo casu quando raptor vel vsurarius no est solvendo puta q; nihil habet nisi de vsura: vel q; oia bona sua p vsuris restituendis obligata sunt: licet de bn acquisitis habeat quedam. tunc fm Girar. oldo. etiam est distinguendum. q; si talis vsurarius habeat aliqua que non sunt empta: vel habitata de vsuris. et dos vxoris fuit ibi prius q; pdicte vsure: potest et debet inde solui: etiam dato q; vir eius no habeat sufficientiam ad soluendas vsuras. Si vo no sunt ibi nisi empta vel habitata de vsura atq; pdicte vsure ibi primo fuerunt q; ipius vxoris dotes. tunc ipsa restituere obligat quicquid p victu suo seu quocumq; alio modo accepit inde: q; ei ad non restituendum prestat causam efficacem. Sed omnia pdicta intellige nisi in casu dum causam expoliatoru agit. s. monedo: r inducdo viru pro posse ad restituendum quia tunc non tenetur de his que expendit seu consumpsit eo tempore: quo circa eius emendationem fideliter laborauit: etiam si restitutio non sequatur. nam qui gerit alterius negociu valiter etiam absentis r ignorantis: licite recipit expensas. non tamen fm Rod. de talibus pot; vivere per annu p vnaz admonitionem vel duas: sed q; diu continue instat opportunis horis. Lo. his etiam Do. et Ray. Vl. r Hul. Si aut de correctioe vsurarij no remaneat spes. r in vxore sua crudelis est. r de impie acq; sitis eam vivere: e cogit. qd habet agere talis vxor: dicendum q; triplex habet remedium fm Ray. Primum q; sibi victu aliu de querat vel ab amicis vel a consanguineis suis. aut proprijs manibus laborando siue alio modo honesto victum querat. Secundum vt denunciat bis qui prodesse possunt. vel

etiam si pbare potest denunciat episcopo. vt compellat eum pascere suam vxorem de iusto. Sz fm Hostien. hoc remedium inane est. si vxor habet suum maritum crudelem. Terciu remedium. vbi aliud non possit agere. nec per elemosynam honeste querere. nec alio modo licito inuenire. Ex quo ita artata est: poterit inde comedere. quia tempore tante necessitatis etiaz a furto excusaret in totum. Necessitas enim non habet legem. Si autem periculum mortis non imineat manifeste aliqd peccatum committere videt. pterea aliqua penitentia ei ad cautelam iniungenda est. ar. extra de fur. li. q. s. Quicunq; tamen talia sumit: cum magna parcitate sumere obligat. Et interim dolere dz atq; pponere. q; si poterit in futurum restituere quicquid inde expendit. Et hoc satis securum est. Quartum remedium potest addi. q; talis vxor: res domi modo licito augmentet atq; conseruet. quia hoc etiaz cedit in creditoru vtilitatem. maxime in conueniando res habitas ex vsura r hmoi. vt sunt vestes. suppellectilia. r localia: ne corrodantur a vermibus r hmoi. Quantum quoq; superaddatur. q; si vir eius habeat plura incerta: vbi sufficiat ad satisfaciendum certis. potest tali vxori per epm puideri. Omnibus autem supradictis remedijs potest vti vxor: vsurarij si de vsuris habeat dotem. r vir nihil habet nisi restitutioni obligatum. Et vbi vxor posset rehabere dotem suam. vel parafrenalia a viro. r illa tradere potest alicui honeste persone. que de honesto lucro pecunie: de qua negociabitur illa persona cui committetur: vivere poterit. extra de dona. inter virum r vxorem. c. per vestras. Tamen inter ista quinq; remedia: valde precipuum est quod dictum est supra. s. q; in ster circa eius correctionem temporibus oportunit. Et licet aliqua do videat desperatus. nihilominus nunq; est desperandum de homine in hac vita quia accidit in puncto. quod non peruenit in anno. In omnibus tamen casibus pdictis teneat vxor: reddere debitum viro suo r conuersio: nisi subsistat aliud impedimentum.

Quid autem de filijs r familia vsurarij. Respondet fm Girar. oldo. q; aut vsurarius est solvendo aut non. Primo casu: si est solvendo. r habeat alia vltra ea que satisficere r soluere obligat. de illis vivere possunt. Secundo autem casu quando non est solvendo. quicunq; de familia eius. quicquid p suo victu. vel quomodocumq; aliter acceperint: satisficere obligantur. quia illum ad satisfaciendum faciunt impotentem. r ad hoc pstant causam efficacem. Excusari autem tales r consimiles possunt. pter. v. Primo. pter pcuracionem. s. si causam expoliatorum agunt. vt supra dictum est de vxore. Secundo. pter recompensationem. quia si tantum ei restituunt quantum de suo receperunt: licet contingat in emptionibus. in operis. mercantijs. commutationibus. r consimilibus. nam si huiusmodi seruirent vsurarijs in rebus licitis ad augmentum substantie vsurarij. merito talis merces cum expensis per eos factis compensatur. Tercio. pter restorationem.

Restitutio. viij.

Id est si se restitutum pponat. et ad hoc facultatem se habituruzi pbabiliter credit. Quarto. ppter ignorantiam. quia si nescit rem esse usurariam. nec causam habeat hoc sciendi illum vitz esse talem. Quinto. ppter necessitatem. puta q̄tum ad hoc. qz filij et filie in tali erate sunt q̄ aliter comode viuere non possunt.

Potest etiaz queri: si dum viueret pater ticij expendit. ccc. lib. in studio p filio suo vt doctor: effice ref: cum nihil nisi de usuris h̄ret. Lanq; de usuris habuisset. **N.** post mortem non dimisit filio suo nisi. cccc. lib. Querit vtrum de illis. ccc. ticij ad restituendam sit obligatus. Ad qd̄ r̄dit. **S. Ber.** Si pater ticij nō erat soluendo quando filium in studio nutrebat: tunc distinguendum est. Nam si ticij credebat q̄ pater suus sibi d̄ licitis bonis prouideret: rōne honeste: de bonis iam p̄sumptz satisficere non tenet: s̄ solum de extantibz. Si autem nouisset patrem suum de usuris omnia possidere: ppter conscientiam lesam quam habebat in vtendo alienis rebz: debet illas. ccc. libz. restituere fm̄ diuinum ius. Et idem iudicium de similibz fieri potest.

Quid autem de filia que habuit dotem de usuraria. Respondet san. **Ber.** q̄ si quis accepit filiam usurarij in vxorem. qui nihil tunc temporis habebat nisi reddendum: tunc fm̄ quosdam: dotem quam inde accepit cum filia: reddere non tenet. si non crassa: s̄ pbabili ignorantia ductus fuit. quia scilicet pbabiliter credebat socerum non esse usurarium. Aut ppter illam dotem habere sufficientia ad soluendum. Verius tamen cum distinctione dicendum est. q̄ quando pater dotauit filiam. aut non erat soluendo. aut sic. Primo casu si pater non erat soluendo: tunc fm̄ **Birar. ol.** aliosq; solēnes docto. talis gener. ex quo scit q̄ dos accepta quando eam accepit erat necessaria ad soluenda debita: non potest talem dotem cum bona conscientia retinere. si certi sunt hi quibz primo talia debebant. Cuius ratio est. quia de alioz rebz. nullatenus fm̄ deum illa potuit dotari. Si tamen usurarij filia talem dotem vult restituere. et eius maritus obstat. culpa erit mariti et nō vxoris. Et hoc si illa pponat dotem illam restituere si vir eius ante ipsam obiret. Si autem econuerso vir eius vult illam restituere: s̄ vxor eius obstat: nec patit illam reddi. tunc forte illi sufficit: q̄ ipse non percipiat de bonis illis et pponat quando posset restituere illam. Si vō vtriq; in non satisfaciendo et mala voluntate: concordant tūc in statu damnationis ambo viuunt. In remedium tamen periculi dici posset q̄ si pater talis vxoris seu eius heredes haberent sufficientia ad satisfaciendum certa: tūc si talis dos sit parua in totum. Si autem magna: in partem. De incertis diocesanus posset cum tali muliere fm̄ discretum iudicium dispensare. Consulendum est autem tali mulieri de bonis certis usure habenti dotem: cum sibi non potest aliter prouideri: q̄ si ptingeret eam p̄moueri viro: debet in finez vocare virum et filios si illos habet. ac eis p̄stare dotem suaz fuisse de usuris. obsecrans et obtestans

quatenus restituant: quia illam nullo modo possunt licite retinere. qd̄ si nō fecerint: non eis sed imputabitur illis. Secūdo autem si pater usurarius dotauit filiam suam eo tempore quo etiam remanebat soluendo. et per consequens non p̄pter doctes illas factus est impotens ad soluendum: non tenetur recipiens satisficere quod recepit: qz quando usurarius verus dominus dedit: et sine ipa erat potens satisficere. p̄terea non dedit ei recipiens ad non restituendum causam efficacem. Si autem impotens postea factus est: nō est culpa recipientis. vide tamē **Panoz. in. c. cum tu. de vsur. vbi format. q. de vsurario non habente pecuniā nisi usurariam: qui sine fraude maritauit filia: et dedit dotem genero restituendam filie in casu soluti matrimonij. Queritur nūquid post solutum matrimonium et dotem sibi traditam tenetur satisficere creditoribus: ex quo non adsunt alie facultates: **federi. consilio. li. iij. consuluit. q. si nō in fraude constituta fuit dos: non tenetur filia restituere. lz habeat ex causa lucratua: quia illa nō est pecunia usuraria. Nam pecunia usuraria transiit in dominium mariti. et illa est alia pecunia que proficiscit ex bonis mariti. Sed do. An. dubitat de hac decisione cum dos sit quid vniversale. vt notat **Bar. in. l. j. ff. sol. ma. Et in vniversali vna res succedit loco alterius. vt. l. impator. ff. de le. ij. Itē si filia in potestate erat: ergo heres: et prius restitui debent omnia debita. Sed aduerte q̄ fede. loquitur quando filia non erat heres. Sed posset dici q̄ licz non sit heres: non debet habere quartā suam: nisi p̄us deductis oneribus et debitis. hec decisio videtur satis dubia. forte de rigore iuris procedit opinio. fede. Sed de eq̄tate pcederet alia opinio.******

Utrum famuli usurarij teneantur ad restitutionem salarioz percceptorū et expensarū? **Rūdoe fm̄ san. Ber.** q̄ aut isti sunt famuli: qui domo eius morant: nō ad exercendum fenus: sed ei seruiūt. puta ad mensam v̄ eum associant bibe unde et huiusmodi: et de talibus dicenduz est sicut de vxoribus: quia si usurarius nō est soluendo. nullo modo de bonis usurarij viuere possunt: nec insuper salarium suum ab eis suscipere nisi duo ibi concurrant. Primo q̄ sit ibi aliquid de licite acquisitis. non autem empta vel habita de usuris. Secūdo q̄ tale salarium prius fuerit ibi q̄ usure. his autem duobus cōcurrentibus: predicti salarium suum fm̄ aliquos suscipere possunt: etiaz dato q̄ usurarius non haberet sufficientia ad soluendas usuras. hoc tamē nō est vsq; quaq; tutum. de bonis autēz illius viuere eis nequaquā licet. Aliter darent ei ad non soluendum causam efficacem: vbi usurarius nō est soluendo. Si autem dicti famuli sunt proprie seruientes et mercenarij. tunc dicendum q̄ si usurarius non est soluendo. aut isti seruiant in rebus licitis et honestis. et tunc si propter diminutionez substantie usurarius non fiat magis impotens ad soluendum: licite possunt condignam suscipere mercedem. Et hoc: quia vtilitas quam consequit inde usurarius talis et illo opere cum mercede merito compensat. et p̄ter ma

eadem mercenarijs datam pauperiorum minime dici potest cum loco mercedis habeat eodem operari: ut sunt qui agros eius colunt et vineas et huiusmodi. Et forte dicendum idem de illis seruitoribus qui haberent curam vestium et aliarum rerum ipsius usurarij: ut recipere valeant expensas et salariam vsq; ad tantam summam ad quam ascendit ista utilitas: sed plus recipere nequeunt. Idem dic de vxore ut supra dictum est: quando haberet curam predictarum rerum: q; potest recipere expensas vsq; ad dictam quantitatem ad quam se confert dicta sua utilitas. Si autem sunt alij seruitores seruientes usurario in illis in quibus eum ad satisfaciendum: duz recipiunt salariam faciunt impotentem. et tunc licet seruiant ei in rebus licitis et honestis non peccat: imo apud deum qm; meretur: tamen salariam fm quosdam minime suscipere possunt: cum ex hoc ad satisfaciendum eum faciunt impotentem. Sicut medici, barbatores, baile. Et licet tales non peccent: salariam acceptare non possunt: tamen illis in extrema necessitate subuenire tenentur. Et ob predicta inferunt quidam. q; cum iudei communiter viuant ex vris. nec sint potentes restituere: accipientes per donationem: vel alio titulo lucratiuo aliquid ab eis tenent ad restitutionem accepti: faciendam illis a quibus iudeus accepit vsuras: etiam si aliquid ab eis acceptum sit pro pena: vt s. Iudeus pmo. Si autem quis aliquid ab eo habuerit q; non est soluendo titulo oneroso. puta q; emit vel habuit. ppter operas suas: vel pmutationem: vel aliam onerosam causam: non tenetur ad restitutionem: nisi illud sciuerit fieri in fraudem creditorum. Et dicitur scire si creditores sunt sibi potestati q; sit in eorum preiudicium. vt in l. ait pretor. §. si quis princeps. ff. de his que in frau. cre. Item quando scit eum habere creditores et alienauit omnia bona simul. Ex illa enim vniuersali alienatione presumit fraus. vt ff. e. l. omnes. §. lucius. Item tercio quando hoc euidenter apparet: vt q; scit aliquis impotentem restituere et aliquid vendere: vel emere ad ludum. luxuriam gulositatem. vel aliter inutiliter consumendum. Et sic in fraudem creditorum. Et ex predictis colligit q; tunc iudei et alij usurarij cõter. ppter vsuras non sint soluendo: accipiens aliquid ab eis etiam titulo oneroso. puta locatione. venditione vel simili: ex quo manifeste sunt impotentiores ad satisfaciendum: tenentur restituere illis a quibus accepte sunt vsure: sicut contingit in vendente eis gallinas: vel alia ad gulositatem pertinentia: vel pulcra vestimenta: et alia similia ad pompositatem: vel qui ad talia locant sibi operas: vel ad radendum: vel ad poliendum et huiusmodi.

¶ Quid autem de sanguineis seu amicis. domestijs. socijs. et quibuscuq; alijs qui de bonis ipsius usurarij comedunt. bibunt. siue dono siue quocumq; alio modo recipiunt: Rñ. san. Ber. q; si usurarius non est soluendo. i. q; omnia bona que habet vix satisfactioni sufficiunt. licet habeat aliqua de licite acq; sitis: tales in quibus quicquid predictis modis suscipiunt satisfacere obligant: q; etiam ad non satisfaciendum prestant causam efficacem. Si autem est soluendo:

tunc non tenent. Si autem de hoc dubitant. et ad hoc extat res: satisfacere obligant ne pre temporali in discrimine animam sitam ponant fm regulam supra positam. Si tamen habuissent bonafide tales ab usurario: credentes illas res esse suas: durante tali bonafide: de consumptis non tenentur. Caueant tamen vt dictum est supra. ne dicatur bonafide lupi que. s. sit ignorantia crassa et supina. que etiam eos de consumptis non excuset.

¶ Vtrum debet aliquis recipere ab usurario ex contractu vel quasi. aut ex maleficio vel quasi possint accipi ab eo qd debet. Rñ. dicit Alexander. lom. q; sic. dum tamen rem usurariam. furtiuam. vel raptam non recipiat in specie sua. Quod quidem in vsura est vix fm eos qui tenent: q; in vsura non transfertur dominium. Scdm autem alios possunt recipere etiam ipsam rem in specie habitam ex vsura. hunc tamen casum quidam limitant sicut supra dictum est. dummodo non sit in fraudem creditorum.

¶ Vtrum autem mutuantibus denarios usurarijs possint repetere. Rñ. dicit san. Ber. q; si bonafide creditor: usurario pecuniam mutuauit. vt ex illa comodum suum licite faceret. et lucrando forte ex ea se liberaret. Et tunc recipere potest qd liberamente mutuauit. etiam si aliter ille non sufficeret ad vsuras soluendas. aut alia et non iusta causa illam mutuo ei dedit. puta. ad ludendum. aut ad meretrices. vel hystriones. et tunc non potest debitum ab illo recipere q; aliter non est soluendo. Lon. Sui.

¶ Vtrum locantes domos usurarijs ad fenus exercendum teneant restituere pensionem. Rñ. san. Ber. q; licet sint principes oim peccatorum in eis ex fenore peccant. nihilominus ratione fenus locationis. in quo licet transferat in locantem potest tale licitum non illicite retinere. nisi usurarij tunc impotens esset restituere acq; sitas vsuras. q; tunc non potest recipere pensionem nisi prius debuissent hie.

¶ Vtrum predicatores qui vadunt ad raptos vt eos inducant ad peniam et ad redem possint comedere de rapina. Rñ. d. fm Ray. siue inducant eos in predicatione generali. siue in psuasione spali excusant. maxime si apud alios non potest comedere inuenire. extra de sent. ex. cum voluntate. Et hoc intellige cum moderamine. et si sit spes pbabilis de illoz correctione. Item si ppter eorum expensas sub:rabat facultas restituendi: in toto vel in parte. Sed san. Ber. dicit vel in magna parte. et hoc ratio nabilis.

Restitutio nono. Quo
 ad cooperatores vsuraz. Et hi quidem multiplices sunt. Et quibus prius sunt ad vsuram mutuum accipientes. Circa qd aduertendum fm sanc. Ber. q; duo necessaria sunt ad hoc q; sine mortali culpa homo tale mutuum suscipere possit. Primo q; qui mutuum prestat non sit inductus ab alio. s; a seipso ad tale mutuum dandum paratus sit. Secundo q; qui mutuum suscipit ad

Restitutio. ix.

Hoc ob legitimam causam et necessitate cogat. vno
istoz deficiente semp accipiens mutuum sub vsu
ra: mortaliter peccat. Et pcludit q etiam in neces
sitate extrema nō licet aliquem renitentē inducere
dare mutuum ad vsuram. imo potius liceret fm eū
necessaria p p̄suanda vita rape violenter: q̄ illuz
inducere ad tale mutuum. 7 si facit mortaliter pec
cat. fortius ergo peccat fm eum q̄ tale mutuum
suscipiunt ad voluptates explendas in vanitatibz
lasciujs. atz ludis. vel vt homo lucret ampli. vel
ditef q̄ semp mortale peccatum est. h̄ bec opi. ni
mis dura videt. ideo Dire. li. iij. aliter dicit ponēs
tres opi. circa hoc. Quidam em̄ dicunt q̄ cuiuslibet
licet accipe. p̄ quolibet ope virtutis: vt si velit inde
facere elemosynam vel edificare eccliam. h̄ non licet
accipe sub vsuris. vt luxuriose viuat. Alij dicunt
q̄ distinguendum est de ope virtutis vtz sit neces
sariū vel non. Tu vō dicas q̄ si accipiens sub vsu
ra pecuniam si dans erat paratus dare alteri. 7 ac
cipiens indigeat non peccat. ar. xxiij. q. j. monet. li
cet non accipiat p̄ ope virtutis: h̄ p̄ ope indiffe
renti. Sed si causam dedit q̄ al̄s non disposuerat
tradere sub vsura: quando accipiens ad hoc eum
induxit: tunc peccat accipiens. Posset tamen esse
casus in quo non peccaret inducens: vt si imine
ret necessitas famis. 7 aliquis haberet pecuniam.
vel granum. vel speciem aliam. 7 tunc nō vult vē
dere. vel mutuare gratis: tunc suaderi potest ei vt
illam speciem mutuet sub vsuris. quia minus pec
cat si sub vsuris mutuet q̄ si teneat eam absconsa
7 in tanta necessitate: quia inter duo peccata: suade
dum est q̄ minus vider. xiiij. di. nerui. hoc idem te
nent Inno. 7 Hostien. extra de vsur. c. sup eod. 7
Archi. xiiij. q. iij. si quis vsuraz. Itē. etiam in. iij.
di. xv. dicit. q̄ non solum in necessitate extrema. si
etiam quando homo notabiliter damnificaretur
vel notabilem penuriam pateret licet recipere ad
vsuram. vel etiam latius intelligit non solum de
necessitate absoluta. sed etiam de necessitate vtili
quam aliquis psequit agendo negocia sua. h̄ acci
pere. p̄pter alea ludum 7 h̄mōi est peccatum mor
tale

¶ Quid autem de inducentibus aliquem ad fe
nerandum. vel de mutantibus alicui pecunias
ad exercendum vsuras an teneantur ad restitutio
nem. Respondet sanctus Bern. q̄ de hoc sunt
opiniones. Quidam enim dicunt q̄ qui alios ad
fenerandum inducunt qui feneraturi al̄s non su
issent: in solidum restituere obligantur. Si autem
al̄s feneraturi erant. tunc non obligantur. nisi in
quantum peruenerit ad eos. Alij autem 7 rationa
biliter moti dicunt q̄ in casu mutui non obligan
tur nisi in quantum peruenerit ad eos: nec insuper
in duobus alijs casibus. Primo. cum quis socie
tatem contrahit eum aliquo ad exercendum fe
nus. Secundo. cum quis vsurario pecuniam dat
pro lucro participando. Aduentur propter dif
ferentiam que est inter rapinam 7 furtum ex vna
parte. 7 vsuram ex alia parte. 7 penes voluntari
um 7 non voluntarium. Ex qua quidem diffe

rentia ortum habet: q̄ in his casibus potius et cogit
ditio vsurarij q̄ raptoris vel furis. Nam in rapi
na 7 furto restituere obligat qui p̄stat ad hoc cau
sam efficacem: etiam si nihil peruenerit ad eum. Et
hoc est: quia rapina 7 furtum contra voluntatem
dñi p̄petrant. non sic autē in vsura: vbi interuenit
voluntariū mixtū. Preterea in rapina 7 furto: iu
ra spoliatis tribuunt actionē p̄tra eos qui rapine et
furto dederūt cām efficacē: licet ad eos non p̄uene
rit quicq̄. Non sic autē in vsura: q̄ non dat actio
p̄tra tales taliter inducētes: aut ad eos nō p̄uenerit
quicq̄ de tali lucro.

¶ Querit an is qui extorsit vsuras nomine alteri
sicut sunt p̄sonete. pcuratores. tutores. curatores
7 huiusmodi teneant ad restitutionē? Itē. glo. ita
l. si sciete. ff. ad. l. p̄. de p̄ci. tenet indistincte q̄ p̄
sonete vel huiusmodi: quibus mediantebus cele
brant cōtractus vsurarij: tenent ad restitutionē
vsurariū. Itanc glo. ibidem sequit Bar. et in. l. i.
f. incidit. ff. ad turpil. Sed glo. in. c. Michael. de
vsur. tenet totaliter oppositū. Dicit em̄ q̄ is q̄ ex
torsit vsuras nomine alterius: non tenet ad restitu
tionē. al̄s secus. Et bec opi. placet Pano. et quo
dedit causam delicto teneat alio nō valente satisfā
cere. Quidā tamē summisse dicūt q̄ p̄sonete 7 h̄
iusmodi tenent in subsidiū. puta q̄ vsurarius v̄
principalis non est soluēdo: vel non vult solueri.
Secūm autē opinionē immediate p̄cedentem q̄d ius
vsurarius est soluēdo: p̄sonete 7 huiusmodi nō te
nēt ad restitutionē. Ultima tamē opinio videt
practicada in foro aīe: que cedit in fauorem credi
torū. 7 a d̄ deonerationem cōfessorum. licet alia opi
nio sit probabilis: sulta auctoritate famolorum do
ctorum.

¶ An autē huiusmodi p̄sonete exercētes se i h̄
iusmodi p̄tractibz vsurarijs possint excusari a pec
cato? Itē. san. Ber. q̄ de p̄dictis pōt h̄ri duplex
p̄sideratio. P̄ia p̄ respectū ad mutuo indigētes.
Secūda p̄ respectū ad mutuo dantes. Respectu
p̄ue dupliciē peccare p̄nt. P̄io si mutuo q̄rūt. p̄
his q̄ nō indigēt: sic quotidie i depositis 7 p̄ctibz
fieri solet. Nā q̄ mutuo recipiēs peccat. iō necesse
est vt q̄ i hoc coopat fiat etiā p̄nceps eius culpe
ambo vicētes malo vsurarij male.

¶ Secūdo etiā peccant si necessitate cogente vel
nō cogente. p̄mutuo ad vsuram mutuo tribuere re
nitentē inducūt. De hoc dic vt dictū est ā. Secū
da p̄tractio fieri potest p̄ respectū ad mutuo dan
tes fm Girar. ol. Et dupliciter mediatores in hoc
esse p̄nt. P̄io em̄ tū stant p̄ illis qui mutuo indi
gent 7 pcurant ab illis qui pati sunt dare. Tales
inquā nec peccant 7 minus satisfacere obligantur
eum malo vsurarij vtant bene. Secūdo vō cum
stant pro parte et lucro vsurarij. Tales inquā nox
tū peccant: sed etiam in solidum satisfacere obli
gantur. Si tamen sunt ad hoc sic cooperati

Abis cooperabone
mutuata esse. Et
le de illis modis
dys illis: vsurari
tentum cum dama
trandum vt p̄uolē
randa. Et. l. in
tur. vt dicitur sit.
¶ P̄m autē socij a
tes ad mutuanā in
spod eos rediret qua
rum loco restituere
faceat. 7 p̄m q̄ p̄
tis. Et bec si coopat
cus autē si solum coc
q̄ in mutuo damni
one vsurariū. Et i
alim 7 manūz tra
q̄ ipsi nō tātū p̄ce
prouener. cum cas
q̄us ipsi p̄sentibus
mortaliter peccant: 7
bonet. Adde nō quod
in sum. q̄ dantes pecu
generā mandato. vtz
vsuram sub eius nomi
nē p̄cipales in bo
nō restituētes q̄ in
rō mutuarē. Sed i
mni dicentis. Mutuo
uocime mesuēt pec
fitiones. Et h̄c opi
tū an dicit q̄ illi p̄u
q̄ habent et tali ex
re. cum sit turpe lucra
nudo quia tūc d̄ dar
nulli sumere incurrit
ra de vsur. Nihil em̄ re
ut alios quis exeret vt
Lap. Pen. nō que impo
restituēdos vsuras. puta
dicit. q̄ nō sep̄ant et
nō legant. Item. Et.
¶ P̄m autē aduocati
rarijs in iudicio vel extra
Inno. 7 Do. an. c. Ad
c. si quis oblitus. m. q. u
tractus vsurarios sanēt
esse expti in talibz: cū mu
care appentes iuste 7 no
cum tū sunt. Item. Seco.
dones scāter cām inuult
les. em̄ tenent parti qua
vt. Ad verū est etiā q̄ p̄
tas ps damnificat. Et i
p̄m inducens volent
depebet. vt mutuo sub
lucrare tenet. Itē. nō
lucrare vtilitate. p̄m
¶ Socij vsurarij: fa
7 p̄m d̄ mutuo aut p̄

absq; cooperatione eorum illa usuraria prestatio minime facta esset. Addit tñ Archi. f. vñi notabile de istis mediatorib; q; si sunt mediatores in cõbijs illicitis & usurarijs: exerceere nõ valent illaz artem: nisi cum damnatione. nisi forte cũ facerent: intendo vt pvideat necessitatib; accipiẽtis sub cambio. Sec' si in supius utilitatẽ vt inde lucrẽtur. vt cõter fit.

Utrum aut locij ad usuram: vel factores stantes ad mutuandũ in psonam usurariorum: ita q; apud eos residet quali principalis auctoritas dñõ rum suoꝝ: restituere teneant? Rñ. de huiusmodi factorib; & principib; dicendũ est vt s. de psonetis. Et hoc si coopati sũt ad exactioẽ usuraz. Secus autẽ si solum coopati sunt vt mutuum detur: q; in mutuo damnu nõ datur pximo: s; in exactioẽ usurarum. Et ideo seruitores qui ad solã actualem & manualet traditionem incompati sunt: ita q; ipsi nõ taxat precium usuraz: aut ptractuũ impiorum: nec cum eis ptractur pactum vel usura. Quis ipsis pñentibus et pecuniã tradentib; fiat: moraliter peccant: & tenent ad id qd de usuris habent. Adde tñ quod singulariter notat Donal. in sum. q; dantes pecuniam. d. sui ad usurã de ei? generali mandato. vicij. q; mutuent pecuniam ad usuram sub eius nomine: tales quidem ministri. tanq; principales in hoc restituere tenent domio nõ restituente: eo q; in eoz optioẽ erat mutuare & nõ mutare. Sed si tales de speciali mãdato domini dicantur. Mutuare Petro ad usuram. r. lib. nomine meo: licet peccent: nõ tamen tenent ad restitutionẽ. Et hãc copi. sequit Jo. de li. & Zap. Jo. tñ an. dicit q; isti puri ministri usurarioꝝ salariuz qd habent ex tali exercitio pauperib; debet erogare: cum sit turpe lucrum: nisi usurarius nõ eẽt solvendo: quia tñ d; dari creditoribus. Et dicit ministri similiter incurrũt penas. c. q; in omib; extra de usur. Nihil cũ refert sine pprio nomine siue alieno quis exerceat usuraz. Hoc idem voluit Zap. Pene tñ que imponunt ppter negligentiam restituendi usuras. puta q; eoz pñesiones nõ audiant: & q; nõ sepeliant et q; nõ valeat testis eoz nõ ligant. Idem Be.

Utrum aut aduocati pcuratores fauẽtes usurarijs in iudicio vel extra restituere teneant? Rñ. Inno. & Ho. in c. Michael. de usur. et Archi. in c. si quis oblitus. r. iij. q. iij. q; sic: qñ scientes eẽ cõtractus usurarios fauẽt eis cũ effectu. Debent enĩ esse expti in talib; cũ multoties eis pomgantur carte appentes iuste & non de ptractib; usurarijs: cum tñ sint. Idem Sco. in. iij. qui addit q; defendentes scãter cãm iniustã: nõ solũ tenent parti lesẽ: s; etiã tenent parti quã defendũt salariũ restituere. Qd verũ est etiã qñ p ignorantia: vel negligentiam ps damnificat. Et idem de iudice.

Utrũ inducens volentẽ gratis mutuare vel iuste p̄bere. vt mutuet sub usuris. et illicite cõtrahat restituere teneat. Rñ. fm Rod. q; sic: cũ in debite impediatur utilitatẽ pximi.

Utrũ socij usurarioꝝ. famuli seruitores. filij q; p patribus. domus aut socij exercuerũt fenus

possint illis inuitis ad quantitatem aequitate usure pecuniã surripere & restituere? Rñ. s. Ber. q; sic fm quosdã. q; iustũ esse videt: vt q; illorũ cãm iniuste ablata sunt p fenus: de lege nature licentiã hẽant illa satisfacere: ne ipsi de pprio satisfacere teneant. Et intelligit s. Ber. hoc verũ in foro pscie. dñmõ nul lum de illis septẽ inconuenientib; sequat q; positã sunt s. familia. Ad hoc facit qd notat Ale. lom. q; vxor viuẽte viro p̄t ipõ i gãte restituere qd ille tenet. q; lz nõ sit dñã rerũ mariti. tñ est data in adiutoriu viro. cuius salutes pcurare tenet. Et nõ sicut de bonis. pprijs viri tanq; de bonis. pprijs p̄t facere elemosynam ignorãte viro & nõ phibente. q; sic agit cãm viri: ita eodẽ mō facere p̄t restõz. Et si restituat viro sciẽte & nõ cõtradicẽte. tutius facit. Si aut vir sciãt & cõtradicat vxor: tenet non restituere q; etiã als nõ tenet ad illud bonum ex necessitate. Pro furto aut viri an teneat: vide s. furtũ. Pro p̄dictis optime facit qd notat Bal. in. l. etiã. l. de fideicõ. vbi tenet q; tutor & executor testamẽti p̄nt restituere usurã: vel alia mala ablata sine spãli mãdato. q; dicit facere ex necessitate. allegat glo. quã dicit singularẽ in. l. p̄ses. l. de transact. q; interest pupilli talẽ pecuniã nõ habere.

Quid aut de mercatorib; vnus ciuitatis q; frequẽter solent esse mediatores mercatorũ sharũ ciuitatũ ad pcurandũ venditionẽ suarũ mercũ: q; ad eos transmittũt. Et cõter tales mediatores libi retinẽt vnũ florenũ p centenario qñ p suo labore sine alia cõuentõẽ facta inter eos. Et sic versa vice. An liceat? Rñ. Archi. flo. q; cum hoc sit de cõmõre mercatorũ in rõne fundatu nõ apparet illicitum. veruz si cõdunt tales mediatores p lras: vel verba velle gratis & rõne amicitie in hñõi seruire mercatorib; aliorum locorum. cum & ipsi eis seruiant versa vice gratis in silibus. tunc non liceret occulte aliquid vel p̄cium laboris accipere: puta. dicitur de eorum mercimonia v̄didisse centũ p vno flo. et illum vnũ sibi retinẽdo p suo labore. fraud est enĩ & dolus ex amicitia ostendere velle gratis seruire. et occulte erinde p̄cium laboris extorquere.

Utrum lucrum factum ex pecunia: quaz quis mutuo accepit nomine domini sui sit plus dñi: aut famuli accipiẽtis? Rñ. s. Ber. fm Sco. q; est domini & nõ famuli: cui tamen dominus tenetur p̄uidere de competenti salario pro industria sua. Et hoc veruz qñ ille famulus ita pauper est q; nõ posset restituere creditoribus si pecuniam acceptã nomine. d. sui amississet. Secus si diues esset. & non intendisset dominum suuz damnificari: debere ex amissione dicte pecunie. seu periculo sibi p̄ueniente quõdũq; quam pecuniam sub nomine. d. sui ideo accepit mutuo. quia sub nomine suo non reperisset. Hoc autem casu dictum lucrum suũ e. q; pecunia non sic stat sui dñi periculo sicut in pximo casu.

Quid aut de cõmunitatibus vel collegijs dantibus pecuniam ad usuram. Nunquid omnes et singuli sunt usurarij & teneantur ad restitutionem? Rñ. fm Ray. q; sic. l. oēs illi quorũ auctoritate vel cõsensu sit. arg. extra de usur. conquestus. r. vij. q. j.

his effusis...
s; vel fenis...
legat qm p̄stat ad...
lib; p̄ueniat ad...
ntum contra volentem...
in usura: vñ...
etiam rapina...
noniãra eos qui rapere...
cõter ad eos non...
nõ in usura: q; non dõ...
dõntiã ad eos nõ p̄uenit

etiam vñra nomĩ dñi...
curatoris. tunc...
ad restituẽtõẽ: Rñ. qñ...
e p̄o. tenet restituẽtõẽ...
q; qñbus mediatoribus...
tenuẽt ad restituẽtõẽ...
solum sequit. Bar. in. l. i. d. d. glo. in. l. d. d. de...
opoliũ. Dicit tñ q; qñ q; ex...
tenuẽt ad restituẽtõẽ...
c. qñ. Dicit autẽ. l. d. d. de...
us leq; Jo. an. in d. d. a...
ans. s; p̄ dicit q; aut p̄...
dicit talis non tenet ad restituẽtõẽ...
c. qñ. Dicit. Pone. ex qñ...
tenet als nõ volentẽ famulũ...
militã dicit q; p̄uocare: lo...
oblitus. puta q; vñra vnũ...
soluẽdo: vel non vult soluẽre...
in iudicio p̄cedentẽ p̄ d...
dõ: p̄uocare & dantẽ nõ re...
nẽ. Dicit tñ q; qñ q; vñra vnũ...
dõ: q; qñ q; in iudicio vñra vnũ...
tenuẽt ad restituẽtõẽ: q; nõ valeat testis eoz nõ ligant. Idem Be.

si p̄uocare exercetõẽ i dõ...
rarijs possunt excusari a p̄...
de p̄dicio p̄t bñ duplẽ...
pectũ ad mutuo indigẽs...
d mutuo dantes. Rõpõ...
e p̄t. P̄o si mutuo qñ p...
e qñõ dõ i depõsitiõ: p̄nt...
utruũ recipere p̄uocã nõ tenet...
qñ fiat etiã p̄cepõẽ vnũ...
d usurarij mãt.

peccant si necessitatẽ p̄uocã...
nũ ad usuram mutuo dante...
De hoc die vñra dñi. Sõ...
p̄uocã & respõsiõ dñi dõ...
d. Et duplẽ tenentõẽ hoc...
nũ cũ frant p̄ dõ in mutuo...
nũ cũ frant p̄ dõ in mutuo...
cunt & minus mutuo obligantur...
trarij vñra vnũ. Et nõ nõ tenet...
e et lacõ vnũ. Et nõ nõ tenet...
ed etiam vnũ dñi dñi dñi dñi...
dantibus sunt ad usurã cooperati q;

Restitutio. ix.

fiat vir. Et fm Hosti. omnes illi quibus bec in mente sua placent et ratum habent et consentiunt et prohibere possunt et non faciunt: tenent. extra de her. et. quante.

¶ Nunquid aut singuli de collegio vel ciuitate restituere teneant in solidū qd̄ habuit collegiū ex vsu ris. R. Rod. q. 13 illi quoz̄ aucte et plensu talia fiunt sint vsurarij et moraliter peccēt: nō tū tenent ad restōnez nisi q̄tum ad eos puenit de vsura: vlt̄ quantū releuati sūt ab expensis q̄s fecissent de suo in sustinendis oneribz cōtatis: nisi forte p̄stiterit auctem p̄pellendo: aut p̄cipiendo cōtati taliter fererari: q̄ alis nō esset hoc factura. In q̄ casu in solidū tenent. Et Adonal. intelligit p̄dicta vera de regentibz et p̄hibere valentibz: vel p̄picientibz taliter fererari. Secus d̄ alij: nisi participauerint de comodo burfali: vel releuati sunt ab oneribus vt dictum est: quia tunc de tanto restituere obligantur.

¶ Quid aut de regibz et alijs dñis: qui cogūt debitorē dare vsuras. R. Rod. q. tenent ad restitutionē: etiā si nihil ad eos puenit. Scdm̄ vo alex. lom. dñi: qui vsurarijs fauēt: vel eos in terris suis retinēt: nihil restituere tenent: si nihil ad eos d̄ bonis eoz̄ puenit: licet alis peccent. Et huius opinio ni videt adherere Asten. li. iij. ti. rj. Hanc etiam opi. tenet. S. Ber. dicens de mente dicti Alex. lō. q. nō est sile de auctoribz mali q̄ sunt cā p se eiusdē mali. et de istis qui sunt magis causa per accidens mali. puta. q. tale maluz p̄seruetur in patria vel liber fiat.

¶ Quid de illis dñis qui multa recipiunt a iudeis: cū sciant eos nihil h̄re nisi vsuras: et q̄ bona eoz̄ q̄ possidēt ad restōez nō sufficiēt. R. Rod. q. tenent ad restōnez talium p̄ceptorū: si ex cā lucratiua p̄ceperūt. Possunt tū ab eis accipere qd̄ sibi debet licet et alij creditores.

¶ Dñi recipientes elemosinas ab vsurarijs restituere teneant. R. Rod. q. nō: si vsurarij p̄nt de certis satisfaccere: licet non valeant de incertis. Et hoc facit ad. q. quotidianam. An liceat recipe elemosinas ab istis dominis temporalibus qui multa debent restituere licet quasi in certa. Et p̄z responsio. Nam si p̄dicti dñi saltē h̄ant rātiū de bonis: q̄ valeant satisfaccere pro certis: licite poterūt ab eis elemosine recipi. Ab vsurarijs tū manifestis non licet recipere oblatōnes que sunt publice: nec recipi debent ad p̄munionem altaris. Ad intelligit panor. in. c. quia in omnibus. extra de vsur. vt nō admittant ad ecclesiā qm̄ celebrant diuina: vt vsurarius rubore p̄fusus facilius respiciat: nec debet admitti ad ecclesiasticam sepulturam. Et clerici recipientes oblatōnes ab vsurarijs manifestis reddere tenent. Et donec ad arbitrium diocesani satisfaccerint: sui officij executione suspensi p̄maneat. Et dicit panor. q. est late sūe. Et ideo fm̄ Hosti. si interim celebrēt sunt irregulares. Secus tamen dicendū de vsurarijs nō manifestis: quia tunc sacerdos recipiendo oblatōes a talibus vsurarijs nō incurat suspensionem: nec ipsi vsurarij nō manifesti incurat dictas penas positas l. d. c. q. in omnibus: nec etiam penas. c. q̄. de vsur. lib. vi. fm̄ doc. Qui aut dicant vsurarij manifesti. vide s. Et cōdicatione. xxxviij. Item glo. in. c. ij. de vsur. li. vi. addit alium casum. p̄bandi publicitatē qm̄ etiam sacerdote et testibus confessus est se vsurarium. et mandauit restituere vsuras et resignauit libros. Sed ff. de se. dicit q. sola confessio extrajudicialis nō facit quem vsurarium manifestū. Immo plus dicit. q. si vsurarius mandauit in genere vsuras restituere: vel illis p̄sonis que p̄bauerint vsuras dedisse. p. hoc non videt vsurarius manifestus. q. simpliciter nō confitetur se vsurarium. sed mandata restituit si apparuerint. Et f. atē tamen illam glo. p̄cedere si omnia ibi posita concurrerent. videt q. vltra confessionem restitueret libros in quibus appareret qualiter vsuras extorsit. Idem tenet Ange. de peruisio in consilio qd̄ incipit Asten. miles. Immo plus dicit. q. si quis confessus fuerit publice se esse vsurarium manifestum: in testō. tamen illa confessio nō inducit notorium iuris nec facti. nec potest dici q. illo tunc cum testat aut sepeliū fuerit vsurarius manifestus ex illa cōfessione.

¶ Quero. quid si aliquis in p̄nia confessus est sacerdoti se vsurarium extorsisse. sed ē occultum. nūquid sacerdos illi debeat denegare sepulturam hereditibus ad dictum eius nolentibus satisfaccere. R. Rod. Se. fm̄ Huil. q. nō: quia nō debet illum publicare. Item illo hoc dicere. sibi nō crederet. ergo taceat: debnit aut sacerdos illū inducere: vt corā testibz cōfiteret et caueret. ita q. ab hereditibus exactio fieri posset. Et hoc est cōis opi. q. nō debet denegare sepulturam: nec publicare. cum manifestus nō est.

¶ Quero. quid si aliquis mutuauit ad vsuras: nō sit receptus vsuras. An habeat locū pena. d. c. q̄. q. nisi cauerit ante mortem iuxta formā de qua. i. rē. R. Rod. Se. in. d. c. q̄. q. non p. tex. ibi qui dicit. de vsuris quas receperant. Et ideo debz esse cautus aduocatus qui vult vti ista cōstitutōe ad vicandum testm̄ vel sepulturā impediendā: vt nō sit plieret: fomer articulū q. mutuauerit ad vsurā rē.

¶ Que autem sit forma dicte cautionis: Dic q. vsurarius debet satisfaccere de vsuris p̄ceptis: put patiunt facultates eius. si p̄t. illis a quibus extorsit. Si autē non p̄t. debet caueri idonee eis. si p̄ntes sunt. de satisfacciendo integre. Si nō p̄ntes. debet caueri p̄sonis. p. quas ipsis creditoribus actio acquirit. vel si tales nō repiant. debet caueri ordinarij: vel eius vicario: vel rectori parochie in qua habitat. p̄ntibus aliquibus parochianis fidedignis: vel d̄z caueri notario de mandato ordinarij. Et nō debz credere vsurario dicenti de quāitate certa. sed diligenter debet indagare: vt in. d. c. q̄. q̄. Mo. etiā fm̄ Lar. in clemē. eos. de sepul. q. si vsurarius cauit de vsuris restituendis. potest sepeliū sine pena dicte Clemē. quia per penitentiam desinit. esse vsurarius.

¶ Quero. si vsurarius insit satisfaccere. non tū cauit sed post mortē cauet: Glo. in. d. c. de. eos. dicit sufficere quo ad sepulturā. nō quo ad validandā testamentum. q. sint nullū ab initio ex p̄sona testantis. Sicut nō conualescit testm̄ impuberis adueniens.

Impuberis vel si...
li. erat capiens ab hosti...
Quid si...
Duraturam post mortem...
na. disputando de...
mentis vltis p. glo. d...
statu testamenti ex...
ram. p. bo. c. q. in. d...
vsurarij: aut facta. i...
Jem. Ang. de pu. d...
q. videt q. oportet...
testamentum. Sed pot...
qua non ita specific...
specialiter mandauit...
figitur vsurariū cau...
mandatū durat post...
ff. man. li. vi. Oppo...
tum esse iram: cauit...
vbi dicitur q. testame...
de cum tempore obitus...
dum non p̄ualeat. als...
stamentū valeat si dñi...
sio est dubitatum: tamen...
dendum est testamentū...
p̄tingere posset q. vsura...
ma. d. c. q̄. nō potuit...
num esset nullū esse rem...
q. satisfaccere menti illius...
vsure. Sed pro declara...
in. l. filio p̄to. ff. d. in. i...
an. cum gloriare lectu...
entem postea p̄stam...
stare videns q. multi reg...
l. i. ff. si filius. de le. iij. r...
sunt demeritas: in cle...
tam reconualecat quo a...
p̄dictum suū in dicto. ca...
anteq̄ fierent iste glo. disp...
et determinat q. testame...
vt solent omnia p̄stare...
tum ab initio non valeat...
bilis: et postea nō reco...
us. quandoq. testamentū...
pter defectum hereditat...
sicut ab initio ratione sol...
enim potest debent ad...
de testa. l. antiquitas. Et...
testamentum non deficiat...
stantis heredis in statu...
q. p̄ter creditores qui fr...
potent. c. q̄. q̄. non facit...
p̄bet p̄sonas interesse...
et nullus testamentis vi...
p̄stare cautionis non est...
l. mod. pater: quia potest...
tamentum per plures die...
debe selemone: debet...
tamen est. determinat ergo q...
p̄stare cautionē postea p...
q. i. p̄ta. Jo. an. p̄stare...

te pubertate. vel si erat servus & efficitur liber: vel si erat captus ab hostibus et reuertitur. ff. de testa. si filius.

Quid si dedit procuratorem spalem ad cauendum duraturum post mortem: qui mortuo usurario cauit. Disputando determinatum fuit qd ex hoc testamentum valeat p glo. in d. c. q. que tenet qd validatur testamentum ex cautione postea pstita p usurarium. p ho c q in d. ca. q. dicit qd testamenta usurarioz alit facta. i. cautione no pstita no valeat Idem Ang. de pu. Opponit tamen de dicta glo. qd videt qd oporteat cautiones prestari ante peditum testamentum. Sed potest dici qd hoc pcedit in alio qd non ita specificiter cauere mandauit. Quando enim specialiter mandauit: tunc quando cauebitur retro fingitur usurarium cauisse tempe quo mandauit: et mandatum durat post mortem: qd pferitur post mortem ff. man. l. si vo. Opponitur ad hoc qd videt testamentum esse irritum: cautione no pfecta dicto. c. q. q. vbi dicitur qd testamenta sunt irrita ipso iure. unde cum tempe obitus: fuerit testamentum inualidum: non pualescit. als pferret diu pendere. an testamentum valeat si diu staretur ad cauendum. Questio est dubia: tamen tenendo glo. in dicto. c. q. q. dicendum est testamentum valere. vt sit equitas. Ma ptingere posset qd usurarius volens cauere in forma. d. c. q. q. no potuit: qd no habuit cui. Et absonum esset nullum esse remedium. Et hoc videt veruz: qd satisficit menti illius capituli que est vt reddant viure. Sed pro declaracione pdictoz vide Bart. in l. filio pfo. ff. d. in iur. rup. z. ir. te. vbi dicit qd Jo. an. cum glosaret sextum librum: dicit qd per cautionem postea pstitam testamentum reuoualescit. postea videns qd multi reprobabant opinionem suam p l. j. si filius. de le. iij. z. per. d. l. si filius. quando glosauit demetinas: in de. j. de sepul. dicit qd testamentum reuoualescit quo ad sepulturam: z ita intellexit dictum suum in dicto. ca. q. q. d. Ma. de Adata. anteqd fierent iste glo. disputauit hanc questionem: z determinauit qd testamentum reuoualescit. Et vt tollant omnia ptraria dixit sic. qm qd testamentum ab initio non valet: qd ille qui facit est intestabilis: z ex postfacto no reuoualescit: vt. d. si filius. us. quandoqz testamentum non valet ab initio ppter defectum heredis: z tunc idem. quandoqz deficit ab initio ratione solemnitate: z tunc idem. vno enim ptertu debent adhiberi solemnitates. vt. l. de testa. l. antiquitas. Est quartus casus in quo testamentum non deficit propter defectum persone testantis heredis instituti: vel solemnitate: sed deficit ppter creditores qui fraudant zc. Nunc ad ppositum. c. q. q. non facit usurarium intestabilem: qd pphibet psonas interesse tali testamento: dum dicit. nullus testamentis usurarioz interessit. Preter prestatio cautionis non est de solemnitate testamenti. quod pater: quia potest prestari cautio ante testamentum per plures dies. vt dicto. c. q. q. si enim esset de solemnitate: deberet fieri vno ptertu vt dictum est. determinat ergo qd dictum testamentum pfirmetur cautione postea pstita. et hoc reperit qd h postea Jo. an. posuerit in nouella i. d. c. q. q.

hec Bar. Et sic limita pcedentia. z dicta s. Excoicatione. xxxvii. Et sic habes non esse opus qd usurarius caueat p seipsum. sed sufficit qd p alium habentem spalem mandatum ad cauendum.

Quero. si primo fecit testm. postea sit usurarius manifestus: Dicit Pau. qd infirmat testm ex sequenti delicto.

Quid si usurarius manifestus pstita solenniter cautione condidit testm. Deinde cotinuaui vicium usurari. sed non manifeste. Deinde decedit nulla alia cautione facta. valebit ne eius testm: f. fede. de se. determinauit qd no. Paulus aut formauit. q. in eo qui condito testd cum non mutauerit ad usuras. deinde manifeste mutauit. Et ponit in de. j. de sepul. Et ibidem determinauit. ppter superueniens delictum qd infirmat. allegat in isti. qui. mo. te. infir. in principio. z. s. hoc aut. z. l. furiosu. l. q. te. fa. no. pos. z. insti. e. ti. s. Itē furiosu q loq in furioso q fingit mortu? z in eadē volūta manere. ad hoc de hap. maiores. d. Jo. de fan. als disputauit z determinauit cotrarium. Lau. de ridol. dicit se vidisse consilia plurima concludentia cum Pau. Et hoc credit verius.

Quid aut de eo qui cauere voluit. sed morte preuentus ante hora sperata no potuit. nec tñ p eum stent: Consultus Bal. ruidit. qd de equitate canonica putat testm valere. Idē Ang. de paru.

Quero an. d. c. q. q. pcedat etiā si no est ciuis vel incola usurarius loci vbi mori: Rñ. Be. q sic: vt vult ibi ter. qui dicit habitat. Et sic ponderat sola habitationem.

Quero. pone fenerator occultus no fuit cofessus. nec cauit z mortuus sepultus est in cimiterio. An si postea cum patz usurarius sit exhumatus. Rñ. Be. in d. c. q. q. qd aut usurarius mortuus ē sine cofessione z no apparenb alijs signis cotritio nis. z tunc si pnt discerni ossa sua ab alijs. dz et hū mari. Aut fuit cofessus aut signa ptritōis in eo appaerunt. z tunc no exhumabit p. c. a nobis. el. ij. de sen. ex. Et heredes pellant satisficere.

Sed quid si in terminis pdicte. q. veniat creditores an sepultura debet recipere. h heredes usurarij negat. An impeditur sepultura: Rñ. Be. fm Bul. qd nisi probatio sit pmptra: sepeliet: z postea lis post sepultura pcedat. als cuiqz facile esset sepultura alicuius impedire: z illū vitupare.

Quero: pone qd post terminū edicti pparuit ille cui debent restitui viure. An debeat audiri: Rñ. Be. fm Lap. Ab. qd aut sciuit z no cōparuit in termino. z imputabit ei. Secus si ignorauit. vide tñ glo. singularē in d. c. q. q. qd si aliqui veniūt quibz fides sit adhibēda: potius restituat illis qd pauperibus eroget.

Quero: quid de sacerdotibz vel alijs qui multociēs tpe infirmitatis recipiūt cautōes ab usurarijs et postea pce vel pco amioz relaxant hmoi cautiones: an teneant ad satisfaciendum: Dicendum qd aut recipiēs talē cautionē est eius superior. itaqd super talem usurarium vel heredem habeat potestatem coactionis. Et tunc relaxando tenetur ad restitutionem. quia per regulam supra positam

Restitutio .x.

prestat causam efficacem ad nō restituendum ex q̄
ex officio etiā tenet. Secus si nō habet p̄tates sup
eum vel eos: q̄ par in parem nō h̄z imperiū. vt in
c. innotuit. de elec.

¶ Quero. vtrum p̄fessor: qui recipit ad p̄fessionez
manifestū vsurariū: et eum absoluit p̄tra formam
dicti. c. q̄q̄. teneat ad restituendū? R̄ndet q̄ si ille
vsurarius als cautōnez fecisset vel satisfecisset nisi
iste sacerdos eum absoluisset: saltē ad euitandū
p̄fessionē: tūc tenet. q̄ p̄stat cām efficacē ad nō re
stituendū. Secus autē si ille nullo mō cautōnez fe
cisset. Et fm̄ aliquos ille qui cautōnez scienter rece
pit p̄ minora quantitate q̄ debebat vsurari: tene
tur de residuo: de quo nō fecit cautōnez. Si quis ta
men in articulo extreme necessitatē posuit nō pos
set cautōnem facere: vel in mari esset: tūc licite pos
set absolui. de pe. di. vij. c. si quis. Sic tamen vt di
ctum est q̄ extra p̄fessionem inducat eum: vt corā
testibus p̄fiteatur debitū: vt sic heredes cogi pos
sint. Item idem dicendū esset quando vsurarius
manifestus effectus esset paup̄. et non haberet vn
de restitueret: nec cautōnez per p̄sequens idoneā
facere posset: tunc absolui posset: non seruata fōra
predicta tamē ad euitandū scandalū. bonū eēt vt
hoc fieret de licētia ep̄i: vt dicit Arch. flo. in sum.

¶ Quid si vsurarius manifestus impetret a papa
q̄ possit libere testari: facta mentione q̄ sit vsura
rius manifestus. vtrum per hoc possit libere testa
ri: non seruata forma dicti. c. q̄q̄. Bal. in. l. si quā
do. l. de inoffi. te. dicit q̄ non. per illum tex. quia
non est verisimile q̄ papa voluerit tollere totalem
dispositōnez iuris cōis. Idem Lan.

¶ Quero. nunquid manifestos sepelientes vsura
rios qui nō cauerunt vt supra teneantur ad resti
tutionem? Dic q̄ si heredes satisfecissent: aut saltē
cauisent: aut promississent saltē ad confusionez
euitandam: vt dictum est: nisi sacerdotes illum vt
illos sepelissent: tunc quia dant causam efficacem
ad nō restituendū: tenent. Secus econtra. Et di
cit Be. q̄ etiam si nō sepeliūt: s̄ fingūt q̄ tales in
currūt penas dicti. c. quia hec silatio est in delusuz
p̄stitutionis.

¶ Quid autē de notarijs qui p̄ficiunt testamenta
vsurarioz manifestoz p̄tra formā p̄dictam. an te
neant ad restituendū? Et idēz queri pōt de testibz.
Et dic q̄ licet peccēt mortaliter: nō tū tenent ad re
stituendū: q̄ ut dictū est: talia testamenta sunt ip̄o
iure irrita. Et ideo nō p̄stant causam efficacem ad
nō restituendum: ita determinat Lau. Tales ta
men notarij sunt piuri.

¶ An autē vsurarij manifestus possit esse testis in
testamento? Bal. in. l. j. l. de testa. dicit q̄ nō. Se
cus si est occultus: q̄ vicū testis: occultum nō vi
ciat testamētū.

¶ Quero. q̄ dictum est q̄ nō valet testm̄ vsurarij
manifesti nisi fuata forma p̄dicta. nunquid valeat
codicillus aut donatio cā mortis. An saltē valeat
testm̄ q̄ ad legata et pias causas. Blo. in. d. c. q̄q̄.
dicit q̄ licet testm̄ et codicillus videant diuersa et
p̄stitutio sit penalis: tū fm̄ Bul. et Bar. etiam co
dicillus forma p̄dicta nō seruata. non tenet. p̄ter

in principio qui dicit in vltima voluntate. Et quis
large codicillus est testamētum. quia mentis testa
tio. als facile esset illam constitutionem in hoc elu
dere. Et idem dicit glo. in qualibet vltima volun
tate. Quo autē ad legata ad pias causas dicit Be.
vbi s̄. fm̄. d. An. et Pet. de an. q̄ in terminis. d. c.
q̄q̄. valet testm̄. dum tamē apparterint signa cō
tritionis in dicto vsurario manifesto. Idem tenet
Lap. de caste. Et quo inferit q̄ in casu. d. c. q̄q̄. vbi
vsurarius manifestus fecisset legata ad pias causas
et deceisset penitens. q̄ in eo apparuissent signa
contritionis. licet nō cauisset. valet tū relicta tunc
ad pias causas. licet testm̄ sit nullum. quia nō erat
p̄stita cautio. Aduerte tū q̄ si donatio causa mor
tis fuerit in actu separato ab ip̄o testamento. ita
q̄ transisset in sp̄em contractus. tunc forsā dicer
dum esset q̄ bene valet et non seruata forma. d. c. q̄q̄
loquit de vltima voluntate. Nam et donatio cau
sa mortis in multis accedit cōtractū vt. l. ij. de le. f.
In quo tū esset aduertendum. an hec donatio cau
sa mortis esset facta de omnibus bonis vel maior
pte. q̄ tūc p̄sumeret facta i fraude dicte p̄stitutiois

Restitutio .x. Quo ad

Restitutio .x. Quo ad
impedientes aliquem a consecutioe ali
cuius beneficij. Et primo querit. vtrū
impediens aliquem a consecutioe alicuius benefi
cij teneat ad restitutionem? R̄ndet fm̄ Seo. et R̄.
in. iij. di. xv. q̄ aut hoc fecit intentōe damnificadi
alium. aut consulendi vtilitati p̄prie. Primo casu
quis nō teneat ad restituendū valore m̄ beneficij in
totum. q̄ multum interest inter habere et p̄pe esse.
maxime qm̄ poterat impediri. tenet tū damnifica
to ad ingresse ad arbitriū boni viri. Secō autē casu
nō tenet ad aliquā restitutionē si illud beneficiū pec
rauit p̄ se p̄ viam licitā et honestā. Exemplū. si p̄ci
do venas in fundo meo p̄ quas derivabat aqua
ad puteū alterius intentōne nocēdi sibi. teneor ad
restitutionē damni. Si autē hoc facio sine fraude
intendens cōsulere vtilitati mee: vt puta. q̄ mihi
est multū vtile facere murū. et nō pōt conueniēter
fundamentū fieri sine p̄dictariū venariū p̄sione.
nō teneor ad aliquā restitutionē. q̄ tunc non dam
nifico alium iniuste. q̄ ius habeo facien di vtilitatē
meā in fundo meo. Et sicut d̄. ff. de re. iur. l. nemo
Nemo damnū facit. nisi qui id facit qd̄ facere ius
nō habet. Iste autē habet ius p̄curadi sibi beneficij:
seruatis circūstarijs iustis atq̄ honestis. T̄ho. autē
p̄ alia verba dicit. q̄ aut impediuit eū iuste: vt intē
dens honorē dei vel vtilitatē eccle. p̄curat q̄ def
alteri dignior. Et tūc in nullo tenet. Aut impedi
uit iniuste et odio vel p̄p̄ vindictā et h̄mōdi. Et tūc
si impediuit ne def̄ digno anq̄ firmatū sit q̄ def̄ ei
tenet ad aliquā p̄p̄lationē iuxta arbitriū boni viri
nō in ad equalē. q̄ illud nō qm̄ fuerat adeptus. et po
terat multiplex impediri. Si vō ipedit ne def̄ post
q̄ iā determinatū ē q̄ def̄: p̄curas idēbere renoca
ri tenet ad restōem equalis. Et idē d̄ d̄ d̄ ē de eo
qui impedit aliquē a cōsecutione cuiuscūq̄ mune
ris. qd̄ honeste habuisset.

¶ Quid autem si quis impediatur alium a

+ Additio An at
testamētū fieri a iudro
vsurario manifestū sit
nullū ip̄o iure v̄. s̄.
posuit d. c. q̄q̄. Do. Fran
s. d. c. i. d̄. d̄. d̄. d̄. d̄.
q̄ nō. hac rō. q̄ r̄.
non. q̄ nō loquit̄
nō v̄. r̄. d̄. d̄. d̄. d̄. d̄.
tūc. r̄. d̄. d̄. d̄. d̄. d̄.
suazi. q̄ testamētū
iudroz sit validū l̄
publ̄ic̄ fenozit. r̄.

attentione alicuius
vltima: sed vltima
m̄re. Pe. de pala. in
sed vt conuincit vtili
dicit de eo quod voluit
non et aduocet vt co
nunc probabitur
tas suam. Nam illi a
suum. et iuramentum
licet hater. Aluarus
reseruat q̄ peccant
restitutionem per ele
q̄ non retrahat resti
lebant matricibz. ecc
lata procurant fieri i
Dicit supra. Religi
cta. q̄ quo restituendū
fecerant non et odio
vtilitatem vel monaster
facerent vt melius con
bucimus modi. puta. quia
delle que non indiget
na dissoluta. r̄. param
clia. Conuincit vt li
sis. per q̄d̄ operaban
fac. nō hoc casu nō est i
tutus sit a p̄dictis absti
Quid autem si quis
impediuit r̄. sed vt et
tan vel amica. An hoc
nem. Dicit potest q̄ an
Nam si p̄ncipaliter
litam vel amica: tamen
tamen omnino questio
se vel amica. etiam si no
tans dicendum q̄ licet
tetur ad restituendū
i causa sine qua non. Et
ad impediendum illum
facturum videtur te
modo quo dictum est sup
predicta facta regulis gen
ta si vera esset. v̄. q̄. d̄.
dum erat inuicem iur
sario restituendum. Et
nō abtali sibi aliq̄d̄ sit
teneor ei quem impedi
fica traderetur aut cui
p̄sione feci iam datam
fm̄ vna canonica r̄ d̄.
indicit q̄ papa: vel alios
fatem. Nam p̄ futuro
nondum sic erat sua vel
bono iure possit sibi an
p̄p̄ est sp̄iale atq̄ cōe r̄
d̄. q̄ sit copale. r̄ restitu
ta. Si vō infest q̄ r̄stific
negat equeat tenet ad
nō impediēs p̄cator
p̄m̄. etiam q̄ sunt cōis i
d̄. d̄. d̄. d̄. d̄. d̄.

secutione alicuius beneficii: non ut consulat proprie utilitati: sed utilitati amici sui. Rñ. Archi. flor. de mēte De. de palu. in. iij. q. si hoc nō ex odio facit: sed ut consulat utilitati amici: in nullo tenet. Idē dicit de eo qui volebat legare vni ecclesie: et aliquis non ex odio: sed ut consuleret proprie utilitati vel amici prohibuit: in nullo tenet: quia n. nulli aufert ius suum. Nam illi adhuc nullum ius erat acquiritum. et iniuriam nulli facit: qui vititur iure suo: licet frater Aluarius quo ad religiosus talia faceret: teneat q. peccant mortaliter. et q. teneant ad restitutionem per de. religiosi. de paup. que vult q. non retrahant testatores a legatis que facere volebant matricib. ecclesijs. nec legata: vel male ablati procurari fieri illis vel eorum ecclesijs et cetera. Vide supra. Religio. primo. Dico enim per predicta. q. quo restitutionem hoc non est verum si hoc fecerunt non ex odio: sed causa consulendi proprie utilitati vel monasterio suorum. Si autē hoc facerent ut melius consulere salutem testatoris vel huiusmodi. puta. quia forte volebat legare vni ecclesie que non indigebat. et in illa ecclesia erant clerici dissoluti. et parum vel nil boni fiebat in illa ecclesia. Consuluerūt ut legaret alicui ex suis ecclesijs. per quod sperabant multum prodesse anime sue. tunc hoc casus nō est iudicandū de mortalitate: licet tunc sit a predictis abstinere.

Quid autem si quis non solum ex odio aliquem impediunt. sed et etiam consulere proprie utilitati vel amici. An hoc casu teneatur ad restitutionem. Dicit potest q. attendenda est intentio istius. Nam si principaliter fecit ut consulere proprie utilitati vel amici: tamen secundario ex odio illi. aliter tamen omnino quesiturus dictum beneficium pro se vel amico. etiam si non fuisset odium illius. Et tunc dicendum q. licet peccet mortaliter: nō tamen tenetur ad restitutionem: quia odium illius nō fit causa sine qua non. Si autem principalis causa ad impediendum illum fuit odium illius. aliter nō facturum: tunc videtur teneri ad restitutionem eo modo quo dictum est supra. Sic. tamen. Q. circa predicta facit regulas generalē que faceret ad multa si vera esset. vtz q. damnificatio in eo quod nō datum erat suum: aut sui iuris: non est id sibi necessario restituendum. Cuius ratio est: quia per hoc nō abstulit sibi aliquid suū: nec feci auferri. Nō est tenor ei quem impediunt ne sibi prebenda ecclesiastica traderetur: aut cui eam absq. falli criminis: impositōne feci iam datam auferri per eum p. quem fm iura canonica et diuina: in se sibi potuit auferri: sicut p. papā: vel alios qui sup. hoc habent potestatem. Nam p. futuro tempore. p. quo sibi aufertur nondum sic erat sua vel etiam sui iuris: quin salte diuino iure posset sibi auferri. Preterea illud ius potest esse spūale atq. cōe et a superioris prāte dependens q. sit corpale. et restituibile atq. apūū possidētis. Si vō instet q. rusticū detinens violēter ne suas opas erequat tenet ad salariū qd amittit. Et similiter impediēs piscatorē: seu aucupē a captione pisciū et auiz q. sunt cōis iuris: nisi rōne rippe vel cetera q. sunt spūaliū dño. seu spūalitatē: tenet eis ad

damnū datū. Dicendū q. hec non sunt silia casibus antedictis. q. hic aufert rustico. aucupē. et piscatori suus. prius vsus qui erat vtiq. sui iuris. Aufertur et a fructu in eorū vsu cāliter et q. si seminaliter pretus. Impediunt etiā ab his q. eis ppetunt de iure cōi. hec Sirar. oldo. Hinc etiā sine cōcordare videt. s. Ber. Opinio tñ Sco. et Rñ. s. posita videt tutior. licet ista videat pbabilis.

¶ Done. Quis volebat legare vel donare pupillo tuto: impediunt dicēs. lega vel dona mihi. Glo. in l. pupillo. l. de admi. tu. et in l. quicquid. l. arbi. tu. ponit hanc. q. si nō soluit. et etiā Bar. ibi sub silentio prāsit. Sed dici pōt fm quosdā q. aut tutor: phibuit ne relinqueret pupillo. et tunc tenetur Si aut suadendo testatori et blandis verbis hoc fecit. et ut cōsulere. p. ut utilitati. et nō ex odio. nō videt teneri. Idem Ly. in. d. l. quicquid.

¶ Quid de illo qui semina alicuius agri effodit: vel qui dānificauit aliū. eo q. tpe suo non soluit: Rñ. fm. Q. d. predicti nō tenent ad restitutionem totalis dāni. q. dubiū est qualiter fructus agri pfectissent. vel an mercator dānū vel lucrū in mercatōe habuisset. Sed restituent tantū quantū agri fructus in illo dubio vendi potuissent: vel quantū mercator in illo dubio lucrū suū vendidisset. Con. Tho. de hoc. j. Restitutio. xij. Idē. s. Ber. de eo qui rapit pecuniā vel equū: non tenet restituere quicquid dñs p. illa possz esse lucratus. Sed solū tenet ad id qd pbabiliter p. hoc lucratus esset. ex eo qd iā erat actualiter ad lucra hmoi ordinatus. Sicut de eo q. trūcauit manus alterius nō tenet restituere id qd potuisset esse lucratus. sed solū tenet ad id qd pbabiliter omnino pensatis potuisset lucrari.

¶ Qui autē de illo qui erimit: vel corporaliter subtrahit vel arripit: vel aufugere facit debitore detentū p. debito fisco: vel priuati: Rñ. Jo. de pla. in. l. quotiens. de exac. tri. li. x. q. tenet soluere illud totū. qd ille debebat fisco vel priuato: vt in. d. l. quotiens.

¶ Quid de occultante officialē tpe sindicatus: vel hmoi: Rñ. idē vbi s. q. tenet ad restitutionē damni fm Bar. l. de asse. l. si post.

Restitutio. xj. Quo ad negotiorum gestores. Vtrū negotiorū gestor teneat restituere omnia damnū alius cuius negocia gessit: Rñ. tenetur restituere omne damnū qd pcessit dolo suo vel lata culpa: vel leui: vel etiā leuissima q. alius diligentior erat gesturus vt in. l. de ob. que ex quasi cōtractu nasci. in p. cipio.

¶ An autē teneat de casu fortuito: Glo. ibi in ver. obligatum. enumerat sex casus in quibus tenet. Et ecōtra tenet ad expensas quas fecit negotiorū gestor ille cuius negocia gesta sunt. fallit in pluribus casibus. Primo: qn pcessit prestatio. q. nō gerat: vt in. l. nennius. ff. de ne. gest. Secōdo. quādo gessit paterna affectione: vt si vitricus prestuit alimenta p. uigno. vel in eum erudiendus expendit. l. si paterno. l. de ne. gest. Secus si alimenta prestuit vt repeteret. Quod pbare d. fm quosdā ex. prestatiōne: vel fm Bar. in. d. l. si paterno. qn de eo quod

Si in rebus suis erat diligentissimus: pariter debet esse in comodatis. si in suis erat diligentior. Et te in comodatis dicitur esse diligentissimus. Et id tunc dicitur adhibere maiorem custodiam rebus comodatis quam suis. Nam tunc in suis culpa culpanda est: si in alienis est punienda. d. l. si vt certo.

Si quid quoniam in suis erat diligentissimus: et non potest nisi unam rem saluare. Respondet Jo. de pla. q. tunc locus est gratificandi: quod potest saluare quam vult. de quo per glo. in d. l. si vt certo. Quod facit ad multa. Donec enim quod naua vel caupo timore naufragij vel incendij non potest saluare res depositas aut comodatas et suas. tunc hoc casu in suo arbitrio est saluare res suas si vult. etiam si essent valiosiores.

Quero ad quid teneatur soluius? Dicit quod tenetur ad restituendum damni emergentis deolo suo: lata culpa: et leuius culpa estimatur si non adhibet tantam diligentiam in primumibus rebus: quantum adhibere solebat in proprijs tempe societatis. vt insti. de societate. §. si.

Quid de eo qui accepit aliquid ob causam et causa non est secuta. vt puta. Si dedi vt per me ires ad sanctum Jac. et non iuisti? Respondet quod restituere tenetur: si per eum stetit. Secus si per eum non stetit. vt in l. si pecuniam. ff. de condi. ca. da. in principio. vbi dicitur si pecuniam ideo accepit: vt capnam eas. Deinde parato tibi ad proficiscendum perditio temporis vel utilitatis impedimento fuerit quominus proficisceris. Ita perditio possit: Videndum est quod cum per te non steterit: potest dici repetitio cessare. Sed cum liceat pernitere ei qui dedit: perculdubio repetere potest id quod datum est: nisi forte tua interstet non accepisse te ob hanc causam pecuniam. Nam si ita res se habet: vt licet nondum profectus sis: ita tamen rem propter fueris: vt necesse habeas proficisci: vel sumptus qui necessarii sunt ad profectionem iam fecisti: vt manifestum sit te plus forte quam accepisti erogasse: conditio cessabit. Sed si minus erogaueris: conditio locum habebit. Ita tamen vt indentitas tibi prestatur eius quod expendis.

Quid si dedi pecuniam viro: cui nuptura erat mulier. Deinde non sunt secute nuptie. Dicit quod ad restitutionem tenetur. l. si mulier. ff. de condi. ca. da.

Quid si tibi dedi vt seruum manumittas et non manumisisti: vel me penitet antequam manumitteres. Dicit quod mihi tenetur ad restitutionem. l. iij. §. j. ff. de condi. ob causam.

Quid si duo socij habentes rem communem et alter in ea fecit expensas? Respondet Jo. de pla. insti. d. ob que ex quali prae. §. Item si inter aliquos: quod alter tenetur: prestare partem suam restituendo ei qui fecit expensas desuper. vt. l. si inter fratres. ff. p. socio. Item dicit idem quod vbi vnus ex socijs est rixosus et deuius. et non curat laborare terram communem et locare domum communem: potest socius accipere sibi partem suam quo ad vsum: et laborare. et locare. et sibi fructus recipere. vt dicit glo. in l. iudem? in ver. diuidere. L. de sa. san. ec. et alia gl. in l. lucius. ff. fami. l. ber.

Quid de soluente in debitum ignorantem? Respondet quod accipiens tenetur ei ad restitutionem punde ac si mutuo accepisset ex quasi contractu: vt in sti. de ob. que ex quasi contrac. naf. §. si. Idem si per errorem. Secus si soluat scienter: quod tunc donare videtur in l. campanus. ff. de oper. li.

Utrum pater teneatur ex contractu filij facti cum extraneo si est verum in utilitatem patris? Respondet Jo. de pla. in insti. quod cum eo. quod sic quantum est verum in utilitate patris. unde si totum est verum in utilitatem patris: in totum tenetur pater. Si pro parte: pro parte tenetur. Et ideo quando conuertit in rem necessariam patri: pater tenetur. puta. si recepit pecuniam mutuo pro soluendo credito paterno vero vel putatio. vt l. iij. §. in rem autem. ff. de in rem verso. vel vt rez patris vel domum ruentem repararet. Secus si domum exornauit expensis voluntarijs: quia non dicitur verum: nisi ex mandato domini fecerit: si pater tenetur dimittere auferri si sine lesione domus possunt. vt dicitur l. iij. §. sed si mutua. Item tenetur pater si recepit frumentum ad alimoniam familie: vel vestimenta comparauit pro familia patris: vel pro se secundum consuetudinem patris: secundum quod pater consuevit eum induere. vt dicitur §. in rem. etiam si illud frumentum emptum: repositum in horreo patris corruptum sit: quia sufficit quod vtiliter emit. vt dicitur l. iij. §. idem labeo. vel si filius mutuum pecuniam accepit pro dotanda filia sua vel sorore: quatenus auus pro filia vel nepte daturus sit et creditor hoc animo mutauit: vt patris negocium gereret. vt. ff. de in rem verso. lege. vij. Vide de hoc dec. et Panormitanum in c. q. plerique. de immu. ecc. vbi dicitur. quod vbi creditor non fuit in culpa in mutuando: tunc exceptio inactioni non competit in foro iudiciali. Et per consequens fortius non competit in iudicio anime. Si autem creditor fuit in culpa: tunc exceptio competit. et operabitur effectum suum in vtroque foro. Dicit tamen Panormitanus quod cum hodie saltem inter christianos non soleat sequi parentum mors ex mutuo facto filiosa. propter quam causam illa lex prohibuit omnino mutuum fieri filiosa. videtur quod debeat cessare senatusconsultum. et cessante causa debet cessare effectus. Et sic in vtroque foro filiosus facta ex mutuo sibi facta debet obligari ad restitutionem. quod satis videtur de mente Inno. in dicto. c. quia plerique. ultra tamen hoc si tale mutuum verum est in utilitate patris: pater tenetur secundum quod dictum est.

Quid si filius vel seruus decepit creditorem. asserendo se velle vertere in utilitatem patris vel domini: non tamen conuertit. Respondet Jo. de pla. q. pater vel dominus non tenetur. etiam si seruus vel filius sic accipiens fuerit consuetus conuertere. vt. ff. de in rem verso. l. q. si seruus. §. si si accepit. ne calliditas vel malicia filij vel serui noccat patri: vel domino.

Quid si mutuauit frumentum patri vel marito ex quo nutriuit filios vel uxorem. An vxor et filii

Restitutio. xij.

¶ Si in subsidium teneantur: quasi in eorum utilitate versum sit: Respondet qui supra q non. S3 Bar. tenet pariter in l. his solis. ff. de condi. inde. vbi format. q. de patre paupere accipiente mutua pecuniam. et illam conuertit in alimentis filioz qui postea effecti sunt diuites ex aduenticijs. Et concludit q filij teneant ad illud debitum patris. Idem Lud. ro. in suis singularibz.

¶ Quid si mutuaui. x. filiosa. in rem patris conuertenda et ipse lusit. deinde reuicet et in rem patris conuertit. An mihi teneatur pater de in rem verso: Respondet qui supra. q non. per gl. in l. si minor. xv. annis. ff. de mino. quasi ex noua acquisitione: non ex mutuo dicatur facta versio. Hoc verum dicit Bart. in d. l. si minor. si in alio ludo ex internallo vicit. Secus si incontinenti in eodem ludit.

¶ Quero. an pater teneatur pro filio condemnato in iudicio ex delicto soluere condemnationem de sua legitima: Respondet Jo. de pla. insti. de ob. que ex quasi delict. nal. §. si filius. q non: vt est casus in l. et si condemnatus. ff. de noxa. ac. De hac legitima vide s. c. Legitima.

¶ Quid autem si pater obligauit se pro delicto filij. An totum debeat solui de parte filij. An vo de tota hereditate post mortem patris: Respondet fm Bal. q si pater suscepit obligationem pro delicto filij ductus paterna pietate. Et tunc omnes fratres debent pro parte sua sustinere. Sed si necessitate. puta. dicante hoc statuto: tunc nascitur naturalis obligatio inter patrem et filium ex tali gestione negotioz et que non transit ad heredes. et ideo soluet de sua parte.

¶ Quid autem si filius sit captus a latronibus vel ab hostibus et pater redemit eum. An filij soluet de parte sua: Respondet Bart. in l. stichus. ff. de pec. le. q cum pater videatur fecisse officio pietatis: non imputabitur ipsi filio. vt. l. liber captus. l. de capti. quicquid dicat Guil. in l. frater a fratre. ff. de pdi. inde.

¶ Quid si pater consentit in decurionatum filij. Dic q tenetur pro eo in solidum de idemnitare rei publice. et etiam ipsius patris heredis. facta tamen prius excussione de ipso filio principali debitor. l. j. l. de decu. li. x. Et dicunt decuriones psiliaij: q habent deliberare cum prioribus cuiuscumq; ciuitatis.

¶ Quid autem de eo quod donat filio in vita patris. An teneatur communicare fratribz post mortem patris. Respondet Jo. de pla. insti. per quas per. no. acqui. q si donatur filio occasione vel contemplatione patris: tanq ex causa patris propria et immediata: tunc censetur peculium profectituz. et teneatur communicare fratribz post mortem patris. Secus si pater sit causa remota et mediata. Hanc distinctioz facit tex. in l. sociu. ff. p socio. Vide s. de hoc Peculium.

¶ Quid de ambasiatoribz. an sibi donata teneantur restituere. Respondet Bar. in dicta l. sociuz. q non. Panomitanus vo in c. postulastis. de co

ces. preben. dicit q attendenda est qualitas donorum. Nam quedam conueniunt magis mittenti q ipsi ambasiatoribus. vt puta. si daret leo. Quedam conueniunt potius ipsis ambasiatoribus. puta. si darentur eis vestes congruentes. Et sic dicit q in casu dubij aduertenda est qualitas donorum. Secus ergo vbi constaret de voluntate donantis. Et dicit Panomitanus q illa l. socium. loquitur de societate. vtz. q si aliquid donatur socio occasione societatis. ex quo tamen donatur persone et non societati: cedit ipsi soli donatario et non societati. Et non mirum: quia idem est in damno. Nam si socius extra societatem: occasione tamen societatz damnum passus est: sibi imputat et non societati. vt est tex. in d. l. socium.

¶ Quid de dote quaz lucratur filius ex forma statutorum. An dicatur de peculio aduenticio: vt sic non veniat fratribz conferenda. Respondet idem Jo. q sic. Bart. vo in tractatu de duobus fratribz dicit q aut pater sustinet onera matrimonij: et tunc erit profectitum. et communicabit. Si autem filius sustinet onera de lucro sue persone: tunc erit aduentitium. et non communicabit. Si autem partim pater. et partim filius sustinent: tunc partim erit profectitum et partim aduentitium. prout oritur.

¶ Quid autem de lucro quod acquirit filius mercando cum pecunia patris. An pars que attribuitur persone dicatur aduentitium. Respon. idem Jo. q dicitur aduentitium. Et ideo medietas lucricuz vnus ponit rem. alij industria: ei cedit: qa lucrum debet esse commune. l. j. l. pro socio. Ideo si filius ex l. habitis a patre lucratus fuit alia. l. debet primo de l. lucratis habere. l. et de alijs. l. et de. l. pro sorte debet diuidere equaliter cum fratre: quando equaliter sunt heredes patris. Et sic illa l. que lucratus est pro industria proprie persone: sunt sua propria. nec tenetur diuidere cum fratre. Idem Bart. vbi supra. De hoc dic vt sup. Peculium.

¶ An autem acquisituz per filium sit presumendum ex bonis patris. et sic comunicanduz. Respon. Bar. vbi supra. q aut resultat suspicio delicti nisi presumatur ex bonis patris. puta. quia filia presume re turpiter acquisisse. Et tunc credit ex bonis patris acquisituz. Aut presumptio delicti euat. et tunc presumet ex bonis filij. Aut nec euat. nec oritur suspicio. et tunc recurrenduz est ad pieturas. Et p omnia idem dicendum est in prelato. tutore. vxore et huiusmodi.

¶ An autem donatum filio ab extraneo sub tali conditione. vt habeat illud in castrense vel quasi: sit comunicandum. Respon. qui sup. q aut filius est miles. vel aduocatus: vel habet aliquas dignitates de illis que ponuntur in l. si. l. de inoff. te. Et certuz est q non dedisset nisi ratione militie. Et sic erit castrense vel quasi. et non comunicabit. Si autem: non erat miles nec aduocatus et huiusmodi: tunc erit aduentitium. et comunicabit. De hoc dic vt s. Peculium.

Quid aut si pater
habeat in d. l. sociuz
habeat rationem q ipse
sua voluntate daretur
no debet pferri nisi tan
q pferat. Et hoc
ver. potest. Et autem
tunc. tunc dicit. Rapi
mentum tan q ad
um filij. vt. l. si. l. de c
l. ludo. dicitur pariter
ff. de re. iur.
¶ Quero. quid si duc
pmanu et alij berec
ptractat est es alienu
nem. Nam qd es alie
netur de cobus boni
q es alienu. aut fuit a
omino solui by indubi
tate aut est ptractu occ
cruem vtilitatez. pfectu
debitum. Et tunc etaz
dum. ar. ff. pro socio. l. c
hoc. et tunc per eam mi
ne alterius. ar. ff. de reg.
sufficit ptractum esse
necesse. ppat. q occasio
no iure societatis.
¶ Quid si alter ex cob
lectiua e pmissum: si
tractantur hereditate
dia est condemnatio. mo
egit. vt. ff. p socio. cum
¶ Quid si vnus ex cob
bonorum suum. puta. a
is vel dicitur aliqua.
trid fecit. ipse hoc po
ne castrense. Si vo ipse
fuerit sorte sua nisi hoc
videns si fuit. her. l. si filia
ualiter inter cobredes pa
di sumptus omnes esse
dicto. §. nec castrense. vbi
inceptu expendere p filio
mortuo debeat studiu q
tribus. Dicit q iur. q
de pmanu licet no possit
idem scribit. Et hoc vid
si credit Bar. salua rea
pse imitatu erga filium
patris ipse pater era
vt. ff. de mu. et bo. l. et si si
necessitate inchoat
ta.
¶ Quid si vnus ex fratr
inquit dotanda est de
tius puelle pater cober
pate dotare. vt. ff. de iure
Sunt no vnus auus: tuc
vna est vnus coberede

Quid autem si pater misit pecuniam filio existenti in studio ut inde libros emeret. Deinde cavit in suo libro rationum. quod ipse filius debeat perferre eos. et postea valor eorum decrevit. Cuius erit damnum? R. n. quod non debet perferri nisi tantum quantum valent. non illud quod perierit. Et hoc per glo. in l. illud. l. de colla. in ver. poterat. Si autem supererit valor beneficii fortune. tunc dicit Raph. in dicta. l. illud. quod istud incrementum tanquam adventitium: debet esse proprium filii. vt. l. si. l. de colla. Dato quod Ludov. in dicta. l. illud. dixerit primum. per text. in l. fin. naturam. ff. de re. iur.

Quero. quid si duo fratres vel alij habent bona communia ex aliquo hereditate. Manente autem conditione tractu est esse alienum: postmodum veniunt ad divisionem. Nunquid est alienum per alterum eorum tractu solvitur de communibus bonis? Spe. tit. de iudicijs. dicit. quod est alienum. aut fuit ab omnibus tractu. Et tunc ab omnibus solvi debet indubitanter. Aut ab uno tantum. Et tunc aut est tractu occasione communium bonorum: et in eodem utilitate. profectum. quod per alium debet abstrahente debitum. Et tunc etiam de bonis communibus est solvendum. ar. ff. pro socio. l. omnes. Aut non probat hoc. et tunc per eum tantum solvi debet absque gravamine alterius. ar. ff. de reg. in. non debet. Non enim sufficit tractum esse manente conditione. Immo est necesse probare quod occasione communium utilitatis. ff. pro socio. iure societatis.

Quid si alter ex coheredibus ademptus est ob maleficiam a se commissam? R. n. qui si licet ipse alius hereditatem hereditate: tamen de parte sua tantum solvenda erit ademptio. nec fiet compensatio eius quod bene egit. vt. ff. pro socio. cum duobus.

Quid si unus ex coheredibus fecit sumptus ob honorem suum. puta in militia sua vel nuptijs suis vel dignitate aliqua. R. n. qui si communis pater id fecit: huius ipse hoc precipuum. ff. de colla. l. i. §. nec castrense. Si vero ipse post mortem patris hoc fecit: de sorte sua tantum hoc erit: non de bonis communibus. ff. fami. her. l. si filia. §. idem scribit. nisi specialiter inter coheredes pactum fuerit: vt huiusmodi sumptus communes essent. Idem tenet Bar. in dicto. §. nec castrense. vbi querit de alia. q. Pater incepit expendere pro filio in studio. Utrum patre mortuo debeat studium profici de communibus fratribus. Videt quod licet quod munera cepta debet profici de communibus: licet non possint nova inchoari. vt. d. §. idem scribit. Et hoc videt tenere Dy. Contrarium tamen credit Bar. salva reverentia Dy. Nam factus pius initiatus erga filium: eatenus obligatus heredem: quatenus ipse pater erat obligatus de necessitate. vt. ff. de mu. et ho. l. et si filium. Sed pater non tenebat de necessitate inchoare: nec prosequi: ergo nec heredes.

Quid si unus ex fratribus coheredibus huius filiam nunquid dotanda est de communibus bonis. R. Spec. si aius puelle pater coheredibus videret: ipse habet neptem dotare. vt. ff. de iure do. l. profecticia. §. si filium. Si autem non videret aius: tunc de bonis patris sui tantum dotanda est: nisi coheredes inter se specialiter aliter pa-

eti fuissent. Pro declaratione huius nota. quod cum defuncto patre plures filij remanent in domo paterna: quorum alij sunt minores. Alij maiores. Alij lucrantur. Alij non. Et eis ad divisionem venire volentibus minores petunt communicari lucra maiorum. Dic an inter istos fratres sunt bona diuisa aut indiuisa. Primo quilibet sibi acquirit quod lucratur: nec peti potest communicatio ab alijs fratribus: nisi hoc fuerit in divisione specialiter actum. Si autem indiuisa. Et aliqui fratres lucrantur et tunc: aut certum est unde acquirunt aut non. aut est dubium. Si certum est tunc statuendum est finem quod acquisiuit. Si autem non est certum: nec esse potest vel dubitatur in facto: aut in iure. Si in facto puta. acquirit ex operis suis: quia forte est scriptor vel artifex: tunc sibi acquirit. ne quod ei suis laboribus et prospera fortuna accessit: hoc ad fratres proueniens lucrosus ei accedat. vt in insti. per quas per. no. acqui. §. igitur liberi. licet si sit male conuersationis homo nullius artificij: presumitur omnino habere de communibus: aut de patrimonio patris: sicut alij vero presumunt habere de bonis mariti. Sed et si quis fratrum patre viuente aliquid lucratus est: licet acquisierit patri. vt. l. cum oportet. l. de ho. et li. Si tamen pater non apprehenderit: videt quod filius potest sibi illud retinere. nec hoc necesse fratribus communicare. Si autem post mortem patris acquisierit: presumitur de communi habere: et ideo communicandum. Indubio ei presumitur de communi habere: nisi primum probet. Si autem sit bone querelatoris: quod artifex est. et huius lucrat: non est presumendum habuisse de communi: nisi expresset probet. imo presumitur ex suis operibus habuisse. l. de arbi. tu. si defuit etis. Adde tamen predictis quod notat Bal. in l. illud. l. de colla. vbi ex l. si. e. ti. dicit quod si duo fratres remanserunt in conditione post mortem patris. et unus plures fructus posuit tanquam ditior: quod in divisione non potest petere ab alio fratre illa pluralitate fructuum: quod datur quod non dicat tracta societas bonorum: dicit tamen contra tracta societas fructuum preceptorum et sumptuum. et allegat casum optimum in. c. si duo fratres. de fra. de no. feu. in. ne. Et nimirum finem glo. ibi: quod fundus seu feudum de quo in dicto. c. si duo. fuit acquisitum de communibus pecunia. licet nomine unius fratris qui post mortem patris remanserat in condica cum altero fratre. Et ideo fructus talis fundi erunt communes donec habitauerint simul vt ibi. Secus tamen dicendum finem eundem Bal. in tractatu de duo. fratribus in casu quo eorum duo fratres quorum unus huius duos filios laboratores: qui laborant possessione eorum cum alio fratre suo qui nullum filium habet. Non enim diuident fructus equaliter: quod hec societas respicit capita eorum qui operas ponunt. Nam ex suis laboribus sibi acquirere possunt. d. l. euz oportet. Et idem dicit Pau. de castro in. d. l. illud. in duobus fratribus quorum unus habebat multos filios. alter vero solus erat: quod si ille qui habebat multos filios gubernabat bona. Ille vero solus nihil faciebat: nisi quod lotis manibus ibat ad mensam. quod non potest postea in divisione petere quod sibi assignetur fructus quos consumperunt filij fratris. quod nota.

Restitutio. xij.

¶ An aut frater qui gubernat bona cōia cum fratribus paruis possit in diuisione petere salarium sine administratione: sicut tutor potest petere sine Bar. in l. i. eos. ff. de tutel. Dic qd nō potest petere salarium sed certa portio fructuū assignatur eius industrie. Ita dicit Ludo. qui hunc casum dicit nunquid videtur se decilum.

¶ Quid de mercatoribus et alijs artificibus qui preponunt instructores suis apothecis. An ex eorum extractibus teneantur? R. Jo. de pla. insti. qd cū eo. §. instructoria. qd sic si extractio noie dñi facti sunt. et maxime qñ in eis utilitate est versum. vt. l. qcumq. §. i. r. ij. ff. de insti. et. l. iij. eo. ti. vñ si scribat in libro. qd apud mensaz domini sui ticius habet. L. in deposito. tenetur dominus.

¶ Quero an dñs et pater teneantur ex extractu gesto per seruū et filiu eoz in usu. Rñ. idem qui §. qd sic. vt. l. j. ff. qd in usu. Nam pater et dñs videntur extrahere cū per alios extrahunt. vt in regula qui per aliu. Et contra habentes similiter videntur extrahere cū preponere: qñ contrahunt cū preposito. vt. l. si instructio. ff. si cer. pe. Idē in exercitio nauis. l. j. in principio. ff. de exerci. Idē qñ versum ē in utilitate aliquoz istoz dñoz. l. j. in principio. ff. de in rem verio.

¶ Quid de fideiussore. An principalis teneatur ad restitutionem et qd ille soluit? Rñ. Jo. de pla. qd sic insti. de fideius. §. si quid aut.

¶ Sed nunquid fideiussor potest sponte soluere. et non expectare qd sibi fiat mandatum. Rñ. qui §. qd sic. vt. dicit glo. in. d. §. si quid aut. Nam tenet agnoscere bonam fidem. l. idemq. §. fideiussores. ff. man.

¶ Sed quid si iudex cum p̄demnauit per iniuriam An possit agere mandati. Rñ. idem qd nō: si non appellauit. l. si per a. L. mandati.

Restitutio. xij. Quo ad damna data ab animalibus.

¶ Quid si quadrupes tuus. puta equus vel asinus naturali feritate tibi damnum intulit. puta. fregit vasa mea: vel vegetem: et vinū effusus est. Rñ. Spe. in. ti. de iniurijs. qd tibi teneris vel reficere damnum: vel dare animal per noxa. vt. insti. si quadrup. pau. fe. di. in principio.

¶ Quid si equus tuus calce me percussit et cruris fregit vel oculū effodit: vel aure dentibus scidit: vel me vulnerauit. propter quā plagā oportuit me dare. x. medicos. et alia. x. expendi per curationem. An petere possum. xx. et opas quibus carui et chariturus suus. Rñ. Spe. vbi. §. qd sic: vel qd des animal per noxa. vt. ff. si qua. pau. fe. di. l. ex hac lege.

¶ Quid si tuū animal incitauit me: ita qd meum animal dedit alteri damnum. An teneris. Rñ. qui §. qd sic. Idem dicit glo. in Palleg. insti. in principio. Siue animal tuū moueat ad dandum damnum sui lasciuia et facilitate: siue incitatio amore: vel perfectione alteri animalis. vt si equus tuus persequendo equā meā fregit ostiū domus mee: vel mea blada immatura perit: vel aliud damnum tibi dat siue suo corpore: siue alio instrumēto: vt si bos vel equus sine culpa perducens plaustrū obtruit aial mens

vel aliud damnum dedit. vt. ff. c. l. §. si sine aut.

¶ Quid si bos tuus comedit herbā meā: vel canis tuus carnes meas: vel muric lardū: vel mustela corrodit panes. An tibi teneris ad emendam damni: vel ad dandum animal per noxa. Rñ. Spe. vbi. §. qd sic. vt. l. quintus. ff. ad. l. aequi.

¶ Quid si oues vel aialia quae mittit in praedium meum et frumentū: oides: vel glandes depascuntur. Rñ. Spe. vbi. §. qd tibi tenet.

¶ Quid si per pecora intrauerit campum et depascata sunt frumentū. Rñ. idem qd tibi teneris. Sed quomodo extimabit damnum datum in frumento dum est in herba? Rñ. dicit. qd vel expectabit tempus messium. vt sciat quantum ex tanto vel sibi frumento habebit: vel considerabitur quantum fructus in anno peritio ex tanto et simili habitus est. ar. ff. ad. l. aequi. l. i. lege aequi. Et hec opi. videtur valde equa. Vide tamen de hoc supra. Restitutio decimo. in fi.

¶ Sed nunquid dñs se liberat dando animal pro noxa. Rñ. idem qd nō: si ipse illud imisit. vt. d. insti. Secus si casualiter intravit.

¶ Quid si leo. vrsus. vel aper quem tenes ligatus iuxta viam publicā dānum dedit. Rñ. Spe. in. ti. de emp. et ven. qd teneberis p. d. insti. Laucantur sibi qui tenent canes mordaces. vrsos et simias et huiusmodi in locis publicis: qd si ledunt homines liberum: p̄demnatur tenens in expensis curationis et operaz amissaz et amittendaz: in quantum iudici equum videbitur facta extimatione quantum lesus viuere poterat sine distinctione etatum. vt. l. hereditatem. ff. ad. l. fal. vt dicit glo. in. d. l. ex hac lege. Et ideo nō liberat dñs dāno fera bestia dānum dantem pro noxa.

¶ Sed pone. Inuenio pecudem tuam in segete mea: damnum dantem. nunquid pro auctoritate illam capere possum et tenere donec per damnum tibi satisfeceris? Rñ. dicit Spe. in. ti. de actore. qd nō possum capere vt teneam quasi loco pignoris donec tibi satisfactum sit: possum tamen capere et tenere donec sciatur dominus per quem agere possum.

¶ Quid de his qui cum iumento: vel igne maliciose appositor: vel alis ledunt agrum: siue domū alterius. Respondet Donal. in. ti. restitutiōnū qd tales tenentur ad restitutionem totius damni.

¶ Quid si bos alicuius corrupta erat. et dominus eum non custodiuit: nec diligentiam adhibuit. et egressus boues vicini occidit. Rñ. Donal. qd dominus bonis corrupta tenet dare alii bouē viuū equiualentem. et mortuū accipere. vt dicit tex. in. c. si bos. extra de iniurijs. et ero. xij. hoc tñ verum qñ dñs sciuit eum corruptam: qd presumit infra tres dies scire. Et propterea dicit tex. qd si corrupta erat ab heri et nondiusticius. Quando vero ignorauit. puta. quia contra naturam sui generis insurrexit. et contra naturam suam. puta. quia consuevit esse domesticus. tunc non tenetur ex edicto legis aequi: sed ex edicto legis. si qua. pau. fe. di. fm. bo-

stien. et Sof. Idem intellige fm. glo. in dicto. c. si

bos. cum ite qui de
occidit. Sed con
intrauere: agred
pan. fe. di. l. i. qd
agredius est. ff. ad
ta. Et ad intellig
ctis animalis dam
habetur domus. Rñ
las. aut negligenti
re intelligente equi
aut: vel damnum d
corrata damnum d
meam nulli: tene
nem. Alia est actio
tenentis qui nō culp
dit. puta. qñ damnu
tudinem sui generi
ta. si sit equus recalc
calatrax: vel bos cor
comperat. Et rñ. l. i.
nificans per noxa. l. c
dis extimationes. Si
lud aial per noxa nō
damni extimatione q
ri in publico sine sol
ite est. Alis dñs tenet
actio de pignori. i. p
tenetur ad tempus
ras amissaz: vel quas
tem. Nam plibet
vsum. Item. et gen
eum possit tenere fr
¶ Quid si equus tuus
olpbarat: imula me
gat. Rñ. fm. Jo. qd p
pete. vt. ff. si quadrup.
¶ Quid de tenentibus
sum. fm. aliquos qd si nō
dico. et domus alterius
nent. Quidam tamen ex
sicut tenentis quas h
medendo: qd nocent. I
tenentes colubaria r
medendam. Alis ten
¶ Quid de venatoribus
agros alieuz: qd qd ca
et agnos pauperū: Rñ
stare extimatores: dan
nō restimant: nisi ita m
bilitate non carerent.
¶ Quero. an quis poss
mibus publicis et ppet
Rñ. Jo. de pla. insti. de
Soluter nō potest prohib
repetam: et ligare naues
resolventes sup rippas
milit publice quo ad vi
repetam: proprietatis
repetam: quoz quoz

bos, cum iste qui damnū dedit aggressus est alius
 et occidit. Sz contra nō tenet. i. qñ bos mortuus
 incitauerat: aggrediēdo bouem comupetā. ff. si q.
 pan. fe. di. l. j. Scū cum dubiū est quis bos primo
 aggressus est. ff. ad. l. a. qui. l. scientiā. §. cū stramen
 ta. Et ad intelligentiā predictoz sciendū: vt ex di-
 ctis. **¶** No. colligi pōt: q duplex est actio: qua tenet
 dñs animalis damnū dantis. s. legis acquiēter
 hac tenet dominus animalis damnū dantis qñ culpa
 sua: aut negligentia animalis damnū dedit. puta. si
 te instigante equū: ipse dolore peratus recalcitra-
 uit: vel damnū dedit: aut si quadrupes plus in isto
 ouerata damnū dedit: vel si animal tuū in segetez
 meam misist: teneris ad totius dampni extimatio-
 nem. Alia est actio que vocat de pauperie: qñ mihi
 teneris qñ nō culpa tua quadrupes damnū de-
 dit. puta. qñ damnū dedit ptra naturā: aut psue-
 tudinem sui generis. licet linea pstrudū talis sit. pu-
 ta. si sit equus recalcitrans. Nam maior pars nō re-
 calcitrat: vel bos comupeta. Nam maior pars nō
 comupet. Et tūc liberaris dando animal dam-
 nificans p nota. licet damnū excedat quadrupe-
 dis extimatioez. Si aut sit fera bestia: tūc dando
 illud aial. p nota nō liberaris: s; teneris ad totius
 dampni extimatiōez: qñ hñōi aialia nō debēt tene-
 ri in publico: siue soluta: siue ligata vbi publicum
 iter est. Alis dñs tenet in duplum. Et nihilominus
 actio de pauperie. i. p damno dato locū hz. z etiā
 tenetur ad impensas in curatiōe factas. z ad ope-
 ras amissas: vel quas amissuras: siue ppter debilita-
 tem. Nam phibetur quis verrem. aprum. canez.
 vsūm. leonem. z generaliter omne animal qd no-
 cere possit: tenere fm No.

¶ Quid si equus tuus insidiando mulam meam
 elphaciā: z mula mea calcitrans crūs meū fran-
 gat: Rñ. fm No. q ptra te agere possum de pau-
 perie. vt. ff. si quadrup. l. agaso.

¶ Quid de tenentib; columbaria. Rñ. Alstē. in
 sum. fm aliquos q si nō possunt teneri sine preiud-
 icio z damno alterius: mortaliter peccant qui te-
 nent. Quidam tamen credūt q columbe plus p-
 ficiunt terris quas sterconzant: z mala semina co-
 medendo: qñ nocent. **¶** No. videt posse tolerari: si
 tenentes colūbaria tpbis debitis dant eis ad co-
 medendum. Alis secus.

¶ Quid de venatoribus qui cōculcant vineas et
 agros alioruz: quoz canes occidūt anseres z oues
 z agnos pauperū: Rñ. idem. credo q tenent re-
 stituere extimatōez: dampni. z peccant mortaliter: si
 nō restituant: nisi ita modicū dampnū esset q pro-
 babilitate non curarent illi quibus dampnū dat.

¶ Quero. an quis possit prohibere piscari in flu-
 minibus publicis et ppetuis sicut est padus z ren?
 Rñ. Jo. de pla. instit. de re. di. §. flumina. q non.
 Similiter nō pōt prohiberi quibus applicare naues
 ad portum z ligare naues ad rippas: siue ad arbo-
 res existentes sup rippas. licet tamen rippe z arbo-
 res sint publice quo ad vsūm: siue sint in commu-
 ni vsu: tamen proprietates ripparum z arbores na-
 te in eis sunt eorum quorum sunt. pcedia quibus

adherent. Et ideo si concurrant dominus agrivo-
 lens incidere arbozem existentem in rippa flumi-
 nis: et extraneus piscator: vel nauta volens ligare
 nauem ad illam arbozem: vel appendere rhexiallic
 canda prefertur dominus: quia nemini debet ius
 suum detrabi. Sed vbi concurrunt extranei: tunc
 si vnus pretendit publicam vtilitatem z alius pri-
 uatam: prefertur pten dens publicaz. Sed si vter-
 q; pretendit publicam: vel vterq; priuatam: pfer-
 tur qui primo occupauit fm Jac. but. Sed si vter-
 q; pariter occupauit: locus est gratificatiōi vel sor-
 titi: sicut dicit glo. de planstris inuicem obuiantib;
 in arta via: dum querit quod planstrum retroce-
 dere debeat in. l. j. §. hoc interdictuz. ff. ne quid in
 lo. pu. Nota tamen q omnia supradicta in hoc. c.
 obtinent locum in foro iudiciali. vt damnificans
 alium etiam teneat de leuissima culpa actiōe legi-
 aquilie. l. j. ff. ad. l. a. qui. vel actiōe de pauperie. vt
 in l. si quadrup. vel huiusmodi. Secus in foro con-
 scientie fm Inn. Dir. d. An. de but. S. Ber. Mi-
 co. de aul. Nam in foro anime solū quis tenet de
 dolo z lata culpa. De hac materia vide s. Aduoca-
 tus in fi. z Restitutio. iij.

Restitutio. xiiij. Cui faciēda

Restitutio. xiiij. Cui faciēda
 est.
¶ Primo quero cui dz fieri restitutio rei
 rapte seu als male accepte. Rñ. fm ray.
 q ei cui res subtracta fuit: etiā si nō sit dñs rei: sed
 sua inter sit ex cā honesta rez esse surreptā: vt quia
 habebat in ea ius pignoris vel vsūm: aut aliquid
 hñōi. ff. de fur. l. is cui. Si yō ipse cui nūc res ab-
 lara sit: furatus fuerit eā: nō sibi: hñōi erit restitu-
 enda: vel illi cui prior fur vel raptor surripuerat: si
 sua vt dictū est intererat ex cā honesta et fiat caute
 quantū pōt: p religiosum z hñōi: ita q nullo mo-
 do psona furis pdat. Itaq; regularit restō spolia-
 tis faciēda ē. extra de resti. spo. p. totū. Fallit tan-
 qñ non trāstē male accepit: hñōi etiam turpis de-
 dit. de quo. j. Monal. aut in sum. dicit q restō re-
 gulariter est semp faciēda spoliatis vel eoz here-
 dibus: si inueniri pūt. Et hoc qñ fecit testm. Si at
 mandauit in testamēto distribui p executores: qñ
 quid ad ipm spectabat de mobilib; et: debitis: tūc
 faciēda est executorib; restitutio ei? p rata z vro-
 ri. p rata: si ipsa z liberi debeant hñe aliquā partez
 in reb; testatoris: aut d iure: aut ex dispōne testa-
 toris. Si aut ptempserit facere testm: tūc dz fieri re-
 stitutio heredi ab intestato. Idem Dir li. j.

¶ Secundo quero. Pone q illi cui restitutio fieri
 da est: agat in remotis. cuius expensis mittet pecu-
 nia debita vel huiusmodi. Respon. Panoz. in. c.
 cum tu. de vsur. post doc. q aut vsurarius recessit
 de loco vbi extorsit vsuras. Et tunc cum ipse sit in
 malafide tenetur ipse expensis suis ad locum mit-
 tere vbi extorsit vsuras. Aut hi a quibus vsure fu-
 erunt extorte recesserunt. Et tunc pcedit dictuz
 glo. in dicto. c. cum tu. vt expensis creditorū mit-
 tantur. Similis distinctio fit in re legata. vt in. l.
 cum res. de le. j. Et hoc verum nisi reperiatu ali-
 quis fidelis qui vellet gratis ferre creditorib;. ar.
 00 iij

Restitutio. xliij.

in. c. significante. de pig. Doc. ff. excipiunt vnuz casum in quo debitor nō tenet mittere debitū creditoribus. puta. qñ maiores sumptus fuerent in mittendo: q̄ valeat res restituenda: vel etiā vbi quantitas que debet esset modica respectu debentis habere: qz forte est potens ⁊ facultatibus abundans. q̄ bus casibus pauperibus eroganda est. p̄ anima creditoris: vt sic restituat illi spiritualiter qñ non pōt reddi temporaliter. Ad dictum est de vsuario. idē intelligas de bonis raptis: vel furatis: legatis: vel alijs debitis. Si autē nescitur vbi habitet creditor: tūc non tenet enagari euz querendo: s̄ dabit pauperibus: nisi verisimiliter expectet ut redeat. qz tunc expectabit: vel reponet in ede sacra.

Tercio. quid de illo qui pluribus tenet et vult ptem soluere: cum totum nō possit: nunquid possit gratificare vni: soluendo ei insoluidū. An teneatur singulis soluere p rata. Et si teneat ex ptractu vel maleficio. nunquid plus soluendū sit in hęcā q̄ in illam? Rñ. Donal. qz si creditor vigilauit exigendo debitū in iudicio: vel extra: pōt ei debitor soluere debitum anteq̄ bona debitoris auctoritate iudicis incipiant possideri: qz postea iura paria facta sunt omnibz creditoribus qui nō habent pignora vel hypothecas: vel nō sunt p̄uilegiatē p̄one. Item si debitor vult vni creditorū gratificare: debz illud omnibz p̄municare: ⁊ ab eis licentiā obtinere. Similiter si vnus creditor deficiat alteri ne recipiat a debitoribus fraudē videt ille versari si accipiat. vbi autē nō vigilauit creditor exigendo debitum: non videt qz debitor teneat ei gratificare. Iure tñ poli et si nō iure son excusaret: vt dicit q̄ daz: debitor: si pietate motus gratificaret plurimū indigentū creditorū. Et non est dicendum qz aliud p̄uilegium plus conueniat illis quibus tenet ex maleficio: vel quasi: q̄ illis quibus tenetur ex contractu vel quasi.

Quarto quero. an p̄redo sit restituendus. Rñ. Donal. qz de rigore iuris p̄redo est restituendus nisi sit talis p̄do: cui nullus parcere debeat. De h̄ vide panor. in. c. in l̄is. de resti. spo. vbi dicit qz q̄dam sunt latrones famosi qui morant in strat̄ publicis ad dep̄dandū: ⁊ isti debēt suspendi. ⁊ iste p̄do nō est restituendus. Alio mō accipit de eo p̄done qui aliū eadē re spoliavit: ⁊ iste p̄do est restituendus: quātumcūqz p̄stet illū esse p̄donem. ex q̄ dñs nō pcurat secū ad petēdū. vtz in. l. j. §. si p̄do. ff. de positi. vbi ter. dicit qz si p̄do deposuit potest agere depositi: reddēs rōnez. qz eius interest cū alteri teneat et hēat depositarios obligatos ex p̄ctu. Que ratio hz locū quātumcūqz p̄stet eum esse p̄donē. In beneficalibus tñ nō dz fieri restitutio. ex q̄ constat eū esse p̄donē: ne det viciosus ingressus. Mō em̄ dz se intrudere in bñficio vt alij restituat. Excipiunt tñ aliq̄ casus in quibz p̄do nō est restituendus. P̄mo si dñs eodem tpe repetat eum p̄done scōo nisi p̄do deposuerit rem ablatā apud illum cui abstulit. ff. de depo. v. onafides. Tercio. nisi sit talis p̄do: cuius vite nullus parcere dz: vt dicitur est Quarto. nisi sit inualis: rerū sp̄ialium qui nō de-

bet restituere: nisi p̄bet possessionem illaz rerū legitime adeptam esse. s̄ fur autē fm panor. vbi s̄. nō est restituendus regulariter. Idem: Jo. de san. v. de si aliquis furtū faciat. ⁊ illud qd surripuit alter furat: dñs pōt agere p̄tra furem posteriorē: non fur. ff. de fur. l. qui vas. §. si ego. fallit qñ quis habuit iustum initium. ⁊ postea furtū p̄mitat alijs commodando: vt p̄cedendo. puta. rez sibi comodataz alteri cōcedit. talis pōt agere furtū: qz eius interest ex causa honesta. Et addit Jo. de san. qz maritus p̄tra vxorē nō h̄t actōnez furti: qz lex ita atrocem actōez dare in p̄ona nuncta erubuit. L. de fur. l. manifestissimū. Item nec dñs p̄tra seruū: nisi post manumissionē: nec pater p̄tra filium. ff. de fur. l. serui. Ille autē qui his personis opem vel auxiliū prestat tenetur furti. ff. de furt. l. siquis vxori.

Quinto. quid de prelati ⁊ alijs clericis habentibus administrationem ecclesiasticam ⁊ male administrantibus. Nunquid teneant ad restitutionē ⁊ cui? Rñ. fm Hosti. qz tenet talem ecclesiā seruare indēm. Et hoc siue prelati expendat in meliorationē p̄mionij: vel si p̄pter nimiam diligentiaz p̄prio negotioz negligit negotia eccleie pcurare: s̄ etiā de culpa seu negligentia pcuratoris: seu sui vicarij videt teneri. de offi. ar. c. ea que. Sed si de suo aliqua expendit in negotijs ecclesie: illa potest recuperare: vel etiā heres suus: vt sic fiat quedaz recompenratio bincande. Hoc autē intelligas qñ grauis est lesio: vel etiam quo ad alienatiōez rerū immobilium: vel mancipioz ecclesie: vel etiam reddituum suoz. Non em̄ p̄hibetur p̄lati quom minus possint de fructibus ⁊ p̄ceptis redditibus aliquā erogare.

Sexto. quid de his qui donant in honestis mulieribus: vel nimis et ioculatoribus. p̄pter peccata que p̄mittunt: vel propter fauores seculi. Rñ. fm Hosti. qz peccant mortaliter. lxxv. di. donare. et tenentur restituere ecclesie si p̄rium habent. De his autē qui talia acceperunt non est dubiū qz tenentur ad restōnem. xliij. qd. vj. si res. Secus si causa elemosyne ⁊ sustentationis.

Septimo. cui fiet restitutio de p̄dictis. Rñ. fm Hosti. qz nō illi danti: s̄ successori suo q̄ hoc in utilitatē ecclesie expēdat. Et si forte nō curaret dare successori: vel tantū expectare paup̄ibus loci illi? erogabit. Et fm gl. Ray. hoc meli: cū paupes indigēt vel ecclesia sat̄ abūdat. Itē fm Donal. restitutē tenent p̄lati dātes de bonis eccleie p̄ sanguineis potētibus. nō p̄pter naturā sustētandā: vel aliā cāz honestam: s̄ vt faciāt eos diuites notabil̄ vltra status p̄ditōis generē: vel p̄entele. vt cū epi vel clerici de vili genere nati p̄ sanguineas suas maritāt baronibus ⁊ siliis. Et id tenent: qz p̄tractāt rē alienam inuito dño. Bona. n. ecclesiaz: pauperū sunt fna Aug. ⁊ Hiero. Vide autē terribile dcm̄ Archi. p̄ Dg. in. c. nō liceat. xij. q. ij. papā peccare mortal̄ si bona eccleie alienat sine cā rōnabil̄ honesta: vt qz plunū i turpes vsus. ⁊ dat p̄ sanguineis vt eos diuites faciat p̄ alijs: vt p̄struat sibi palatia. Et si p̄-

pan hoc excederet
nō pollet: et hoc
hoc accipi in p̄
x. di. In hōibz p̄
nabū. Idem panor.
¶ Quarto quero. an
facere de bonis p̄io
nificam de fructu
sup̄est eoz vbi de p
sumat facere restōne
monialia vel aliū de
subtraheret sibi de m
circa vniatē eccleie
unde qz p̄cedit q̄ si
sicut tenent qñ q̄ fr
nitatē nimis: vel ali
si p̄pter necessitatē: v
si sunt bō meriti: vel
qz az impendit occ
ruat cam p̄tra p̄done
cā vel bñm. ⁊ alio e
vicia. xij. q. ij. q̄m̄
singulari s̄. Clericus.
¶ Quinto. quid de p̄lat
seruū aliq̄ impendit
dñs ex quo q̄ soluit
ta restituere debet: nō
¶ Sexto. vtrū qui illa
quirit: licet h̄t p̄pocata
Alit. de Alexā. qz licet
ter: qz extimat bonis
do: s̄ interpretatiue v
tur dominiū rei date b
ad restōnem. Non ob
epo: qui creditur esse bo
ad restitōnem: qz resp
licet ille qui p̄stet illi p̄bet
stantū ille cui p̄stetur: s̄
p̄ter quam illi p̄stetur: qz
tentōis: vbi licet ingredi
nicatū: licet tñ in gressus
tenet restituere. S̄ acquirit
sim tenet: qz ingrediens
gressus: qz fraude ⁊ dolo
ret q̄ somnatiōem si epi
ci cognoscere: s̄ ob hoc e
gnare cognita ventare.
¶ Cui autē debet restitui
Rñ. Inno. in. c. qz p̄ter
tenet restituere illi q̄ dedit
dem suā. Et dicit sibi panor
debet s̄ dari paup̄ibus: nō
morā. puta. in calicē: vel a
m̄ sibi om̄s clericis: ⁊ laici
obdū b̄nā vtrū vt recip
¶ Decimo. quid si diues
em̄ acquirat aliquid. an ten
vbi dcm̄ Alex. qz tenet ad re
lacionem acquirit: s̄ non n
vbi qz illa meritiū ⁊ s̄.

pa in hoc excederet notorie et eet incorrigibilis: cu no possit: et hoc ecclesia no scandalizari: poterit de hoc accusari: in pto p glo. singulari. in. c. si papa. xl. di. In dubio tñ presumendū est q faciat ex cā rō nabit. Idem panor. in. c. pstitutus. de reli. do.

¶ Secundo querō. an p dicit teneant hāc restōnem facere de bonis pñomialibz. An vō sufficiat q satisfacciant de fructibz recipiendis. Rñ. q. cuz qēqd supest eoz vñbo de puentibz debeat paupibz: nō sufficit facere restōnem de talibz fructibz: si hñt pñ monialia vel aliud e q de ecclesia qñta: nisi qtenus subtraheret sibi de necessarijs: vel qñ expēdissent circa vñlitate ecclesie de bonis pñomialibz: aut aliunde q p ecclesia qñtis. Item diuites et potentes sñter tenent qñ p fraudes vel minas vel impozunitate nimis: vel als recipiūt sine iusta cā. Sec. tñ si ppter necessitate: vel hospitalitate recipiūt. Sñt si sunt bñ meriti: vel honesti et spñales viri: pñteriz qñtas impenderūt ecclesie suñ seruitiū vel defende runt eam ptra pñones: vel pñteritū expēdierunt in cā vel bñdō. Talibz eniz tenet ecclesia rependere vices. xij. q. ij. quicūq. De materia clericorū. vide singularia s. Clericus. iij.

¶ Mono. quid de pñtis ecclesiaz q pcuratores vel seruitiū aliqd impendūt legatō vel aliq: et pñtia subditis extorquet q soluat. Rñ. Donal. q sic extorta restituere debet: et tñdem paupibz erogare.

¶ Decimo. vtrū qui silitatione religionis aliqd acquirat: sic facit hypocrita teneat ad restōnes. Rñ. Alex. de Alexā. q sic: q ille qui dat aliqd hypocrite: que extimat bonū et religiosū: nō dat p le loqn do: sñ interpretatiue viro religioso. vñ nō transfertur dominiū rei dato hypocrite: ppter qd tenetur ad restōnem. Non ob. q ille cui pferit pñbenda ab epō: qui creditur esse bonus: licet nō sit non tenet ad restitūtionem: qz respondet q non est simile: qz licet ille qui pferit illi pñbendam credat illum esse castum: tñ ille cui pferitur: fraudē nullam pmittit: ppter quam illi pferitur: qz nō silit se castum talis intentione: vñ licet ingrediēs sit malus. vtrputa. fornicator. licet tñ ē ingressus in pñbendam. vñd nō tenet restituere. S; acquirens aliqd per hypocritam tenet. qz ingrediēs est viciosus et viciosus in gressus. qz fraude et dolo ingrediē. S; si ingrediēs p fornicatōez: sicut si epōs matrē vel sorore clericī cognosceret: et ob hoc ei daret: tenetur cleric⁹ restitūtionem cognita veritate.

¶ Qui antez debeat restituere habita ab hypocrita: Rñ. Inno. in. c. qz pleriq. de imu. ec. q forte non tenet restituere illi q dedit: qz psecutus est mercedem suā. Et dicit ibi panor. q hoc ē notabile dcm Debet q dari paupibz: nisi esset datus aliq spñali cā expressa. puta. in calicē: vel altare vel bñdō. Laeant q sibi dms clericī. et laici religiosi et heremite. q ostendūt bonā vitā vt recipient clynas.

¶ Undecimo. quid si diues mētiendo se pauperem acquirat aliquid. an teneatur ad restitūtionem. Rñ. idem Ale. q tenet ad restōnem eius quod p silitationem acquisiuit: sñ non tenet restituere ei a q accepit. quia ille meritum rē. Sed tenet dare pau-

peribus: quibus ille dedisset. si nō errasset. si pset illi qui sunt.

¶ Duodecimo. quid de mendicantibz validis q fingūt se infirmos: et nō sunt. Et sicut dicit glo. in l. vnica. de mendi. vali. lib. xj. possunt fingere cum herbis et alijs medicamentis deformitates membrorum et egritudines corporis. Rñ. Jo. de pla. qz inspicienda est pditio eorum. vt si in eis fuerit corporum integritas: et annorū robustitas: eoz inherita sine miseratione puniāt. hoc modo. vt si fuerit serui subdanē domino accusatoris. Si vō liberiz efficiunt coloni ascripticij. Et hoc quando fingūt infirmitatem. Qñ vō fingunt debilitatem: tunc si est forensis expellitur: et ad suas remittitur partes. Si autem de vrbē. debet compelli ad opera. et artes. et exercitia publica operanda: vt. d. l. vnica.

¶ Tercidecimo. quid si meretrix dolo. fraude. vel pñsationibz inducat aliquē vt ei donet. An teneatur restituere in foro pñcientie. Et cur? Rñ. panor. in. d. c. qz pleriq. fm Inno. q nō ppetit repetitio qz hincinde versat. turpitudine. vñ potior est pditō possidentis. ff. de pñ. ob turp. cām. l. vbi aut. In foro aut pñiali est vtriqz pñia iniungenda fm eum qd est notabile. qz apte sentit q talis non tenet ad restōnem in foro aie. Idē tenet Jo. an. vñ ista nō tenet erogare paupibz. Pñō. qz ius positiuū est p ea. Dicit enī q meretrix turpiter facit: sñ nō turpiter accipit: cuz sit meretrix: vt. l. iij. ff. de pñ. eb. tur. cām. videt enī pcurrere equitas nālis. Si enī nō turpiter accipit: ex q est meretrix: q nō tenet restituere. Preterea fauet sibi ius naturale in retentione. ppter voluntatē dñi tradentis. Nā nil tam naturale q vt acqñsio fiat fm voluntatē dñi rēdeni: et dictū est s. Idē tenet Ly. et dicit se rēdisse cuidam epō q meretrix de eo q lucratur in meretricio pōt facere testifi: et disponere. pur vult nec epōs pōt illis taliter acqñsitis apponere manū: etiā post mortē meretricis. Sec⁹ dicit Ly. in ea q nō est meretrix. Dicit enī q lz dñm re⁹ donataz transeat in illam mulierem: tñ fiscus tanq ablator iniuste qñti: illud aufert p. l. j. ff. de iure fisci. Et dicit q tales mulieres tenent in foro aie: hec turpiter acquisita restituere. Qd placet panor. qz iste turpiter acceperunt: ex q nō erant meretrices: in palā questū facientes. Cessat enī dispositio. d. l. iij. et etiā equitas nālis. Et idē Ly. etiā dicit q peccat ille q meretricibz nō seruat fidē pmissam p rōnez allegatam qz sic nō turpiter recipit: ita nec turpit stipulat se recipit pmissionē. Et hanc opi. videt approbare Bar. in. d. l. iij. Concludit q Panor. q meretrix turpiter nō recipit bona: vel pmissionem. et q de illis pōt ad libitū disponere licet pñtius agar dā do pauperibz: marie de his q p imoderatā improbitatē lucrata est. Secus in alijs mulieribz nō meretricibz: quia iste turpiter recipiunt dona vel pmissionem. vñ pmissione nō pñt agere. et recepta tenentur restituere et fiscus pōt illa bona occupare Adde tñ predictis q norat Tho. scda sede. q. lxxij. q si meretrix aliqd supflue: vel fraude: vel dolo extorsisset tenetur eidē restituere. Et hoc vñ equans

Restitutio. xv.

quia quo ad hoc iniuste recipit. et sic retinere non potest. Ad nota.

Quid autem de alijs mulieribus que non causa que stus: sed libidinis male operantur: et multa munera ob hoc recipiunt et dant. An huiusmodi male ablata hinc inde debeant dari pauperibus. An possint restitui turpiter danti: Quidam dicunt quod ubi huiusmodi turpiter data ipso iure non applicantur fisco: nec puato: licet turpiter accipiens non cogatur restituere turpiter danti: tamen si veller: posset restituere eidem danti. Nam nullo iure hoc prohibetur: et pene sunt restringende. Alijs videtur quod non turpiter danti: sed pauperibus talia eroganda sunt: nisi ille turpiter dans esset pauper: et illi per seffo rem darent tanquam pauperi. Tamen tenendo opus. **¶** Vbi restitutio non est scienda certe persone: sed pauperibus eroganda ista restitutio est de consilio: non de necessitate: prout quod in furto. rapina. yfura. yfymonia et huiusmodi: tunc prima opus. tolerari posset. Et hoc facit ad multa.

Quid autem si sit indebitum iure civili tamen: ut si legatum de quo potui detrahere falcidiam secundum leges: illud integre solui credens sufficere hereditatem ad omnia. An teneatur legatarius mihi restituere: Inno. in c. quod plerique de immuni. ecc. tenet quod non: quia licet ius positivum disponat super huiusmodi falcidia: equitas tamen naturalis que oritur ex dispositione testatoris est pro legatario. **¶** **H**ostius dicit hoc dicitur Inno. procedere in herede que soluit per ignorantiam. Si ei erravit in facto: oportet repetitio pro errore. **¶** **L.** ad l. fal. idem tenet **Bar.** in d. l. error: sed in aut. si cum testator. eo. ti. vbi dicit quod si heres soluit ignoranter ignorantia facti in nullo sibi preiudicat. quia etiam solutum repetit. d. l. error. **¶** **S.** vbi soluit indebitum ignorantia iuris: nocet in eo quod soluit. **¶** **An.** dicit illam. l. peccare in foro pentionis: sed in foro anime loquitur Inno. Ipse tamen sic distinguit. quod aut testator verat in testamento falcidiam detrahi. et tunc legatarius tenet cum bona conscientia illa bona: etiam si testator fuisset ignarus sui patrimonij: licet aliud dicat lex fori pentionis. ut in dea aut. si cum testator. **¶** **D.** oues: quod habemus certum fundamentum. scilicet voluntatem defuncti: nec aliquid error cadere potest voluntate defuncti impleta. Si autem testator non verat: tunc si persona est ignara et grossa versilliter ignorans detractiones falcidie: idem dicendum. scilicet legatarius iuste tenere in foro anime: quasi tunc conscientia testatoris pcurrat in solutione totius legati. Si autem testator erat persona instructa in iure: seu certificata de lege falcidia. tunc dicit se credere quod legatarius teneat restituere quod habuit contra legem falcidiam: siue errore facti: siue iuris heres soluerit legatum in regnum: quod cum possibile sit testatores voluisse ut falcidia detraheretur: ex quo erat sciens et non prohibuit: soluta est ut legatarius restituat: ut sic satis faciat voluntati defuncti. **¶** **M.** az in dubijs tutior via est eligenda. **¶** **Et** panos. in d. c. quod plerique. dicit. **¶** **An.** toni. hac. q. decidisse secundum tacitam voluntatem defuncti: et quod insurgit obligatio naturalis. **¶** **I.** z lex positiva aliter disponat in foro pentionis. **¶** **Et** sic vult indistincte

ut illa equitas naturalis preerat in foro anime disponi iurisdictioni. **¶** **Ad** est notandum. **¶** **S.** lo. tamen in c. si. de solu. videtur distinguere. quod aut fuit debitum naturale: tamen si civiliter indebitum. **¶** **Et** tunc aut errore iuris fuit facta solutio: et non oportet repetitio. **¶** **Aut** errore facti: et potest repeti. **¶** **Exemplum.** heres volens retinere falcidiam soluit legata integra credens se teneri: certe non potest repetere: quod erravit in iure. **¶** **Si** autem credebatur hereditatem esse sufficientem: tunc repetit: quod erravit in facto. **¶** **Vbi** error iuris non excusatur: vbi debitum naturale precessit. **¶** **Secus** in errore facti probabilis. **¶** **Aliud** est indebitum tamen iure naturali: ut est illud quo per cyrographum quis obligatur spe future numerationis. qui tale indebitum soluit: repetit. **¶** **Aliud** est indebitum naturaliter et civiliter. et taliter solutus que cumque ignorantia: repetitur. **¶** **vt.** **L.** de p. di. inde. l. j. **¶** **Si** sciens se non debere: soluit: non repetit: quia donare videtur. **¶** **ff.** de p. di. inde. l. j. **¶** **Quo** tamen ad questionem nostram principale: opinio. **¶** **d.** Antonij videtur tenenda: quia fundata super ratione naturali

Restitutio. xv. scilicet incertorum.

Primo queritur. **¶** **P**one expoliati ingrater ac heredes eorum. talia sunt incerta et debent distribui in pias causas. **¶** **An** debeant distribui in loco: vbi rapina vel yfura facta est. **¶** **In** do. dicit restitones sciendae pauperibus illi loci: vbi pecunia fuit inter illos facta: poterit repiri beneficium illorum: vel is cui damnus datum est. **¶** **f.** de. aut dicit quod hoc sit philum: non tamen de necessitate est. **¶** **vn** satis est quod restituatur pauperibus. **¶** **Ad** placet panos. in c. cum tu. de yfur. **¶** **Idem** yf.

Secundo queritur. **¶** **n**unquid ista restitutio incertorum pertinet ad episcopum. an ad alios pfectores. **¶** **R.** **Se.** in c. religiosus. de testa. li. vij. **¶** **q**uoniam an executores deputati per testatorem possint dispensare male ablata incerta: **¶** **R.** **fm** **Archi.** quod sic: per tex. illud. imo plus quod testator hoc idem potuisset. **¶** **p** hoc allat. c. cum tu. de yfur. **¶** **Et** **Vg.** dicit se non dubitare quod episcopi non habent se de his introumittere: nisi in defectu: vix quod non est a testatore aliquis deputatus ad hoc. **¶** **Idem** **Lap.** ab. q. dicit episcopum si hi posse reservare absolutioes pccati: non aut dispensatione incertorum. **¶** **Idem** **Jo.** cal. et **D.** nicens de scoto miniate. **¶** **Jo.** de lig. dicit quod opus. **¶** **Archi.** de iur. rigore est vera: si alia opus. **¶** **H.** ost. q. voluit quod talis distributio pertineret ad episcopum: seruanda est de equitate. **¶** **Lap.** ab. dicit predictas opus. ad pccos. **¶** **p** hac via. **¶** **q** quedam sunt male ablata incerta. in quibus transferretur dominium in possessionem nec oportet repetitio. **¶** **vt.** **ruj.** q. v. non sane. **¶** **Et** tunc procedit opus. **¶** **Archi.** **¶** **Q**uedam sunt in quibus dominium non transferret: et oportet repetitio. **¶** **vt.** **et** d. deci. et transmissa. **¶** **Et** tunc huiusmodi opus. **¶** **In** do. **¶** **R.** d. diuersitate. **¶** **q.** in primo casu: ille que huiusmodi male ablata potest facere elemosinam: et huiusmodi dominium: licet illicite. **¶** **Et** ideo d. suo potest elemosinam facere vel per alium facere: distribuendo pferim pauperibus. **¶** **vt.** **in.** d. c. non sane. **¶** **In** secundo vero casu: non potest inde elemosinam facere: nec huiusmodi dominium: vel si huiusmodi huiusmodi pfecte: quia oportet eis repetitio: vel eorum heredibus: quorum fuerint male ablata. **¶** **S.** **Se.** dicit quod ista distinctionem **Lap.** destruit text. in c. licet dignus.

de boni. **¶** **S.** eos quile
quo oportet repetitio. **¶**
bunio sic facta pauper
no potest casu errare
tunc ergo si illi no
fuisse illa talis dicitur
in veritate oportet illi
valeret talis dicitur
loquens de incertis di
no sit determinati re
pensionis pauperibus
pensionis talis dicitur
ribus erogare. **¶** **Idem**
oportet aliam causa
is publicos: viuarior
tercibus talis quod eccle
ciales: aut reliquos m
ta. **¶** **vt** dicitur est. **¶** **R.**
dicitur enim in exem
testa. **¶** **Et** fm pan. q. p
mouere. **¶** **p**ter iustitiam
empa essent rone delicia
leo ex tempore ordinari
pape. **¶** **Et** dicit zab. q. illa
tina voluntate: non si esse
Quo in ad incerta man
tat episcopus illorum dicitur
indes dicit non modica
ter. **¶** **facit** mides de episcopi
si huiusmodi potest dicit quod
fm. **¶** **p**udentiam suam. **¶**
male ablato: potest fieri
vel p cum de quo sibi p
videtur episcopi. **¶** **Et** sic salu
Nota ergo panos. in c. c
mentionem de episcopi. **¶** **d.** c.
p. c. q. de yfur. li. vij. non p
incertorum manifestorum viuarior
Sunt quoque quidam se fin
ti. **¶** **cum** in aliter videt pan
qui erat in pccos de restitu
inter pauperes pccos. **¶** **Et**
silio dicit episcopi quod non potest
sibi reservare absolutioes in
frater. **¶** **Clarus.** dicitur quod n
iure sacerdotum: quile inter
incertorum. **¶** **Idem** **Archi.** l. q
gentur qui per alium restitu
oportet qui debet: et non ille re
de liberatus. **¶** **Doc** intell
nana probabilis bene illa er
¶ **L.** zio queritur. **¶** **n**unquid
vita dispensare in repatio
Et vbi dicit fm quod refer
fuit dispensata bonome p fra
dicitur de lenis. **¶** **qui** allega
com. **¶** **li.** aliter soluitur: debi
torem. **¶** **ca.** **¶** **z.** **q.** **qui** tenet ero
pccos. **¶** **ca.** **¶** **z.** **q.** **qui** tenet ero

de homi. s. eds. qui loquit in rapina: et sic in casu quo ppetit repetitio. Et tamen text. dicit q distributio ibi facta pauperibus p eos qui extorsit: eis no pdest cuz extarent illi quibus debebat fieri restitutio. ergo si illi no extarent videt velle tex. q pro fuisset illis talis distributio. Unde credit Be. q si in veritate appareret illa dispensasse sine fraude: q valeret talis distributio. Seco. etiam in. iij. dis. xv. loquens de incertis dicit. no inneni quis necessario sit determinatus mediator in istis incertis dispensandis pauperibus. Sibi tñ videt q quis talia p seipm: p silio nihilominus boni viri pot pauperibus erogare. Idem tenet Tho. Quidam tamē excipiunt alium casum ultra pdictum. vtz in incertis publicorū vsurariorū. Item et tercio pot excipi tercius casus. qñ executores: vel sacerdotes parochiales: aut religiosi male dispensarent talia incertis. q vt dictū est s. Religio primo. Ets hziurisdictionem etiā in exemptos. vt dicit zab. in de. j. de testa. Et fm pau. eps pot executorē ab officio remouere ppter suspitōē: etiā si testis esset factū in loco exempto: q ordinarius hoc casu pcedit vice pape. Et dicit zab. q illa de. loquit de quacūq; vltima voluntate: etiā si esset donatio causa mortis. Quo tñ ad incerta manifestorū vsurariorū. an ppetat epis illorum distributio. Panoz. in. c. cū sit. de iudeis dicit non modicū animaduertere q null⁹ ter. facit mētoz de epō: nisi. d. c. cuz sit. S; ille ter. si bñ pderet no dicit q eps debeat distribuere: s; fm puidentiā suam. Et ideo dicit q dispensatio male ablatoz: pot fieri p eum qui tenet restituere: vel p eum de quo sibi puidit. s; fm silium et puidentiāz epī. Et sic saluant omnes opi. hec panoz. Nota ergo panoz. in eo qd dicit q nullus ter. facit mentionē de epō: nisi. d. c. cuz sit. ergo sequitur q p. c. q. de vsur. li. vj. no pot cludi q distributio incertoz manifestorū vsurariorū pnteat ad epm. Sup quo. c. quidam se fundare nitunt. Ad dictū tñ. c. cum sit. aliter rñdet panoz. q loquit de iudeo qui erat suspectus de restōne: maxime q erat sicda inter pauperes xpianos. Et Jo. cal. in quoda cōsilio. dicit expse q eps no pot p statuta synodalia sibi reservare dispensatōez incertoz. Idem Og. r frater Arnus. dicentes q no pot eps excōicare d iure sacerdotes: qui se intrōmittūt de dispensatōe incertoz. Idem Archi. f. qui addit q caueat diligenter qui p alium restituit: r ita caute faciat: vt recipiat qui debet: et no ille retineat sibi. q: p hoc no esset liberatus. Hoc intellige duz sciuerit. Als ig ranna pbabilis bene illū excusaret.

Tercio quero. num quid epus possit talia male ablata dispensare in repatione ecclesie parochialis Be. vbi s. dicit fm q refert Jo. an. q ista questio fuit disputata bononie p fratrem Bēnium sancti Martini de senis. qui allegabat ad negatiuam: q cum ista sint dispensanda in pauperes. vt d vsur. cum tu. si alteri soluatur: debitum no remittit. de iureiuran. ca. te. r qui tenet eroganda pauperibus retinet aliena. xlvj. di. sicut. Item q: nemini ē con

sulendum cum alterius iactura: per regulam in i locupletari. Nec ptertu pteratis: est impietas faci enda. xxx. q. j. nosse. vñd licet ecclesias reparare sit opus pietatis: no tamen est cum iactura pauperū hoc exercendū. Item soli principi licet cum alien⁹ iactura alteri pferre. de reli. do. pstitutus. Item q requiritur pensus omnium illorum: quorū iuri detrahitur. de reg. iur. quod omnes. In cōtrarium quia episcopo equalis cura iminet de tribus scilicet pauperibus. ecclesijs edificandis et reparandis. r de alendis ministris ecclesiaz. lxxij. di. c. j. xij. q. ij. anrum. Item quia expedit pauperibus: ecclesias reparari in quibus oblatōes recipiuntur ad pauperum alimonia. xij. q. j. habebat. Item quia i eis pueniunt fideles. r mutant ad pauperum subuentiones: r alia pia opera. r sic reparari illas pauperibus expedit. Et maxime: quia si ecclesie paupes sint in pauperum numero: cum ipsius ministris computabunt: maxime ne desit populo spirituale alimentū. s. verbum dei. viij. q. j. audacter. Et soluendo. q. tenuit q si ecclia repatōne vel augmento indiget. vt q: ad eam no pot puenire pplus ad diuina: nec facultates ipsius ecclie ad repatōnem sufficiūt: eps sine pauperū graui dāno: ad talem vsum illa licite poterit deputare. r als non poterit fm eū. vtz qñ facultates ecclie sufficiūt: vel reparatio no ē necessaria: s; volūtaria: vel nimia fames que tñc iminet pauperibus. lxxvj. di. pasce. Et idē dicit Jo. an. se vidisse disputare p. d. Recuperum de sancto miniate.

Quarto quero. an isti executores deputati per testatorem ad distribuendum ista incerta: possint exequi p alium. Rñ. Be. q no: sed implere debēt p se. ad hoc. c. tua. extra de testa. Ibi p man⁹ eoz: Idem Ol. Et intelligit hoc verū nisi certa erogatio certe rei: r certo loco fienda cōmissa esset. q: tñc forte posset alij pmitti. ad hoc de offi. dele. is cui. li. vj. Idem Jo. an.

Quinto quero. Pone testator dedit quatuor: ex executores: vt omis vel maior pars ipsorum vnacuz Jo. qui erat de numero quatuor distribuēt: postea mortui sunt duo supstite Jo. r alio. An possint ex equi: Jo. callenet q sic. p. d. c. religiosus. qd lz ad lram loquat in duob: altero mortuo: vel abente: tñ idem videt si essent plures: r maior pars defecerit. quia tunc ad minorem spectat dispensatio per ratōnem dicti ter.

Sexto qro. an mortuo executore succedat successor: vt q: forte executor erat pbat⁹. Rñ. zab. i. de. j. de testa. q mortuo executore dato sb noie dignitatis succedit successor. Quo aut cognoscetur hoc: dicit Math. q si fuit deputatus executor anteq eet in dignitate. dicitur datus ratōne psonē: r no transibit in successorē. Si aut post. Aut adiecit nomen appellatiū tñ. aut ppiūm: r appellatiūm. Primo casu. presumitur ratōne officij. et succedit successor. Secundo casu. secus. Solo. tamen Job. an. in. c. ij. de testa. in. vj. dicit. q predicta distinctio pcedit in extraneo: sed in propinquo videtur q licz nomen non fuerit expsum: cum affectōne hoc fa

Restitutio. xvj.

etum fuerit: nō transibit ad successorem. vide de hac materia Panoz. in. c. qm̄. de offi. dele. Dicta tamen distinctio Mat. facit ad multa. Nam si dicitur in bulla apostolica. preposito. S. martini. absq; expresse nominis proprii: tūc transit in successorem. Si autem diceret. De p̄posito. S. mar. tūc nō transit in successore.

¶ Septimo quero. an executor possit aliquid erogare in spurio defuncti. Respon. zab. fm̄ Mat. q̄ non: quia nec p̄ se; nec alio mediante capere potest. ff. de vul. 7 pu. si pater. Et hoc dicit Mat. verum: etiam si datum sit executori arbitrium disponendi. quia debet intelligi sibi datum p̄out a iure 7 nō p̄tra ius. hec zab. Hoc p̄t intelligi de rigore iuris civilis. Secus tūc de iure canonico. vt in. ca. cum h̄ret de eo qui du. in ma.

¶ Octavo quero. an executor religiosus possit erogare aliquid suo p̄prio monasterio: vel sibi: vel cōlanguineo? Et videt q̄ sic: Nam fm̄ regulā charitatis. Primo nobis et nostris debemus subuenire. In cōtrariū videt. q̄ tal' erogatio videtur suspecta. Pau. distinguit. aut est solus. et nō p̄t: vt sit differentia inter dantē 7 recipientē. de iure patro. per vias. nisi p̄iunctio esset euidentis ratio pietatis. Aut est cum alijs: 7 p̄t. tūc dicit Pau. q̄ monasterio etiaz dare p̄t de his que potest suo arbitrio distribuere: etiam si sit solus. q̄ ibi est euidentis distinctio p̄sonarum. de testi. in sup. Idem dic de p̄languineo: cessante fraude. Sibi autem nō p̄t: nisi esset in summa necessitate. q̄ tūc etiaz ei liceret capere aliena.

¶ Quid autē si testator voluit omnia distribui de voluntate: vel p̄silio religiosi? Respon. zab. fm̄ Pau. q̄ primo casu. est quasi executor. Et hoc idē dicitur qd̄ de executorē. Secdo casu. dicitur. nisi heres vel p̄missarius p̄siliū eius sequi teneatur: ex mandato testatoris. hec zab. Et sic primo mō. frat minor nō p̄t se impedire: cum nō possit eē executor. De ista materia vide s̄. Religio p̄rio. et. j. Testamentum tercio.

¶ Quero. an qd̄ dictum est de reddenda rōne p̄ executorē: locū habeat si testator hoc veruit. Respon. Pau. vt refert zab. in. d. de. j. dicit. q̄ si executor ex indebita administratōne delinquit: non valet remissio: q̄ nō est verisimile testatorē posuisse illam clausulam in elusionē sue voluntatis: 7 pontificalis officij: nec etiā posset testator officij ordinarij impedire hoc casu. vt. d. de. j. 7 c. nos quidem. eoti. Als si ex distributōne: vel retentōne nō p̄mittit delictum: nec offenditur testatoris voluntas: qui vt unq; posuit in voluntate executoris: valet remissio. hec zab.

Restitutio. xvj. de mō restituendi. Sciendū primo fm̄ Archi. f. i. tractatu restitutionū de mō restituendi talis sit distinctio: colligendo mentē doct. 7 aliquid colligendo totā istā materiā. q̄ aut is qui h̄z restituere: vel pauperib; erogare. aut ē manifestus vsurarius. aut nō. Si manifestus. tūc p̄fessor nō p̄t:

nec d̄z eū audire ad p̄fessionē: nec alia sacra tra de re: nisi seruet forma q̄ habet. extra de vsur. c. q̄. li. vj. quā habes s̄. Restitutio. ix. Credo tūc q̄ i casu extreme necessitatis vbi. f. talia nō possent fueri: q̄ nec ordinarius: nec vicarius e? nec curatus possent h̄ri vel alij et vsurari? manifestus: esset in mortis articulo petens confessionē: parat? facere omnia ad q̄ tenet. cautōz facere 7 restitutōem: sine in mari sit talis: p̄t audiri 7 absolui a quocūq; sacerdote: ex quo vere penitet. et sacerdos qui talem audit: licentia habita ab eo: exponet postea p̄missi onem ep̄o. 7 ep̄s cogere p̄t eum si supuierit: vel heredes sui talis: mortuo eo: ad restitutōem. In secundo casu. f. q̄ is qui habet restituere nō ē manifestus vsurarius. subdistingue tripliciter. q̄ aut restō est fienda p̄ccise sup certis: aut sup incertis. aut super vtriusq;. Si sup certis vt cum sciunt plone: 7 reperiunt quibus fienda ē restitutio. regulare ē vt si at damnificatis: vel eorū heredib; vel alijs ad q̄s deuenire debent bona restituenda. q̄ si non reperirent: facta diligenti inquisitione ipsorū: debet ista res vel precium eius deponi apud aliquem locū religiosum. vt illis restituatur: si in futurū reperirentur. vel si creditor q̄ nō reperirent debet pauperibus erogari. p̄ animab; ipsorū. Nec sufficit talia ablata certa dari pauperib; p̄ animab; illorū q̄ nemo de suo cogitur facere donū. x. q. ij. p̄cane. vñ talis qui aliena pauperib; dedisset ad huc tene ret ad restitutōem. p̄ijs p̄lonis. ar. extra de homi. sicut dignus. Si tūc illi ratificauerit post factum: q̄ rum res ē sufficeret p̄ regulā. rati. li. vj. Sz iterum circa talem qui h̄z restituere certa fienda ē trinemus distinctio. q̄ aut p̄t restituere certa integraliter: sine sui notabili incommoditate: 7 sine sue p̄diti onis destructōne: 7 familie sue. Aut nihil. p̄t restituere. Aut tercio. nō p̄t restituere sine notabili incommoditate: 7 destructōne sue sube. Primo casu debet totū restituere: ex quo p̄t statim fm̄ Tho. Verus q̄ modicū p̄nihil reputat: si talis differret p̄ ebdomadā: vel quindenā vel h̄mōi restituere: nō intentōne detinendi alienū: s̄ vt aptius negotiū illud p̄ficeret: nō videt in hoc p̄tra iusticiāz agere seu peccare: nisi ille cui tenebat in illo intervallo in aliq̄ magna necessitate reperiret. Et si dicit se velle hoc facere. 7 i foro p̄scientie credatur cui libet non solū p̄ se: s̄ etiā p̄tra se cōfessor absolueret p̄t absq; exactōne inramēti: vel alteri cautōis: et eū admittere ad cōiōnez: nisi sit vehemens p̄sumptio in cōtrariū. f. q̄ nō restitueret. p̄tra. pluries cōfessus ē sibi: vel alij p̄ponēs celerem restitōnez: 7 nihil fecit. tūc em̄ non videt absoluendū: s̄ sibi dicat vt restituat prius: 7 postea absoluat et cōmunicet verum quia p̄sumptio p̄sumptione elidit. postet ita efficaciter p̄ signa etiam exteriora apparere qd̄ dicit se facturū. q̄ merito posset sibi credi: nec ē admittēda ratio hec: si allegaret. q̄ recipit inde incommoditate aliqua d̄mō non nimis notabilē: 7 q̄si ambilatōez sue sube. In secdo casu. q̄ nihil p̄t restituere: q̄ nihil h̄z. tūc nō debet denegari absolutio: nec cōiō: si p̄ponat restituere cū poterit. nec d̄z

per debitor
sufficit q̄ cedat bo
di. cum veniat ad
qd̄ strins de sol
verisimile illam
coerzunt vel certo
tractum et malici
quod incurrit pena
rariū non est solue
exposalem p̄m ut
non debet fieri cum
qua: nec vituperio
cipio. Et ideo vald
tudines aliquarū
pauperes dems co
vituperium parum
ra: 7 irratiōabilis
quā. x. q. vj. si res
lege p̄t firmari. M
de. Et an licet.
¶ Sed queritur. an
ni bona: s̄ nō nec pe
q̄ aliam creatōnez: de
menta ad dōctōem a le
p̄t ip̄e 7 familia sua. v
ales p̄parum fecerit
primo satisficere. Et
decur de melioribus
modis iuris obligat
stipendiarij. quā licet
ficientia libi 7 familie
obligat. led erit de li
fm̄ cōmodam facult
tores certis: debet
aut restituere sit fiend
en in manus q̄si. Et
limes. Et de re. q̄ cler
cessum beneficium cel
ant beneficij deca. l. mil
us est. vñ p̄t restituere
non liberat 7 dōctōez
quocum fecerit m̄m̄
tum ti. Et quib; ea. pos
facere possit. Lis qui bon
Quod intelligit: dōctō
onc. ff. de re. ar. Sed vi
tu. d̄ vsur. que dicit q̄ en
restricetur ad restitutō
buz ratio ne egeat. Sed
quā. qd̄ est valde notat
tūc p̄tinens debet bal
limum bonoz. Et fm̄ g
ditate vsuraz: etiam si p
monat paup quia nō d
me. Alius. 7 Mo. de. q
tūc vsuraz: 7 nō solū q
finitos videt sp̄ale in v
questione solvere quā
te. quāda. Et hoc videt ex
p̄t. p̄dare alia opinio.

propter debitum vrgens et contractu in carcerari: si
sufficit qd cedat bonis: cum intentione satisfaciendi.
cum venerit ad pinguiorem fortunam. vt in .c.
doardus. de solu. nisi extimarent ipsi et editores
verisimiliter illum posse restituere p se: vel per ami-
cos: tunc: vel certo tempore. Sed. ppter debitum con-
tractum ex maleficio. puta. pmissit crimen: propter
quod incurrit penas. l. floreno. pot vtiq; in carce-
rari: si non est soluendo. et pena pecuniaria pot in
corporalem pmutari. Ista tamen cessio fm docto.
non debet fieri cum aliquo cruciatur: nec pena ali-
qua: nec vituperio. vt. l. qui bo. ce. pos. l. si. in p-
cipio. Et ideo valde reprehendende sunt consue-
tudines aliquarum ciuitatum et terrarum: quibus
pauperes bonis cedentes alicui cruciatur: seu
vituperium patiunt. nam ista e quedam frustrato-
ria: et irrationabilis et inhumana seuitia. vt dicitur
leg. xiiij. q. vi. si res. Et ideo nulla consuetudine vel
lege pot firmari. Nazlex dicit esse iusta et sancta. iij.
di. Erat aut lex.

Sed queritur. nunquid cedenti tollentur om-
nia bona: Rñ. nec per cessionem: nec p quamcum-
q; aliam exactionem: debitor auferenda sunt vesti-
menta a dorso: seu a lecto: et quibus necessario vti-
tur ipse et familia sua. vt dicitur l. ex. xiiij. Et si officia-
les ptrarium fecerint grauior peccant: et tenentur
primo satisficere. Et istud cessionem remediuz vi-
ditur de melioribus: quod dari possit his qui sup-
moduz sunt obligati: sicut sunt tyranni. capitanei
spondiarij. quia licite postea possunt retinere suf-
ficientia sibi et familie sue. licet essent in immensuz
obligati. sed erinde supra tenentur ad restitutionem
fm comodam facultatem. Et si quid est sunt credi-
tores certi: cessio debet fieri in manibus eorum. Ali-
cum restitutio fit scienda pauperibus: cessio potest fi-
eri in manibus epi. Et nota fm Aug. et Imol. in
l. miles. ff. de re. iur. q. clerici: et aduocatis no est ne-
cessarium beneficium cessionis bonorum: cum habe-
ant beneficium dicta. l. miles. qd beneficium cessionis
est. vt no possit post cessionem in carcerari. itamē
non liberatur a debito: quia cum puenerit ad pin-
guiorem fortunam: tenetur satisficere. l. j. et per to-
tum ti. l. qui bo. ce. pos. Qd intelligit. nisi in qtu-
facere possit. l. is qui bonis prio rñso. ff. de ces. bo.
Quod intelligit: deducto ne egeat. l. in p. demnati-
one. ff. de re. iur. Sed vide glo. singularē. in. c. uiz-
tu. d. vsur. que dicit qd etiam si vsurarius cessit bo-
nis: tenetur ad restitutionem in integrum: nec habe-
bitur ratio ne egeat. Qd intelligit Panor. in foro
pniali. qd est valde notandum fm Panor. licet in
foro ptenioso debeat haberi ratio ne egeat p ces-
sionem bonorum. Et fm glo. ibi vsurarius tenet re-
stituere vsuras: etiam si post restitutionem in integ-
rum remaneat paup quia no dz viuere de alieno. Idez
tenet Alanus. et Ho. di. q. in solidum pueniunt de-
tētores vsuraz: et no solū quantum facere pnt. Et
sic fm eos videt spale in vsurario. Multi tñ tenet
q tales tenent soluere quantum pnt. retenta sibi vi-
te comoda. Et hoc videt equi: licet de rigore iur
posset. pcedere alia opinio. In nullo tñ casu tenet

debitor: talis habitare in loco vbi capiatur. Item
si talis debitor: qui no est soluendo habeat exerciti-
um aliquod vel artem: dz fideliter laborare vt de
eo qd superlucrat vltra victum et vestitū suū cen-
petentem et familie sue: satisficiat creditoribus suis:
vel mensatim: vel annuatim: fm qd melius pote-
rit. Non tñ tenetur laborare vltra posse propter
hoc: nec sibi subtrahere suam necessitatē vel fami-
lie sue. Item si talis spiritu ductus et no animo vi-
tandi labores seculi: et onera creditorum vellet reli-
gionem ingredi: libere possit fm Ray. Nec ad re-
quisitionem creditorum tenentur religiosi illi eijce-
re: si debita declarauit monasterio ante ei' ingres-
sum. nec tenetur monasterium illis satisficere: ni-
si debitis que puenerūt ad ipsum monasterium: me-
tenetur facere artem in monasterio. nec dz dimit-
tere operas communes religionis: vt per aliqd tem-
pus satisficiat illis. In tercio casu scilicet cum non
potest restituere sine notabili incommoditate: et de-
structione sue conditionis: ita qd quasi reduceret ad
nihilum: et multa pericula et disturbia ei sequerentur.
Nec est tora difficultas materie. vñ sciendum.
q talis pot triplici mō sibi puidere. Primus e pe-
tendo remissionem talis debiti ab eo: cui dz p se vel
p interpositā psonā: et p pue qñ nec tñ: nec in fu-
turum sperat posse restituere: sine h' mōi notabili
incommoditate. Qui casus no videt habere locum
vbi is cui debet esset eque egens vt ipse vel magis
Sed vbi creditor sit abundans: vel ppetēter tras-
eat: nec multū indigeat eo qd sibi debetur. si debi-
tor petendo huiusmodi remissionem sine metu: si
ne fraude: sine coactione: sed libere et sponte a cre-
ditore faciendo se suum debitorem: et velle sibi ad-
plenaz restituere: quod debet in casu quo velit. ni-
hilominus rogat qd attenda incommoditate sua re-
mittat sibi totum vel partem. tunc dico fm doct.
q si remittat in totum vel in partem: valebit. Si-
guanter autem dico sine metu. quia si peteret debi-
tor remissionem per talem modum locutionis: vel
per talem personam mediā: qd timeret creditor ali-
quod periculū vel damnum sibi puenturū si no fa-
ciat talem remissionem: et postea faciat ad id euitan-
dum: no valet remissio. Similiter si faciat cū frau-
de. puta. quia dicit nil posse: cum tamen possit sal-
tem partē. et si non in pecunia: vel dando ad intel-
ligendum qd no sit multum qd debet. cum tamen
sit: et huiusmodi: non valet remissio. Debet enī cla-
re exprimere totam quantitatem debitam: et totum
posse suum sine diminutione. Item si fiat cū co-
actione: non solum absoluta: sed etia conditionata.
puta. dicit p se vel p mediatores qd de. l. que debet
dabit. l. vel. l. x. si vult remittere residuum: et non als.
Creditor quia pbare no pot debitum: vel no pot
obtinere iusticiam propter potentiam illius: ideo
remittit: quia quasi cogitur. Iudicat enī melius
sibi fore habere. l. qd nihil. unde non valet talis re-
missio. Sed si cessantibus his: pure et simpliciter
petitur remissio: et libere: et sponte et gratuita volū-
tate fiat: valet. etia si no heat pecuniā parā restitu-
tionem in actu. vt quidā dicūt esse necessarium. Tñ

Restitutio. xvj.

Archi. f. Lau. et fere omnes doc. dicunt qd hoc nō est necessarium: nec tenetur id quod sponte est sibi remissum in elemosynas erogare: verū tamen si ille qui petit remissionem: quis locutus fuerit libere scilicet qd paratus erat ad restitutionem: si id nō gerebat in animo: sed intendebat nil dare si repetisset: remissio facta in tali casu libero animo a creditore valet ad hoc debitore: quia illi nō tenet amplius ad satisfaciendum: ex quo in omni casu creditore intendit remittere: siue possit: siue non. Et qd cumq; intentione petat faciendi: vel non faciendi. Non autem deobligatur debitor talis si creditor remittit: quia nil credebatur illum posse dare: cum tamen posset: vel alio modo deceptus: unde nō valet sibi quo ad deum talis remissio quia permanet in peccato unde penitere debet: et confiteri de tali sua fictione: et disponere qd si deberet iterum facere: pura intentione faceret: et restitueret si teneret: et remissionem habere non posset. Si autem dubitatur vtrum ille intendit libere dimittere: ex qd cessauit omnis fraus. et dolus. vis et metus ex parte petentis remissionem: et non apparent circumstantie in contrarium: debet presumi qd libere remiserit. ar. ad hoc. xxij. questione. v. humane. Si autem remissionem obtinere non potest libere et simpliciter: tunc recurrat talis ad secundam viam: scilicet petendo dilationem. Et hoc nisi infra tempus illius dilationis is cui satisfacere debet incurreret notabile damnum vel incommoditatem. Si cur non debet quis cum alterius iactura locupletari: ita nec damnum evitare differendo restituere: quod alterius est. Et sicut dictum est de petendo remissionem: ita intelligitur de modo petendi dilationem. scz qd fiat libere: sine fraude: sine coactione: vel metu: al's non valeret. Sed is cessantibz: si petitam dilationem obtineat libere: licite potest ea vti. Si vō non libere obtineat dilationem: sed cū quadam modificatione et cautōe. puta. qd det sibi tantū in mense vel anno: tunc tenetur facere quod promittit: etiam si cum aliqua incommoditate. Et si damnum illatum per furtum: vel fraudez: vel aliū modum est occultum ei cui est factum: non tenet pcedere crimen suum nec in petendo dilationem: sicut nec in petendo remissionem: imo nec debet vbi timetur scandalum. Tenetur tamen ita agere qd ille creditor: nō amittat quod suū est: per casuz mortis inopinatum: vel al's. vnde faciat aliquam scripturā autenticā p talem modum: vt tempore suo restituatur quod debitū est. et deponat scripturā penes tales qd nō frustretur eius intentio. Petat ergo dilatores per se vel per aliū tacito nomine persone debitricis: et cum talibz circumstantijs qd non habeat illū suspectū. Et si aliam personam mediatricez ponit: ponat talem qd fideliter agat negotiū nō vtdo fraude: nec metu: vel coactione. s; libere vt decessit est. Al's non sibi valeret remissio vel dilatio data: nec excusaret debitor ab obligatione ptracta quantumcūq; sibi imposuisset qd libere et simpliciter restitueret remissionem vel dilatores peteret: et ille non seruasset sibi iniuncta. Et ideo certifice de facto: si

vacillat in aliquo. Posset tamen esse talis: et infidelis dignus mediator qd debitor audiens ab eo totum remissio: vel dilationem obtinuisse excusaretur ignorantia facti s; regulam iuris ignorantia et interim obligaretur mediator. Sed postea notificata sibi rei veritate: extunc tenebitur primus. Si vō est absens is cui tenetur: si credatur in bene reuerentius: potest expectari reuersio eius vt restituatur sibi quod suum est: vel petatur remissio. vel dilatio: si restitui non potest sine magno incommodo. Et si paratus est facere totum quod debet: potest et absolui et pmutari: nisi al's illuserit confessionem. Si vō nō expectatur cito reuerentius: mutatis qui debet: si modum habet. scilicet per fiduz nuncium. al's etiā dilationem restituere si illi creditore non assignaretur: vel scribat quid velit fieri de illa pecunia: vel de re sua agi: sic faciat vtiliter disponit. cauto tamen modo agendum est si pecunia debetur ex peccato. puta furti vel fraudis. vt scilicet non manifestetur peccatum vel persona: sed sibi solum aliquem esse obligatum: et huiusmodi. et interim pecunia ponatur in ede sacra s; m. Jo. an. vel alio securo loco. Sed si pecunia debetur ex contractu licito. puta mutuo. venditione et huiusmodi: vel ex contractu illicito: s; quasi licito reputato per errorem: sicut sepius fit in dantibus mercatoribz pecuniā vel artificioz ad discretiores: tūc potest et debet aperte dici obligatio debiti ptracti: et p quā viam. Sed si nō potest ille transmitti propter notabile incommoditatem: tunc scribat petendo dilationem: seu remissionem. et potius quis eligeat primum qd scdm. nisi necessitas cogat: qd qd differitur nō aufertur. vt sic fiat restitutio. et sic expectando repositionem paratus facere qd dicitur: poterit absolui et pmutari. Si autē nec dilationem: nec remissionem potest inuenire vllā: tūc faciat restitutionem vel cedat bonis creditoribz suis: etiam si deberet medicare. s; m. Ray. Nec em̄ habendus est respectus s; m. eum ne egeat. Vl. dicit. qd potest tenere extreme vite necessitate. Durus est em̄ hic sermo. Et ideo Jo. de neap. in quolibet. distinguit. qd aut creditor est egēs eo qd iste detinet: aut e abundans: seu potest transire potest cum carentia illi? qd sibi debetur. In primo casu. hz locū dictū m. Ray. vt statim restitutio fiat: vel cedat bonis. etiam si incurrat maximam incommoditatem. Non em̄ licet de alieno vitare incommodū suum: cū in cōmodo illi? cuius est res. In secundo non tenetur ad statim: cum ipse debitor incurrat notabile detrimentuz: et quasi sui status et conditionis destructionem: et ex psequenti deueniat vsq; ad quasi extremā necessitatem: et multa pericula anime et corporis possint sibi pungere: s; annuatim: vel mensatim restituere potest. put melius poterit: cauendo sibi a supfluis expensis p se et familia et victu et vestitu et alijs: vt possit citius restituere. Max nō lz tenere alienū ptra voluntatez dñi: vt qd viuat cū honore et pcedetia sui stat? et demittendo p testis qd plene satisfiat creditoribz. Si autē vt dñi ē debitor restitudo incurrit tot dāna et pericula: et creditor non vult facere remissionem

ne dilationem
tunc debitor
vt dicitur et
dicitur in hoc
commoditate
faciendum cum
nunc. put em̄
Et s; m. Ray.
nō tenet quis
est ex pter recipi
petat gladium q
qd statim restitu
notabile damnu
lis psona: et qd
aut line re illa p
tra est ad talem r
Lecius. qd rest
stutendo immu
plurimorū vel p
quid calit? s; m
ximus differit? al
ri in cōmodo suū
vt nullū itaq; resti
dit qd hoc casu. Deb
nō est debitor immu
stati. dum videber
suum reberet. cōtr
neq; qd licitū est.
qd si quis habet aliq
lins licet vnde in
si velle vendere: vt
posset extorere illan
reliquis expensarū
re nō tenet vendere
posset et line illis lin
et hōi. vñ si quis d
libros debet m̄ libros
suis sine quibus cōp
em̄. nec conuoluerit: nō
satisfacit. sed de lucro a
tum restituere debet. M
tas nō cum omnino incl
paret via furis: et debet
Sed cum timoratis qua
lunt. p salute aie iustorū
lus sit deo reddere rōn
de nimia leuitate. xxx
est p dican dum: nec par
re aliene. Ides s; dicit
re infra artis sine quibz
mlabvādo vltra susten
tam satisficere credito
restitutionem incerte
no. qd aut habens in cer
modo potest. Aut p rē
suar sui et familie. Dum
victus licet et certa. et
vt quis remere sibi. sive
tam vel fraudem vel dam
num nō habitam. p de
mānos ignorat: vel si

nec dilatione: nec est creditor: indigens vt dictū est tunc debitor: nō tenet restituere totū sil. sed eo mō vt dictum est. Ratio est fm. d. Jo. q. volūtas creditoris in hoc irrōnabilis est. cū sine sua multa incommoditate nollit. p̄ximū suū expectare ad satisfaciendum. cum fm deū ipsi indigēti deberet subuenire. put etiā dictū est fm Sco. s. Restitutio. j. Et fm eundē Sco. in. iij. sunt tres casus: in quibz nō tenet quis statim restituere qd̄ debet. Primus est ex pte recipiētis: puta si quis in furia cōuersus petat gladium quē apud aliūz deposuerat. Sedz qñ statim restituere alienum resultat in enidens et notabile damnū ppli. vtpote si debitor: est notabilis psona: et rei publice multū necessaria. Creditor autē sine re illa pōt transire. que res oīno illi necessaria est ad talem rei publice statum cōseruandum. Tertius. qñ restituenti vel alicui ex suis statim restituendo imminet grauis infamia. aut scandaluz plurimorū vel paucoꝝ: vt piculum mortis. In quibz casibz et silibus debet creditor: magis velle p̄ximū differēdo aliquatūlū restituēz aliqd̄ p̄dicto rū incommodū cūtare q̄ incomodū suū modicū v̄ nullū statim restituēdo sibi satisfieri. Et Sco. ad dit q̄ hoc casu. debitor: detinēs alienū inuito dño nō est detētor: iniustus. q̄ ille volēdo statim sibi restituī. dum videlicet aliqd̄ p̄dictoꝝ imminet vult suū rebabere: cōtra rectaz intentionem facit. qd̄ nequa q̄ licitū est. Loncoz. Archi. floz. qui dicit. q̄ si quis habet aliquā artem. et cum instris artis ilius lucrā vt de sustentat se et familiā suā. q̄ instra si velle vendere: vt satisfaceret creditoribz suis. nō posset exercere illam artem vñ viuit. vñ si aliqd̄ ex residuo expensarum vite sue poterit forte satisfacere nō tenet vendere vt satisfacciat vel restituat. nisi posset et sine illis lucrari cum alijs: puta. operādo et hñdī. vñ si quis doctor: iuris. qui cōiter indiget libris: habet tñ libros et vestes competentes statui suo. sine quibus cōparere nō posset in statu condecenti. nec consilere: nō credo q̄ teneat vendere vt satisfacciat. sed de lucro artis sue inde p̄cepto: paulatim restituere debet. Nec equitas et hec humanitas nō cum omnibz indifferenter exercenda est: ne pareat via furis. et detentionibz iniustis. et vsuris. Sed cum timoratis qui multū laborant et solliciti sunt p̄ salute aie sue: forte nō esset iniustū. cum melius sit deo reddere rōnē de nimia misericordia: q̄ de nimia seueritate. xxvj. q. vij. alligant. Nec istud est p̄dicandum: ne pareat via rapinis. et detentione rei aliene. Idez q̄ dicendū est de artifice qui habet et instra artis sue quibz se sustentat et familiā suā: et laborādo ultra sustentationē suam poterit paulatim satisfaccere creditoribz: vt dictuz est. Quo vō ad restitutionem incertoꝝ fienda est triplex distinctio. q̄ aut habens incerta: pōt restituere: aut nullo modo pōt. Aut p̄t: sed nō sine notabili incommoditate sui et familie. Primo casu. tenet oīa restituere q̄cūq̄. sicut et certa. Et dicunt incerta ea q̄ nō pōt quis retinere sibi. siue q̄ vel rapinam vel vsuram vel fraudem vel damnū: vel rem alienam inuentam nō habitam. p̄ derelicto accepit. et psona cuius est res ignora: vel si scit. non inuenit. nec ip

se: nec eius heres. Similiter dici possunt incerta: q̄ quis recipit p̄ vicium symonie in sacramentis. et alijs spūalibus. Non dico de fructibus beneficij p̄ceptis symoniacē accepti. quia illa sunt certa. debent etiā ecclesie illius beneficij restitui: vel camere apostolice. etiam dicunt incerta vbi cūq̄ est turpitudō ex parte dantis et accipientis. q̄ si dyocesan⁹ vel quis alius ei qui habet restituere certa et incerta: et bene potest restituere dimittit simpliciter absq̄ causa rōnabili: vel componit cum eo: vt fieri solet cum vsurarijs sup incertis: puta. q̄ det sibi centum. cū tñ possit: et alia restituere: vel tunc. vel in futurum sine hoc q̄ vadat mendicando. et si cum incommoditate sui nō nimia: puto talem remissionez in foro dei nō valere. nec cōpositionem: et si valeat in foro ecclesie: vt. s. nō vexet. Nam ep̄i sunt positi dispensatores bonorū pauperum. nō dissipatores. Secus autē si fiat hoc ex cā rōnabili: puta. q̄ ille nō posset etiā prem pauperibz erogare eius qd̄ debet sine notabili detrimento sui et familie. tunc posset tanq̄ pauperi rotuz. vel ptem sibi remittere. ita tñ q̄ ille sit paratus totum qd̄ debet erogare. ad qd̄ tenet. In secō casu. s. cum non statim pōt restituere incerta sine magno detrimento sui. faciat prem. et de tpe in tps residuum. Et bonū est q̄ ep̄s vel cōfessor assignet sibi tps infra qd̄ restituat. et si reperit pluries p̄terisse tps statutum sup hoc. cum tñ potuisset facere distributionē. nō de facili est absoluedus. nisi vel faciat prius distributionē quā dz: vel credat oīno facturū in breui. In dādo autē hñdī dilationem. debet attendi modus et cā illicite accēptionis rei aliene. vt quanto fuerit turpior: et obnoxior restitutioni tanto tps breuiet. Maior em̄ violentia est in furto et rapina. et fraude. et damno illato: q̄ in vsura. Et maior obligatio in vsura restituta q̄ in pecunia symoniacē accepta. vel p̄ corruptionem iudicis. Et magis in p̄dictis casibus. q̄ acquiritis p̄ ludum. Debet etiā attendi familie ei⁹ conditio. Laueat tñ summope cōfessor. si ipse se impedit de hñdī distributionibz incertis. vt taliter se habeat q̄ euitet oēm notam cupiditatis. Item q̄ que pauperibz debent dari. non faciat ex eis paramenta fieri. calices vel edificia: nisi in magna necessitate. et moderatione. ad que auidi sunt religiosi. et fame sue p̄uidebit. si aliqui sciant. vt testes hñdī erogationem. In tercio casu. si nihil pōt. sufficit q̄ pponat cum poterit erogare. Et si credit nō posse etiam in futurum. pōt sibi remitti tanq̄ pauperi. Quo vō ad tercium principale. s. restitutionē certorum et incertorum distinguendū est. q̄ aut vtraq̄ pōt restituere. aut neutra pōt. Aut vnuz potest restituere. et nō alterum. Primo casu. totum debet restituere. Secō casu excusat ab vtraq̄ restitutione Tertio casu. s. cum nō pōt vtrunq̄ restituere. sed alterum eorum. tñc restituat potius certa q̄ incerta. Nam retinendo certa: iniuriam facit illis psonis quarum sunt illa bona. detinendo vō incerta nō facit iniuriam alicui. Et in hoc frequēter delinquit vsurarij. qui cum habeant restituere certa et incerta. prius se cōponunt cum ep̄is de incertis. et postmodum certa restituunt de tpe in tps. et dimi

Restitutio. xvj.

nate. nō querentes diligenter libros computorū; nec querentes eos quibz sunt obligati. vt teneatur In quolibet autem casu restitutionis fide: queri potest. vtram sufficiat restituere illud tñ quod in iuste accepit. aut etiam teneatur ad amplius. Ad quod respōdet. q̄ aut res iniuste accepta: puta per rapinā: vsurā. 7 huiusmodi. 7 fructificās siue immobilis: vt ager. 7 huiusmodi. Aut mobilis: vt bos: equus: vestis. 7 huiusmodi. Aut est res ex se nō fructificans: vt pecunia: frumentum: vinū. 7 huiusmodi. In primo casu. teneatur de rebus et fructibus perceptis. 7 que potuissent percipi a domino. deductis expēis debite factis fm Ray. Nec sufficit q̄ restituat rem ipsam iniuste acceptā si est deteriorata. teneat etiā si perijt.

¶ In autem morosus teneat de re perditā. si eodē modo fuisset peritura apud eum cui debebat. Potest dici q̄ licet in foro contentioso iste teneatur. tamen in foro anime debemus inspicere interesse ipsius creditoris. Et ideo si apud eum eodem modo fuisset peritura. debitor in conscientia non teneat. Et hec theonica facit ad totam materiam restitutionum. In secundo vō casu principali. scz quando res non est fructificans est triplex opinio. Alij dicunt q̄ teneatur restituere pecuniam. 7 omnia iniuste acquisita. Ratio. quia ex radice infecta proueniunt. Alij dicunt. q̄ debet partem retinere. partem dare illi cuius est pecunia. partem pauperibus. Tercij dicunt: vt Tho. 7 Ri. in. iij. q̄ teneatur tñ restituere ipsam pecuniam. seu frumentum. 7 huiusmodi. nisi creditor incurrisset damnum. Et tñc ad arbitrium boni viri satisfaciatur. Alie. tñ lom. clarius declarat hoc interesse dicens q̄ damnum qd accidit iniuriam passo dupliciter euenire potest. p se 7 directe. scdo p accidens 7 indirecte. Primo. cu p se 7 directe datur ab vsurario iniuriam passo. tñc vsurarius satisfacere obligat. verbi gratia. passus est aliquis damnum. ppter pecuniā sibi p vsuram ablatam. qz ex ea volebat emere sibi necessaria pro sustentatione nature. 7 soluere debita. 7 in expoliatioe talis pecunie incurrit damnum. qz necesse fuit sibi videri possessione. vel accipere ab alio pecuniam sub vsuris. vel qz domū suam. ppter hoc minus vendit. aut aliam conduit 7 filia. tunc in tali casu hoc damnum vsurarius restituere obligat. qz dat causā efficacē. Scdo modo dat vsurarius damnum iniuriam passo p accidens 7 indirecte. s. qz nō est cōsecutus homo lucrum. qd ex pecunia intendebat: vel consequi potuisset. Et tale damnum restituere nō teneat. Et hec distinctio fieri potest in omnibus habitis p vsuram. siue sint res ex se fructificantes. siue nō: et maxime apud illos qui tenent q̄ in vsura transferatur dñum. Adde tñ p̄dictis qd notat. s. Ber. fm quosdam de fructibus restituendis et interesse. vicz qz talia respectu vsurarū nō hñt locū. Primo. rōne voluntarij. qz 7 si nō sit voluntarij simplr ē salte voluntarij mixtū 7 p̄dicationū ex parte mutuum accipientis. Propterea ad nullum damnum inde sibi pueniens p̄terq̄ ad solam vsuram reddendam. fm eos: teneat. Scdo. rōne dñij. Nam vt dicunt dñum vsurariarum rerum vere vsurarij est

vnde non teneat ad idem numero satisfaciendum sed ad equiualens solum. Fur vero vel raptor. aut mutui retentor. ex quo transit tempus sibi concessum. nō habet dñum in re quam debet 7 tenet inuito dño. Et ideo teneat ad interesse. quia dñm vere damnificat in re sua. et in comoditatibus quas ex re sua transtet. Tercio. rōne consueti modi. scz qui cōiter obseruat in vsurarum satisfactioe. quia nunq̄ vidimus vsurarios compulso ad restituendum. nisi solum certum vsure. bec. s. Ber. Quod videtur valde notabile. q̄q̄ distinctio Ale. lom. sit valde rōnabilis. 7 vsurarios ad illam seruandam inducendos. Si aut induci non possent. seruetur ista vltima. Nota etiam singularē theonācā Guil. que facit ad totum istum titulum 7 ad alia. q̄ in foro penitentiali qñ restitutio non est faciendā. certe p̄sone. de consilio est. q̄ omnia illicite acquisita erogentur in pios vsus. De necessitate autem non est nisi iudicialis cōdemnatio facta fuerit. v̄l nisi inq̄tum confessio videbit. Nam in foro penitentiali quis restituere primo non teneat nisi inq̄tū ipsuz damnificauerit. seu condemnatus fuerit. xij. q. ij. fraternitas. Deo autem satisfacere debet. p turpīcā fm arbitrium cōfessionis. Quidam tñ hoc dictū limitant. 7 hñ. q̄ in foro p̄niali quis nō teneat restituere nisi qñ ius sp̄aliter hoc exprimeret: vt est in furto. rapina. vsura. 7 symonia. 7 hñ. i.

¶ Quo aut ordine soluendum sit creditoribus et cōtractibus vel quasi: Ri. s. Ber. qui ponit casum in terminis. Quidam mercator ex diuersis causis pluribus obligatus erat. sed cū talis frigerit 7 aufergerit veniunt deponentes qui apud euz aliqui deposuerant. veniunt vendentes qui ei merces suas tradiderant. 7 hypothecarij. 7 vxores. 7 nurus pro suis dotibus. 7 simplices cyrographarij. 7 alij simplices privilegiarij qui omnes volunt sibi restitui. Querit ergo quibus primo satisfaciendum sit: Ri. fm Bal. q̄ hoc ordine restituendum est: Primo dñis rerum. verbi gratia. deponenti. si suū extat depositum. Scdo restituentur merces. si extant. ei qui illas p precio nondum habito sibi tradiderat. qz si tamen nūc plus valerent. id plus red datur ad comodum aliorum creditorum. ff. de ac. emp. l. iulianus. §. offerri. qz si iam merces vendite essent. atqz ex precio illarum alie empte. Iste nō restituentur. quia non sunt p precio obligate. ff. de in rem verso. l. quidam. Et ratio est. quia precium ex illis primis meribus redactum. non erat obligatum ei qui tradiderat. ergo nec merces ex eo empte. Idem dic in p̄mutatione. quia vbi species est in obligatione. nō succedit alia loco alterius. ff. de ver. sig. l. labeo. Tercio. ceteris paribus p̄feratur dos vxoris. que censetur habere hypothecā in bonis mariti. Ideo p̄ferat necum p̄tendentibus p̄sonalem obligationem. sed etiam p̄tendentibus tacitam hypothecā: vt. l. assiduis. l. qui po. in pi. ba. Quarto. post hypothecas veniunt deponentes si nō extat eorum depositū. ff. de po. l. si hōtem. vbi patet qz tali privilegio nō gaudent qui sub noie depositi mutuat ad vsuram. Hypotheca ideo potior est. qz p̄inet ad rem ipsam. ff. de pac. l. rescriptum.

Quinto. vtes p̄uileg omnes cōtractus. qz si facere cōm nec hōpōt i. §. ex p̄o. ducere cōpōt extitit. p̄ si si tota hereditate. p̄ si si p̄tāta men fecerit statutum cuius est standi se contra ius est nulli cōtrahere quibus cōtrahere p̄ si non sufficit restituendum fm facultate b ter. nisi aliquibus dotibus 7 dñm dñm. Nota etiam qz quidam reales p̄sonales t tam ex contractibus vel quali contractibus huiusmodi. Alii vel q̄ maleficio perita 7 p̄uenit de obli. Reales nec p̄ eas de p̄sona. 7 lites. Alii qz conuincit ex vō p̄o. conductioe locu qui est obligatus vel facto aliquo licitū voluntas amborum gēdo. Et maleficio iusmodi. vel ex quali nomenclatum dat qz co qui ex imperitia qui ex imperitia cō nētra cō. iust. de qz In autem paup̄ra qz alia debita licet sit mutui vel empori contractus: Ri. det restituendum est p̄tate factis. Et est ratio non solum seruata facta 7 p̄tate restituere vsuraz 7 p̄tate circulator a re magis violentum seu debentur aliquid rationem huiusmodi creditum. qz v̄l magis hoc non v̄l huiusmodi quod facit

Quinto. veniunt simplices privilegiatarij. i. habentes privilegia psonalia. nō realia. Sexto. veniunt omnes cyrographarij p rata nō attenta prioritate p̄ctū. q̄ licitū est debitori p̄pter cumulū creditorū facere cām p̄or̄ creditorū deteriorē. nō tñ dñūm: nec hypothecā: nec p̄nlegiū hñtū: vt. ff. de sepa. l. j. §. ex prio. Sz no. fm̄ Ray. q̄ heres aī oīa p̄t deducere exp̄sas necessarias quas cā hereditatis fecit: siue p̄ funere siue in testō vel hñdō. Et breuiter si tota hereditas exhauriat debet. dz eē immunis a granamine sicut a lucro. L. de iure deli. l. scimus §. si p̄fatam. Predicta vera sunt de iure cōi. Tamē secus fm̄ Archi. flo. vbi lex municipalis vel statutum ciuitatis aliter disponeret. Nam tunc ille est standum etiam in foro conscie. si non sit exp̄s contra ius diuinum. q̄d non defaciū indicandū est: nisi euidenter apparetur contrariū. vnde in alijs ciuitatibus: vt florentie: fallēte aliquo mercatore p̄ syndicos institutos a comitate sup̄ hñdō: vbi non sufficit bona fallentis ad plene restituendum omnibz: satisficit vniciqz p̄ rata fm̄ facultates bonorum illius. z nō plus vni q̄ alteri. nisi aliquibus privilegiatis: vt mulieribus p̄ donibus z hñdō. quibus plene satisficit ante quēqz illoium. Nota etiam p̄ declaratione ti. restitutio num. q̄ quedam sunt actiones psonales: quedam reales: psonales dicunt que psonam tenēt obligatam ex contractu: vt in mutuo: locatione z hñdō: vel quasi contractu: vt negotiorum gestio. rutele z huiusmodi. Aut maleficio: vt furti: et huiusmodi vel q̄si maleficio: vt in iudice male iudicante ex imperitia z p̄iciente de canaculo q̄d nocuit: vt instr. de obli. Reales vō dicunt q̄ sequūt rē z nō psonā nec p̄ eas dī psona obligata: vt rei vēdicatio publiciana. z liles. Nō etiā q̄ q̄s dī esse obligat⁹ ex p̄ctū q̄ consurgit ex voluntate z consensu partū: vt emptio. condictio: locatio: z similia. Et quasi contractu qui est obligatō qua quis alteri tenet ex officio vel facto aliquo licito: licet non interueniat exp̄ssa voluntas amboium: vt tutela: cura: negotiorum gestio. Et maleficio dicit: vt rapina: furtum. z huiusmodi. vel ex quasi maleficio. quod dicit quādo nocuum daf̄ p̄ter propositum. vt de medico qui ex imperitia male curat vñus. vel iudice qui ex imperitia rē. vel cum aliquis effundit ex fenestra zc. instr. de obli. que ex quasi deli. na.

¶ An autem prius debeant restitui habita ex vsura q̄ alia debita licito modo contractu: puta. hone si mutui vel emprionis: vel alicuius alterius liciti contractus: Rñdet Archi. flo. q̄ non. Sed prius satisfaciendum est pro contractibus licite z voluntarie factis. Et est ratio: quia in restitutione debitorum non solum seruatur iusticia. sed etiam iniuria deo facta z proximo amouetur. Si ergo nō potest restituere vsuraz nisi subtrahatur ius alterius magis violentum seu contra voluntatem eius cui debetur aliquid ratione liciti cōtractus. scz subtrahere suum creditum. q̄ fuerit recipere vsuram ab alio. propter hoc non videtur rationale: vt de instr. obsequio quod facit proximo in mutuo, seu

expectando precū reuendite reportet incomodū et damnum quod contingeret hoc seruando. Itē qui dedit vsuram iam recepit comodum magis ex mutuo sibi facto. Et ideo debet sibi sufficere: vt vsurarius restituat sibi vsuraz cum poterit de suo et non de alieno. Et hoc nisi iura municipalia aliter disponerent. quia in huiusmodi seruanda sūt. Sanctus autem Ber. tenet oppositum dicens. q̄ prius tenetur restituere que habuit per vsuram. q̄ que habuit per alios contractus voluntarie factos. Idem Ale. lom. Et dicit q̄ hec voluntas vocatur conformata. Alia vō condicionata. Sed dicit p̄t q̄ licet in contractibus sit voluntas conformata q̄ ad contrahendum. non tñ quo ad retinendum id quod debet. Et prima opinio videt equior. Similiter si heres habens legatarios z creditores. z nō valens omnibus satisfacere. tunc si debita sunt contracta p̄ eum qui fecit legata. debz satisfacere prius creditoribus. siue sint ex cōtractu vel quasi. siue maleficio vel quasi. Si vō debita fuerunt contracta p̄ heredem. tunc prius satisfaciatur legatis. q̄ potioris hoc casu sunt legatarij q̄ creditores. de hoc etiā vide s. Hereditas.

¶ Quid cū debitor petēt dilationē. Alius creditor vult dare. Alius non: sed vult q̄ cedat bonis: Dic fm̄ Bar. in. l. cum solito. L. qui bo. ce. poss. p̄ l. illam. q̄ an def̄ dilatio: vel admittat cessio: statur maiori parti creditorum: inspecto cumulo debiti: vel numero psonarū. q̄ si vnusqz est paritas. sententia benignior est sequenda. icz q̄ dilatio detur. Dire. tamen li. j. addit q̄ respectu illoium qui nolūt dare dilatoz tenet. statz satisfaccere vlt̄ cedere bonis maxime vbi lesi egent. z fame pereunt. Secus ergo dicendum est vbi lesi non essent in tanta necessitate.

¶ Querit etiam Barto. in. d. l. cum solito. vtrum debitor possit cedere bonis si vult. nō obstant q̄ creditores velint concedere dilationem quinque-nalem. Rzo in sum. vt recitat idem Barto. videtur tenere q̄ electio datur ipsi debitori si vult. aliter non.

¶ Sed an obligatus ex maleficio: vt ex furto vlt̄ rapina possit liberari cessione: Rñ. videtur q̄ nō de iure civili. Sed loco pecunie quam non potest solvere sustineat penam corporalem: vt. l. ff. de in ius vo. Et hoc potest intelligi quādo agit de comodo reipublice. Secus autem si ageret de comodo psonae priuate. quia non debet homo frustra seuire in hominem p̄ penam corporalem. qm̄ non potest solvere. Nam tunc sufficit q̄ liberet cessione. p̄ quo videtur tex. in. c. si res. xiiij. q. vj. et in. c. non satis. lxxvij. dist. z ibi Glo. dicit. q̄ hodie si aliquis conuenitur ex maleficio. z nō est soluendo puniri p̄t scz pena corporali. allegat. d. c. si res. z. ff. d. pe. l. j. §. j. Et hoc casu nō est subueniendum ei. nec redimenda est pena eius. q̄ eius pena p̄cio redimi prohibetur. j. q. j. iubemus. Si autē conuenit ex contractu nō est cruciandus. sed sufficit q̄ cedat bonis. L. q̄ bo. ce. pos. l. j.

¶ Sed pone q̄ creditores nō sunt in arda necessitate. z is qui tenet restituere non potest induci ad

Sacerdos

restitutione statim faciendā: nec creditores ad dilationē dandā: Rñ. Dir. ubi s. q. discretus sacerdos potest conscientiam suam firmare, ex eo q. intendat volenter gerere negociū creditoris, eo q. videt q. aliter nō potest recuperare imppetuū vel nō ita cito rem suā. potest si p. mittat bona fide satisfacere infra certū diem cōcedere dilationē. et peccatorē absoluerit: vel aliam recipe potest cautionē. Non tñ consulo vt accipiat iuramentū: vt sic creditor recuperet qd ei debet et peccator nō recedat a p. sbytero despatas.

¶ Querit vltimo Dir. Vtrum in aliquo casu possit dispensare ecclesia cum aliquo: vtpote p. succursu terre sancte vel hmoi: q. nō restituat qd alteri restitueret tenet: No. dicit. q. in his in quibz est peccatum mortale fm pceptum diuinū vt in furto vel rapina et hmoi: vt. xiiij. q. v. penale. nō potest dispensare ep̄s nec etiā papa vt dicit aliqui. quin p. niam agat et restitutio fiat. extra de vsur. cum tu. xiiij. q. v. si quis. r. c. multi. Et hoc dicit theo. In his vō in quibz est peccatum mortale fm positum ius. et est cōtra ep̄s et inferioribz pape interdicta dispensatio. vt in exco. cato: vel irregulari: qui recipit hñficiū. extra de cle. ex. mi. postulastis. nullus dispensare potest. vel p. niam p. stare: nisi solus papa. vel is cui sp̄aliter cōmiserit. Si vō nō est interdicta dispensatio. tunc potest ep̄s dispensare: vt notat Archi. xiiij. q. v. nō sane. Ad intelligas verum de bonis ecclesiasticis. Nec Dir. De hoc vide s. Papa.

¶ **Sacerdos.** Qualiter sacerdotes dicant ligare et soluere: Rñ. fm Ray. tribz modis. Primo ligant et solunt. i. oñ dunt aliquē ligatū vel solutū esse a deo. Nam et si quis apud deū solutus sit. tñ in facie ecclesie nō alis solutus habet: nisi p. iudiciū sacerdotis. de pe. di. i. quātumlibet. Secōdo ligant cum satisfactionē penitentibz imponūt. vel solūt cū de ea aliquid dimittunt. v. p. eam purgatos ad sacroium cōionem admittūt. de pe. di. j. multiplex. Tercio p. executionē vel absolutionē. de qua dictum est satis s. in titulo Exco. cationum.

¶ Vtrum quēcūq. sacerdos ligat vel soluit liget et soluat deus: Rñ. fm Ray. illa auctas. qd cūq. ligaueris. r. nō simpliciter intelligēda est. sed tunc deum cum sacerdos iuste ligat vel soluit. Nam iudicium triplex est. Primum est dei quo. s. deus mundat aiam in contritione. Secōdum est sacerdotis. qui auctate clauū ligat vel soluit. Tercium est curie celestis. s. approbantis. Ita q. qd cūq. ligaueris. r. exponit. s. iuste: vel clauē non errante. erit ligatū et in celis. s. p. approbationē. xj. q. iij. tunc vera.

¶ Vtrum sit melior missa boni sacerdotis q. mali: Rñ. loqui possumus dupliciter de missa. Aut q̄tum ad id qd est essentialē in ea. s. corpus xpi. Et sic a quocūq. dicat equaliter bona est. Vel q̄tum ad id qd est annexum sacro. et quasi scōario. Et sic missa boni sacerdotis melior est. q. nō solum habz efficaciam ex opato. sed etiā ex deuotione celebrantis. Et ideo ceteris paribz: melius est audire missaz boni sacerdotis.

¶ Quō autē sacerdos habeat duplicem actū. Vtrum

sup corpus xpi verum. Alium sup corpus xpi mysticum. Et quō dicti actus sint distincti. r. vterq. requirat ad confessiones audiendas vide supra. Do. diij.

¶ **Sacramentum.** Quid sit: Rñ. fm mgrm sniarum. Sacm est sacre rei signum. vel fm Aug. Sacm est inuisibilis gratie visibilis forma. Et de substantia cui iussibet sacri noue legis necessaria sunt tria. s. materia elementuz. et forma. s. verbi et intentio: ministri copulans formā materie. j. q. j. detrahe.

¶ Quot sunt sacra necessitatis: Rñ. fm doc. v. s. baptisimus. Confirmatio. Eucharistia. Penitētia et Extrema vinctio. Et dicunt esse necessitatis. qz sunt in pcepto. Et tenet quislibet ad ea suscipienda p loco et tpe. Reliqua duo sacra sunt voluntatis. scz ordo et matrimoniu.

¶ Vtrum sacra possint iterari: Rñ. tria sunt sacra que nō possunt iterari. s. baptisimus. ordo. et confirmatio. j. q. j. qd quidā. Nulli em sacro fienda est iniuria. que di fieri qñ iterari iterat. qñ pama collatio nō valetur. s. q. j. sacra. In collatione em cui iussibet p̄dictorum trium impunitē character aie. q. etiā post mortē non potest ab eo separari. vnde si quis resuscitaret nō esset rebaptizandus: aut recōfirmāndus. aut reordināndus. secus in alijs quatuor sacramentis.

¶ An vō resuscitatus recuperet vxorem vel bona vide s. Ecclesia. j. et Impedimētum. xiiij. Et adde fm Vg. q. resuscitatus contrahens denuo cū alia nō esset bigamus: q. nō diuideret carnē suā. ppter hoc in duas. De materia hmoi sacroium vide singularia s. Confirmatio sacri. Quod autē istorū sit manus: di in his versibz. Maior in effectu: baptisimus: corpus in esse. Coniugium signo. maior criama ministro.

¶ **Sacrilegium.** Quid sit: Rñ. est sacre rei violatio vel usurpatio. Et dicitur quasi sacrum ledens.

¶ Quibz modis committit sacrilegium: Rñ. fm Ray. Committit qñq. rōne psonę: vt cū quis verberat clericum: vel rapit monialē. Quñq. rōne loci: vt cum quis violat immunitatē ecclesie: vel cimitērij. Quñq. rōne rei: vt cum res sacra: vel sacro vsui deputata vsurpat. Et hoc diuidit. s. auferendo sacrum de sacro: vel sacru de nō sacro. vel nō sacruz de sacro. xxiij. q. iij. quisquis.

¶ **Agittarius.** Vtrum liceat vti arte sagittariorū vel balistariorū: Rñ. xpiani pnt hoc exercere officiu cōtra paganos et fidei psecutores. et etiam cōtra xpianos ex pte iuste bellantū et in bello iusto. q. in tali bello vt dicit Aug. xxiij. q. ij. dñs. r. q. viij. vt p̄dē. vtrum apte quis pugnat. aut ex insidijs: nihil ad iusticiā interest.

¶ Que aut sit pena exercitiū artem mō phibito Rñ. pena corum est q. sub anathemate phibetur extra co. c. vnico.